

.....
142.036

OSZK

GULÁCSY IRÉN
FEKETE
VŐLEGÉNYEK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

GULÁCSY IRÉN
FEKETE VŐLEGÉNYEK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

GULÁCSY IRÉN

FEKETE VŐLEGÉNYEK

REGÉNY HÁROM KÖTETBEN

ELSŐ KÖTET

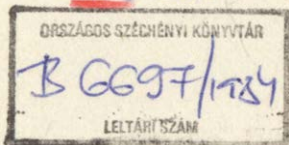
HUSZONNEGYEDIK KIADÁS

BUDAPEST
SINGER ÉS WOLFNER IRODALMI INTÉZET R.-T.
KIADÁSA

*Fenntartunk minden jogot, a fordítás, szinpadra alkalmazás
és filmesítés jogát is.*

Copyright by Singer és Wolfner Irod. Int. Rt. Budapest, 1943.

142,036

Felclős kiadó: Hampó József igazgató

2487. — Krakauer és Várnai, V., Csáky-u. 32. Fel. vez. Várnai

A BIHARI BÖLÉNY

I.

A Körös nagy legény volt a tavaszon. Megszitta jól a horpaszát s ettől úgy nekibokrosodott, hogy nem birt a táncos kedvével. Lent Körösszeg alatt akkorát talált ölelni a kövér bihari földből, hogy utóbb nem maradt miből ágyat vessen rá magának. Most aztán szégyenkezve sullogta körül a közepén kényeskedő csalitost.

A sziget megtaposott partján zömök legényke állingál, kötésig mezitelenül. Csupa váll és izom fattyu, amolyan tizenhatesztendős forma. Bár a feketén pelyhedző álla, hamvazkodó bajusza, teli bölénynyaka többnek mutatja. Csattanó barnapiros orcáját vállig lebukó, hullámos fekete haj övezi, mint valami fiatal sarju-erdő. Vállán kőnehezékes pöndör-háló lingál. Villogó sötét-acél fényü szeme kémlelőn fut végig a viz tükrén. Majd az élesen hajló sas-orra megtágul, mellének öblös boltozatát fölhintálják oszlop karjai. Sarkon fordul és a megsodorított háló kerekké szétterülve csap le a Körös zöld tükrén.

Hogy idők multán a nap jócskán fölhängott, füttyent a fiu. Négy magakoru legényke buvik elő a sásból. Lágyékgig mezitelenek ezek is, csak darabosabbak. Az izmaik nem olyan finoman tagoltak. A lábuk esetlenebb, bütykös, akár a körtehajigáló.

A szélül cökletőnek odaint a gyerek:

— Elég volt a halászásból mára. Hűvös a viz. Rakjátok szét a halakat osztály szerint, Sebő.

— Igenis, urfi.

Sebő röptében kapja el legény-ura markából a hálókötelet. Int a komjainak. A jobbágyfiak dologhoz látnak. Őket inkább érdekli is a préda, mint a velejáró multság. Vetik magukat a zsákmányra mohón.

A fekete fattyu ezenközben fölgázolt a partra. A sáson keresztülverekedett, elhemperedett távolabb a pázsiton. Ide-oda hengergőzött a hosszuszálu fűvön, mint a játékos csikó s nevetett hozzá csiklandósan.

Aztán hanyatt fordult, lecsukta a szemét, hogy a nap ne sértse. Azonmód el is aludt.

Arra neszelt, hogy lent a parton kurjantott valaki.

— Hé azapátokat! Mit csináltok ott?

S rá egy másik hang, nyikorgós, mint a duda:

— Mióta szabad halászni a jobbágyinak, ebugatta? Sebő vakkant neki vissza:

— Ha nem szabad a jobbágyinak, szabad az uráknak!

— Elhallgatsz?

— Ketten vagyunk hozzá!

— Tyü, te beste pára!... Ki cafrangja vagytok?

— Palotai Czibak Lőrinc uré, valahányan.

— Ohó!... A Czibaké? No akkor csak szaporán, ide azzal a gyékény-kassal!

— Vegye el az urfi, ha olyan nagy legény!

— Urfi...!

Az ébredező egyszeriben felült. Jól megdörzsölte a szemét, fülelt. De a kiabálás zürzavarba vészett.

— Zsebrákok!

— Ide mellém!

— Parittyát a halorzóknak!

— Parittyát ám az ángyotoknak, — szökött fel hirtelen a barna legényke s azzal iramodott is lefelé.

A parton kőzapor fogadta. A levegőben jókora Körös-kavicsok repkedtek. A fiuk lapulnak a csónak

fenekén, mint a békák. Sebő a kas mögött pislog. Kis csapat bársonydolmányos siheder mereszt velük farkas-szemet. Elül egy cingár, horgas szőke, sovány lábszárait hetykén széjjelvetve.

Hogy amaz meglátta, visszatorpant, megállt.

— Csáky István, — szólt meglepetten.

A másiknak is lefittyent a karja.

— Czibak Imre...! Hát te vagy az?

— Én és nem zsebrák, tudod!

Fölvágta az állát, úgy nézett végig a szembeállón.

A nyurga hamar hangjára lelt erre a tekintetre. Elfutotta a pulykaméreg. Lobogva pattogott vissza:

— Akkor vagy csak egyszer zsebrák, az ebadtal

Mert akkor halássz te a palotai pocsolyában!

— A magamén halászok itt is. Miénk ez a sziget!

— Tiétek ám a perköltsége!

A Csáky legény acsarkodva nevetett.

Imrét kezdte elhagyni a béketűrés.

— Azt a pert mink megapelláltuk! Apád erőszakot tett a törvényen! Martalócokat vitt a törvényházba, úgy ijesztett rá a perszonálisra.

— Ugy bizony! Ki is verjük mink, ha kell, nem a Czibak-pereputtyot, de az egész vármegyét. — Hetvenkedett a nyurga.

Imre leszegte a vastag tuskó nyakát.

— Csáky, Csáky, férj a bőrödbe, mig ki nem segítlek belőle!

— Segits, no! Had lássuk.

— Háborut akarsz, Csáky?

A szőke kuncogott.

— Későn keltél ahoz, öcskös! Deres dukál a hal-orzókknak, nem háboru.

— Deres? Hejnye, a gyehenna emésszen meg!

Mint a hőrcsög, lökkent elő a csupasz legényke. Izmai megnyilaltak a sikos bőre alatt.

— Hát ideüss, Csáky!

A nyurga felrikoltott.

— Hegyibe, fiuk!

Az urfiak, mint a darazsak rajzottak rájuk.

Imre elbődült kurtán. Homlokával öklelt a neki-kapaszkodókba. Kettőt egymáshoz mázolt, hogy nyomban eleredt az orruk vére. Behajította őket a sásba. Csákyhoz szökött. Megragadta mellén a sárga-virágos skarlátszin dolmányt, egyet pördített rajta. Maga elé nyekkentette pajzsna.

De a támadók mégis sokan voltak az egyhez. Hátbakapták, körülgyűrűzték. Most már a jobbágyfiak se vették tréfára a dolgot. Kiki egy evezőt a markába, vágattak föl a partra.

Sebő ordított:

— Huj, huj, hajrá! Csak a legsűrűjét!

Ezt se kellett kétszer mondani. Rikoltozva, mint a varjusereg, rebbentek a bársony-mentésekre. Az evezők csattogtak és a nyomukban támadt bömbölés mutatta, hogy nem a ritkását keresték.

Az urfiak meghátráltak, szétiramodtak. Kifogyott a kő a markukból. Azonban kifogyott a föld is a dali-saruik alatt. A Csáky-had rohanvást csörtetett át a szigeten. A jobbágyfiuk segítettek hátulról az evezőkkel.

Imre kupájánál fogva hajkolta utánuk a nyurgát. Annak alig ért földet a lába, mégis lekésett vele. A többi már a Körösben lubickolt, a felborított csónakjuk körött. Iparkodtak át a vizen Körösszeg felé.

A fiu hát lökött egyet a foglyán, hogy a cingár orrával érte a fővenyt.

— Ne Csáky, perköltség! — Mondta nagyot fujva.

— Vidd haza apádnak, meg püspök bátyádnak!

A szőke nem sokat társalgott. Örült, hogy szabadon érezte a nyakát. Inalt bele a vízbe.

A tulparton aztán megállt egy kis szuszogóra. Onnan rázta az öklét.

— Visszajár még ebből neked!

— Elvárom!

Imre megtörülte az üstökét, nevetve fordított hátat. Kacsintott Sebőnek.

— Gyerünk hé!

Vidáman gangoskodtak vissza a csónakhoz.

A legényke öltözésnek látott. Magára kapta török-himes patyolat ingét, föl a szűk nadrágot, hevederövet, meggyoszín bőrsarukat, vállára a kék fosztánydölmánykáját.

A jobbágyfiak vizre eresztették a csónakot. Sebő számbavette a zsákmányt. Hangosan sorjázta:

— Egy törött puzdra! Három parittyá. Ni, egy fél ujjas!

Föllógálta a karjait. Két öklén két egyforma kerecsen-tollas süveget táncoltatott.

— Bezzeg a bélés kifelejtkezett belőletek!...

Megpörgette, behajította őket a csónakba.

— Jól dolgoztunk, — vihogott. És a markában fogott mogyorófa vesszővel rásuhintott a mellette bokrozó cserjére.

A bokor fölnyivákolt.

Sebő karikába emelintette a szemöldökét.

— Mi az? Van itt valaki?

Lehajolt, bekukkant a bokorba. Aztán harsányat füttyült.

— Hé urfi! Ez ám a valami! Foglyot is hagytak!

De már erre Imre is megfordult. Futott a bokorhoz, emelte az ágakat.

A gallyak kettéváltak. Selyemviganós, öt-hat éves lányka virágzott elő közülük. Szőke haját borzasra kuszálták a tüskék, fehér-rózsaszín pofácskáját csikosra csikarta a bozót. Szája karikába nyilva szüpögte a potyogó könnyeit. Karján apró uzsonnázó kaska, benne hamvas földi-szedér.

Imre elejtette az állát.

— Csáky Cilike!... Né, ezt ittfelgették!

Sebő a combjait csapkodta gyönyörűségében.

— Ez ám a csecse potyka! Hu! Gyere csak a többihez a kasba!

Cilikének se kellett több! Fujni kezdte az angyalok trombitáját. Riadtan nézett körül. Majd hirtelen irányt vett, beiramodott az Imre két térde közé. Rácsimbeszkedett, úgy sivalkodott verdeső madárijedelemmel.

Imre ráfordult Sebőre.

— Elkotródsz, számár? Mit rikatod szegényt!

Karjába hintálta a kislányt.

— Ne busulj, szólgám, nem törjük a csontod. Ha jó leszel, adok szép kicsi vizi-csikót. Van a csónakban! Gyere nézd meg!

Sebő előrefutott. Ezüst-halat fickándoztatott a markában.

— Látod, hékás?

A kislány lebátorkodta fél karját a fiu nyakáról. Maszatos szemecskéjéről elszállt a felhő.

— Cilike szereti halacsát, — szüpögte kényeskedő énekléssel és hamar visszarejtette az arcát Imre nyakába. Belenevetett a himzett bodrai közé.

A fiu fanyar képet vágott.

— Jó, jó, de én aztán mi a csudát kezdjek most veled?

Bánta is Cilike, csak a halat gyomrozhassa!

Egy jobbágylegény szégyellősen kullogott elő. A másik háta mögül szólalt:

— Ha itthagyták, majd utána jönnek. Mink nem dajkálhatjuk.

A fogoly tiltakozva rázogatta a fejét.

— Cilike nem marad! Cilike fél. Tudod?

És nagyobb biztonság okáért végérvényesen belesimbajkozott az Imre nyakába.

A fiu az üstökét kapargatta.

— Pedig Körösszegre nem kísérhetünk, ahogy mink állunk!

Sebőnek villant a szeme.

— Urfi! Mondanék valamit.

— No.

A legénynek még az orra is ragyogott. Előállt a maga bölcsességével.

— Az ellenség asszonynépe zsákmány. Azé, aki fogta. Apám mesélte, pedig az tudja. Kinizsi alatt szolgált a fekete-seregben.

— Bolond vagy, hallod! Ugyan mit ér nekem ez a kis encsembencsem, ha egyszer nem tudom hová rakni?

Sebő kivetette a mellét.

— Hát Palota! Kutya?

— Palotába, palotába, — röpdösött Cilike és a hallal barátságosan végigmázolta az Imre képét.

Az fölnevetett, magához lapogatta.

— No, te ellenséges asszonynép, akkor a foglyom vagy!

Jót cuppantott a kislány őszibarack színű pofácskájára és megindult vele a sajkához. A szőszke tapsolt, kacagott, mint a virágcsengő.

A csónak fehér tejhabot gyöngyözve sikánkózott lefelé a vizen.

II.

Lőrinc ur eltolta maga elül az óntányérját. Megtörülte husos vastag száját és az őszes harcsabajuszát, mely kétoldalt futva fonnyadt mellig érő, kerek szakállába. Mint valami győztes hadvezér, jártatta végig vérelfutottan kiülő szemeit az asztalon.

A tálak üresek voltak, ő már elkészült a maga dolgával. A háznép még csemmegett, inyeskedett. Csak a páter ült csöndesen a helyén. Szikár ujjával a morzsákat kotorgatta a tányérja mellé a két neveltje elül. Imre jobbra ült tőle, Péterke a balján harangozott.

Lőrinc ur tekintete kedvtelve állt meg a két boccsán. Az öcskös turcsi orrát szivogatta, a nagyobbik jóízűen nyalogatta zsiros ujjait. Rá akart szólni, de meggondolta. Had nyalakodjék a kölyök! Magáét nyalja. Különben is, ha a nagyasszony, meg a pap nem zsörtölődnek a fiakkal, akkor nincs is itt ok a beszédre.

Az apró, sovány asszonyka fölkel a székről. Összeszedegette az asztali gyolcs-kendőket. A madárhusu, szelidképű teremtés inkább látszott Lőrinc ur hugának, mint életepárjának. A ház fejét korán-öreggé hizlalta a bőséges konyha, meg a messziföldön híres Czibak-étvágy. Tizenyolc fogást egyúttében tudott végigenni, míg a nagyasszonyka örökké izgett-mozgott, mint a szücs-tű. Ez a fürgeség tartotta fiatalon, ránc nélkül a derűs orcáját, üdén a cakkos puha száját.

Hogy az asztali kendőkkel végzett, a tálas felé fordult. Lőrinc ur selymán pusmogott a bortól csepegő, tüskés bajsza alá. Odakacsintott a mellette fészkelődő kislánynak.

— Mézes pempő...!

Azzal lopta is nagy mancsával Cilike tányérjára az édes holmit.

A gyerek röpdösött, két kézzel kapott utána.

Az asszonyka visszafordult.

— Ejnye már, ejnye! Rosszabb kegyelmed a pulyánál is édes uram. Betegre éteti azt a kislányt, meglássa. Inkább körtvélyt adott volna neki!

— Ehet a kertből, amennyi belefér. De pempő nem lóg a fán, igaz-e babám?

Cilike teli pofácskával adta közre a maga bölcsességét.

— A fán rossz fiu lóg!

— Ejnye szedte-vedte kis békája! Te tán nem ott lógsz?

A gyerek a fejét rázta.

— Cilike nem lóg. Rossz Péter lóg.

— Aztán mért rossz neked a Péter, te marmancs?

Bántott talán?

A kislány pipiskedve nyalogatta a száját.

— A madarat bántotta Péter! Sirt a madár.

A nagyasszony szemrehányólag nézett a bünösre. Az apró legény vállába kapta kurta nyakát. Ugy pislogott ki a galléros hacokájából, mint a teknősbéka.

— Hásszen neki fogtam éppen, — motyogott duzzogva.

Majd mentegetőleg tette hozzá:

— Ugyis csak veresbegy vót.

Cilike azonban nem hagyta az igazát. Feléhadonászott.

— Nem veresbegy! Madár volt, te butuj!

— Te vagy a butuska, amiért eleresztetted!

Fülöp páter helyénvalónak ítélte, hogy megmozduljon a széken. Csontos homlokán szigorú redőkbe futott a bőr. Savószín szeme összehunyorgott a fehér-eszőke, gyér pillák alatt.

— Szilencium, — szólt. — Honnét veszed ezt a kulináris hangot, fiam? És egyáltalán: mióta van szava gyerekeknek az asztalnál?

— Hagyd őket atyus, had kötődjenek — csitította Lőrinc ur.

De a papot nem volt könnyű elhallgattatni, ha egyszer belefogott. Lekoppintott keményen az asztalra.

— Ugy! Ugy! Adj csak lovat alájuk. Főképp ennek a dísz-palántának. Mintha nem anélkül is hét ördög laknék benne. Alig hogy kisarjadt a pendelyből, már se bírok vele.

— Hát tudod páterkám, ez bizony keménykötésű fattyu. Czibak a javából.

A papnak mozgolódní kezdett az orracimpája. Vékony volt az, mint a pergamen. Az egész ember maga is, mintha valami sárgás pergamen-bőrbe kötődött volna. Átlátszott, mint a lantorna. A könyöke,

az álla: csupa él, meg szöglet. A vékony, laposszéű száján se látszott szín, mert az ajkát beszitta, ha beszélt.

Most odalegyintett Lőrincnek kedvetlenül.

— Czibak faj? Le se tagadhatnád. Parlagi-jancsi, mint ez az ifiur itten. Ez meg verekszik, akár a dúlók!

— Ejnye a mindenedet, — csattant föl a ház ura. — De már ez nem igaz, páter. Orvul törték a kölyökre! Haddal megtámadták! Szóval megsértették! Birtokában megháborították! Csatában verekedett a fiu, nem a góré mellett. Maga földjét védte.

— Nem az ő földje.

— Mennydörgős mennykő, meg egy nagy istennyila! Hát ki másé volna? Talán Csákyé? Te párt-ütő! Az ellenség mellé szegődöl?

— Én az igazság pártján állok. Az a föld vitás. Se a tiéd, se Csákyé. Azé lesz majd, akinek a király ítéli. Ha egyszer a törvényhez fordultál, várd ki az igazságod.

— Törvény, igazság? Ebben az országban? — Harsant fel Lőrinc és áthajolva az asztalon bömbölt a páterre. — Aki birja, marja! Az a törvény. Dobzse Lászlónál keresel te igazságot? A piacon mérik hat ezüst dénáron, az is hamis. De abban legalább van annyi tisztesség, hogy belevörösödik a maga rusnyaságába. A gazdájában ennyi sincs! Prágában megpofozták: oda se hederített neki! Házasságszédelgő! Cenk! Pipogya! Lator! Ugyan kire gyujtották rá a prágai örömtanyát? Kiről éneklik utcahosszat, hogy ól-tárhoz való, nem oltárhoz? Filius meretricis! Vén-asszony! Piha! Ez neked király!

— Akkor se volt külön, mikor megválasztottatok. Most ne panaszd.

— Választotta a Belzebub, akinek fajtája! Hát akartam én? Akarta a tüzes kénéso!

Hirtelen ötlettel rámutatott a papra.

— Tik akartátok, csahosok! Ránk jöttetek fal-kástul. Ahány csuhás, mind ellenünk rőffent. A sok cseszkó-fattyu! Bakács Tamás, a kerékgyártó ivadék, meg a többi sehonnai, mind rajtunk nyomakodott!

Szakadt a szó a szájáról, kopogott, mint a kő-zápor. Hasztalan békítette a nagyasszony is. Csak keresztül bömbölt a galamb-bugáson, meg se hallotta a magaverte zajban.

— Féltettétek a koncot, sok hitvány, szedett-vedett népe! Féltetek, hogy kiveri a pampulátokból, ha megint valami Mátyás-kötésű ember kezébe kerülne az ustor. Koncot? Gólyaheppet! Hisz még ebek se vagytok. Moslék kellett nektek! No, most aztán lefetyelhetitek. Egyétek meg, amit főztetek. Titeket pedig egyen meg a fene.

Mérgesen dobogtatta a padlót.

— Én ugyan ki se huztam a lábamat Biharból, amióta az én uramat, Corvin Jánost eladtátok a polyáknak! Egyetlen tisztességes jómagyar se huzta. Had pusztuljon minden darabokra! Akkor majd meglátjátok rablók, hajdemákok, hogy mire vittétek Árpád apánk népét.

Nagyot fútt, mint a hordó, amelyikben meglazult a dugó. Körülpillantott a népén. Péterke a vendéggyerekkel csipős-csókát játszott az asztal alatt, de az Imre szeme rajtaállt figyelve, fénylőn, mint két fekete üveggomb. A Lőrinc ur valahanapján való arcával fordult az apja felé. Látszott rajta, hogy kemény megállhatásába kerül ez a szájszorogató illem.

Palota ura felrántotta a vállát, elbékült a fia ragyogó képén.

A pátért azonban nem lehetett ilyen könnyen leszerelni. Az csak hajtotta a magáét tovább, mint a száraz-malom. Szeliden szólt a hangja, de ez a szelidség olyan volt, mint a dolomit-szikláié, mely jámboran elfekszik az utban. Sem áthatolni, se kimozdítani nem lehet a helyéből.

— Lőrinc, Lőrinc, — csóválta a fejét. — Lassan a testtel! Ugyan mi hasznod lenne néked abból, ha elpusztulna ez a szerencsétlen ország? A romlásával te magad is buknál. Hasztalan dugod homokba a fejed. Mire akkor neked minden igazságod?

Amaz nem felelt. A pap örölte tovább állhatatosan, mintha a breviáriumát olvasná.

— Éppen, hogy a tettek ideje érkezett el, ember! Szükség van mindenkire. Nem érünk itt a harsogással, a duzzogással, a busmagyarkodással semmit. Ami történt: megtörtént. Se én nem akartam, se pedig te. Nálunk nagyobb ur döntött. A felső rendelés.

— Hogy az átok üljön a nyakunkra?

— Igen. Hogy el ne zsirosodjon ez a nép. Nekünk halál a nyugalom. Gutaütés. Nekünk az kell, hogy a tűz égjen, a föld rengjen a talpunk alatt. Hogy kirostálódjon a sok széthulló szemét és ne maradjon, csak a tűzálló, a vihar-biró magyar. A jövő fundamentoma. Soká ment jól a dolgunk, ne felejtse! Mátyás tenyeréből galambok szálltak. Béke, gazdagság, miveltség. Bizony megártott. Elfajzottunk.

Lőrinc ur fölvekkant.

— Veszett istennyila! Mátyás kezében ott volt a kard is, a pálca is. Az a baj, hogy idegenek ültek az örökébe. A békéből tespedés lett. A bőségből háj. A miveltségből idegen cafrang. Humanista kótyagoság. Métély!

A pap ezuttal helybenhagyólag bólintott.

— És züllött erkölcsstelenség. Arannyal veri ki a Krisztus keresztjét, de leméri lattal és eladja magát érte a sátánnak. Megtanult élni a magyar, hanem elfelejtette: hogy kell meghalni ahhoz, hogy élhessen.

Czibak a bajszát rágsálya fanyarul.

— Apáink orcája pirulna, ha látná, mivé korcsosultunk az idegen miveltség zabálásában. Meglásd papom, belégebbedünk!

Fülöp kirázta az arcába hullott kender-szőke haját.

— Élni fogunk, — mondta konokul. — Sok száz évre porciózták ugyan a hibáinkat, de az erőinket is. Nem féltem én ezt a népet, ha mindjárt érzi is a bőröm az időt, akár a macskáé. Nem porlik az agyag a lángban, hanem megkeményedik. Űsd a tüzkövet: szikrát ad. De hagyd a kényelmes meder-ágyában: homok lesz belőle. Kell a magyarnak a fájdalom, hogy emlékezzék és a veszedelem, hogy egygé ébredjen.

— A halál is?

— Az is. Hogy föltámadhasson.

Lőrinc epéjéből kibuggyant a nevetés.

— Nézz végig az országon! Nézz végig az urainkon! Zsebrákok! Bujnyikok! Vágánsok! Mind a maga bendőjeért tülekedik. Ki rangért, ki birtokért, ki másegyébbért. Hányat látsz, aki testét-lelkét tudná áldozni a fajtájáért? A fejét a töcikre tenni és meghalni ha kell, a magyar gondolatért? Nem páter. Eből nincs föltámadás. Velünk, kivert és elbujt apor-kanokkal kivész az igazi magyarok irmagja is.

A pap a szája szélét majszolta.

— Hát miért bujtok el akkor? Mért nem plántáltok uj csemetéket a kiszuvasodott fák helyén? Tík, akik asszonyt, családot ösmertek? Mért szorongatod itthon te is a fiad? Mért nem küldöd, hogy lásson, tapasztaljon és ember legyen belőle, aki tud példát mutatni, ha kell?

— Hova küldeném? Az udvarba? Ahhoz a jöttmenthöz? Abba a moslékba, amit fölka-vart?

— Csáky nem jöttment. Csáky magyar. Jómagyar és hozzá Corvin-párti, akár te magad. Mégse birsz megférni vele. Pedig sógorod, osztályos atyádfia is.

— Hisz ez a baj! Azon kapunk hajba mindig éppen! — Csapott le Lőrinc ur tenyere.

A pap hümmögött.

— Igen, egy semmi-darab földön. Ezt a boldogtalan országot meg ebek szerdekére hagynád.

— Dejszen az én igazságom az én becsületem. Meg az országé is! Nem egyezkedés kell nekünk, hanem kard, az ebadtát! Beleprütykölni, ahol visket. Vivát Corvin János! Pokolra a prézsmitálókkal! Tüzzre a vénasszonyokkal! Legelől veled, te pap! Megsütni ropogósra, mint a pünkösdi kappanyt.

Most már a lábával is segített táncolni az asztalnak.

Cilike megriadt, futott a nagyasszonyhoz, aki a tálas mellett rakosgatta az egybe-járó ezüstpoharakat. Cibakné rápirított a viharos urára.

— Ejnye, ejnye. Ijesztgeti itt kegyelmed ezt a kislányt! Ne félj lelkem a bácsitól, nem bánt az senkit.

— De süti a papot!

— Hogy sütné! Csak beszélgetnek.

Lőrinc ur megröstelkedett. Intett a rend-szolgának.

— Jöhet az a kézmosó lé-lötty!

A nagyasszony maga készségeskedett a kannákkal. A hangos ember azonban ráripakodott harsogó gyöngédséggel.

— Ne ficánkolj tubám, az ámmenedet! Mire akkor ezek a léhütők?

— Sokra is menne velük kegyelmed! Ehol nil! Nem táblaolajat töltene ez itt a vízbe, szagosítónak? Rózsaoilajat, te mázna!

Kikapta a legény hóna alul a törülköző kendőt és az orra alá rázta.

— Avíttat adtam én neked, te Isten hét csapása? Ki akarsz szólalni Csákyékkal?

Lőrinc ur hamar betelt a hanggal, ha az nem tőle eredt. Odahunyorgott a papra. Az elérte, fölállt. Széles keresztet vetett.

— In nomine patris, — kezdte az asztali áldást.

Egyszerre csönd lett.

Ima végén Lőrinc ur jót cuppantott az elnémult asszony orcájára. Fülöppel kezét rázott, hogy a páter tüstént kieresztette a beszívott szája szélét.

— Conducat sanitati!

A két fiunak egy-egy barack jutott a fejobbjára. Imre kezét csókolta. Rajta felejtkezett az apja arcán. Határtalan bámulat volt ez a fénylő pillantás. Palota ura az asztali harangra ütött.

— Na most aztán bebujhat az a Csáky követ!

III.

A szer-szolga fakóképű, sandanézésű embert tuszkolt be az ajtón. A hétszer-görbe nyurga legényt, követi minőségében láthatólag dagasztotta a büszkeség. Ujmódi, deákos ruháját kényesen igazgatta. A küszöbön megállt, körülhajlongott.

— Servus humillimus nagyjő uram. — Kántált vékony hangon, mely épp olyan szintelen volt, mint a nap-szívott haja. — Én lennék az a várbeli író-deák, Nicolaus Szappan.

Ünnepélyesen körülnézett, várta a hatást.

Ami azt illeti, méltán tarthatott igényt némi figyelemre. Kevéssel előbb csöppent ide Wiennából, ahol tutorának, Csáky Miklós püspöknek jóvoltából a magasabb tudományokat kellett volna elsajátítania. Igen ám, de a diák kirugott a hámból. A megmozdult paraszt-vére belesodorta egy »Bund-Schuh« összeküvésbe, úgy, hogy ajánlatos lett számára minél előbb keresni a messzít. A püspök levette róla a kezét. Maga mellett se türte tovább. A félbemaradt magiszter-jelölt hát fogta a cókmojkját és arrébb nyitott egy kapu-kilincsel. Beajánlkozott a püspök öcséhez, Csáky István grófhoz Körösszegre, íródeáknak.

A gróf felfogadta. Biharban szabadabb világ volt,

itt békén éldegélhettek a husziták, sőt előterjesztést is tehettek Ulászlónak az egyház megreformálására. A hajukszála se görbült meg érte. Mért nehézményelte volna Csáky István a deákjától azt, amit Pruisz János váradi püspök ur annak idején olyan türelmesen megengedett az egyházmegyéjében?

Igy került Miklós a körösszegi várba, hogy ott a progressziót és az új tudományokat képviselje. És bár láthatólag nehezebbre esett, mégis igyekezett tőle telhetőleg lebecsátkozni a konzervatív bihari fölfogáshoz.

Lőrinc ur rásandított a híres legényre. Végigmustrálta. Rosszalólag csóválta a fejét.

— No, szalve kendnek is magiszter Kappan, ha már egyszer kakas nem került a körösszegi várban.

— Szappant mondtam instálom. Minthogy az lennék, Nicolaus Szappan.

— Előg baj, amice, ha még ennivaló se vagy! Mert én ugyan a képemhez nem mázollak! Hát: quid tulisti akkor?

Megnevette a saját szavait jóízűen.

Fülöp páter a homlokát ráncolta, a fiuk összekuncogtak. Még a kislány is velük csipogott. Épp a jövevénynek borult el a kedve. Süvegét a markában forgatva pillogott, mint akinek bozár csapódott a szemébe. Végül is egyenesre rándította a derekát.

— Követnek küldtek engem uram, — mondta — itt az irás róla. A nagyságos Comes sürgős választ vár reá.

— Választ-e?

A deák helyreigazodott önérzettel bölintott.

Lőrinc ur átvette a levelet. Hemmegett, forgatta. Megnézte rajta a pecsétet. Aztán odafricskázta a papnak.

— No páterkám, ez már neked való. Ehol ni! Rágjad. Hátha okosabbak leszünk tőle.

Fülöp atya fölmetélte a levelet. A porzót lekefélte

róla a csuhája könyökével. Fennhangon kezdte olvasni, illő mód, előbb a levél végét:

»Datum in castro nostro Körösszegiensis, feria quinta proxima, ante festum beati Luce evangelistae. Anno Domini 1504.«

Palota ura az ujjain számolt. Majd a páterre hőkent.

— Megálljunk hé! Mennyi ez magyarul?

— Mindszent havának tizenhetedik napja.

— Né, a koránkelését a csavaros eszednek! Hogy tudtad ilyen gyorsan kiszámítani?

— Ugy, hogy ma ennyit irunk.

Lőrinc ur elbzsalyodott.

— Azám, a mirigy érje el! Csakugyan. Erre nem is gondoltam. Folytasd akkor.

Fülöp átsikánkozott a levélen. Végére érve összehajtotta, letette. Szikár ujjjaival malmozni kezdett. A mennyezetet nézte.

— Te ugyan jól megkaptad Czibak Lőrinc! Ne vesd a szememre, hogy rosszul neveltem a fattyad. Amit tud, nem tőlem tanulta. A te bünöd, ember.

— Micsoda?

— Hogy le-bövényborjuzzák! Le bugaci-lacizzák az urfit, aki jobbágy-kölykekkel cimborál, ököllel virtuskodik, halat oroz, mint a többi futóbetyár. Injuria! Violencia! Orgazdálkodás! Ezek a vádak.

Lőrinc ur tüszögve nevetett. Ide-oda hánykolódott a széken.

— Tréfás legény ez a Csáky sógor. Mi? Hogy a seb egye meg! Mit szólsz hozzá atyus?

— Approbálom a vádakát Jézus szent nevében. Ámen.

Kezével engesztelhetetlen mozdulatot tett.

— Mert a fiad még ennél is pogányabb martalóc. Igenis. Bujázkodó nőrabló. Zsivány!

Imrének arcába szaladt a vére. Fogai megmártódtak a zsirosfényű szájahusában. Lőrinc urra vil-

lant, hanem az másfelé ügyelt. A pap hergelődését nézte vidáman.

— Vakapád, csuhás! A háboru nem létánia. Mit értessz te ehhez? A zsákmány: zsákmány. A lány fogoly: felprédáltatott. Igenis, itt tartjuk. Váltásák kil Szatiszfakciót a fiannak, améért belekapcáskodtak! Takarodjanak le a szigetemről.

Fölsziszszent.

— Ők mernek fenyegetőzni! A Csákyak!

— Add vissza nekik a gyereket.

— Nem adom. Nyárson piritom. Megeszem.

Átnyult az asztalon, megkapta az apróság tarka rokolyácskáját. Mint valami pántlikás kismacsskát az ölébe emelte. Rácsattogtatta a fogait.

— Hámm.

De a gyerek nem ijedt meg már. Visszasikongott a nagy behemót emberre:

— Hámm.

Lőrinc ur a szakálla alá temette a szöszke fejcskét.

— Hogy én ezt visszaadjam? Várhatod páter. Csákyék támadtak, ők kezdték brachiummal. Hát most én is brachiummal élek Nincs jog-feladás! Amilyen a mosdó, olyan a törülköző. Talán még bocsánatot is kérjen a fiu? Mi?

— Igenis kérjen! Tegye jóvá, amit vétett. Vigye vissza, amit orzolt. Te pedig válaszolj a levélre. Adj elégtételt a kölyökért, aztán fenekeld meg, mint jó keresztény apához illik.

A szava csörömpölésbe veszett. Imre elül neszezve hullt le az óntányér. Az asztal táncolt előtte. A széke is recsegett.

Hogy a vitatkozók odapillantottak, visszamerevedett ugyan mozdulatlanra, hanem a tekintete zord maradt.

Lőrinc ur rásandított. A sarkantyuját megakasztva a padlóban, a papra kuncogott.

— Virgácsot? Azt lesd! Olyan tarcolán dolmányt szabatok a fiunak, hogy füttyül! Meghányatom zsinórral háromsorosan, legényesen. Huszonöt ezüstmeggyel pitykétetem meg! Aztán zománcos boglárt rá vagy nyolcat! Ezüstcsipkével, nyusztal megpréméztetem az ámmenit! Olyan cifra-alakos sujtást rakatok rá, hogy a menydörgős menykőnek is kilóg a nyelve, míg végigfut rajta! Olyat! Tudod? Nahát.

— Ugy-ugy. Csak növeld a szarvát, ha már egyszer bölényborju a nevel! Legyen mivel döfjön. Gyerekedben fog megverni az Ur haragja!

— Vagy inkább az ostoba szolgájában, amilyen te vagy! Ne papolj páter, hanem fogd a kalamust és irjad!

Fülöp vállatvont, előhozta egy szőnyeggel letakart oldal-asztalról a rakottmivü levelesládát. Pártázott fliáder-szekrényéből friss ludtollakat, porzót lomolt ki. A téntatartóért Pétert futtatta a tanulószobába. Nyomott vagy két girát és egypár nehezéket az ágas ezüstholmi.

Hogy nekikészült, beleütötte a pennát a bodzalebe.

— Hallom.

Lőrinc ur az asztalra ütött.

— »Te Csáky!«

A pap beledugta vékony orrát a papirosba. Végighuzta fölötte egyszer, kétszer, háromszor.

Amaz végül is kigurult a türelméből.

— Mi a tüzes kénesőt firkálsz ott annyi ideig?

Fülöp eltartotta magától az árkust.

— »Spectabili et magnifico comiti Stefano Csáky de Körösszeg et...«

— Istennyilát! Én azt mondtam: »Te Csáky!« És magyarul mondtam, nem deákul. Ezzel a fajtával nem hivataloskodunk. Punktum.

— Ha ők úgy irtak, neked is úgy illik rá válaszolni!

- Engem ne oktass!
- De oktatlak, mert oktalan vagy.
- Ird ahogy diktálom!
- Nem irom.

A páter letette a tollat.

Lőrinc ur meghökkenve pislogott rá. Hadilábon állt a kalamárisal, betűkkel a bihari nagyur.

Hogy Fülöp csakugyan nem mutatott hajlandóságot a továbbkőrmölésre, fölkapta a porhintőt.

- Irod?
- Nem.

Zsupsz!

A porzó a földhöz teremtődött, hogy mind kifolyt belőle a finom szitált homok.

Fülöp meg se fordult. Röpítette utána a tollat.

- Erigy no, te is.

Miklós deák elnyikorodott.

- Mit rölögsz makutyi? — Csattant rá Lőrinc ur.

— Könyörgöm, a levelet, — jártatta dülledt ádámcsutkáját az ember.

Majd, látva, hogy az uraságnak elsötétül a kedve, sietett előzékenyen hozzátenni:

- Köhögök egy kicsit.

— Ugy! Levelet köhöggtél amice! Aztán mire neked az a levél mondjad? Nem használ az se gazdádnak, se a fiának. Az az olvasatlan, amit a vas-tagjára kapott, ugyan le nem lappad tőle.

A követ buzgón helyeselt. Pisolyogva dörzsölgette a tőmpe orrát.

- Szerény véleményem egyezik a nagyságodéval. Lőrinc ur elsötétült.

- Hallod-e! Most aztán igazán röhögtél.

— Méltóztassék talán differenciálni. Nem nevetem, csak mosolyogtam. Ez kettő.

- Micsoda? Bevallod? Rajtam mersz vidulni?

Miklós deák ijedten kezdte összekeresgélni a szája szétfutott ráncait.

— Isten ments nagyuram! Derűltségem a Csáky-
ifjakat illette.

De Lőrinc ur, ahelyett hogy enyhült volna a
mentségre, még jobban nekiruccant.

— Hej te cenk, te Judás-ivadék! Hát ki kutyája
vagy te? Az enyém, vagy Csáky uré? Mi? Hát hogy
mersz te akkor az én pártomra szegődni?

A küszöbön termett, kirivalt.

— Hajduk, hé! Ide hozzám!

Kettő is bokázott be az ajtón.

A ház ura a megszeppent deákra mutatott.

— Hamar huszonötöt a bitangra azzal a hopp-
mesteri pálcával! Tanulja meg a himpellér, hogy
mivel tartozik gazdájának az ebl!

Szempillantás alatt a heverőn hempergett a deák.
Onnan óbégatott a pálcásra:

— Hozzám ne érjen kend! Mert az én személyem
a Csáky gróf ur személye. Én követ vagyok itten.
Aki engem megbánt, az őtet bántja meg!

Lőrinc ur rábiccentett.

— Ugy. Akkor még ötöt a hegyébe!

Palotán nem volt szokás kétszer ismételtetni a
parancsot. Hasztalan vertyogott a deák. A legények
leporciózták az ítéletet. Ugy, hogy a kézbesítés helyén
hosszan kiöltötte nyelvét a rázsa-posztó.

Mikor az igazságnak ilyenformán elég tétetett,
a vén szittyá intett az elnyult embernek.

— No magiszter Csattan, most aztán föltápasz-
kodhat kend. Válaszomat otthon előadhatja kend. Ha
pedig közben elfelejtene valamit, akkor csak lapozza
föl a leveles fertályát. Rajta az üzenet.

A deák összeszedelőzködött.

— Feudalizmus, — sziszegte dühösen, mintha va-
lami csuf szitkot mondott volna. — Ugy látom, hasz-
talan gyűlölködnék egymás közt az urak. A gyön-
gébb hátán összetalálkoznak. A jog méltósága nekik
semmi.

— Ne motyogj, lódulj! Azzal jöttél, hogy sürgős az izenet.

A követnek fojtott lángot vetett a szeme.

— Hej, ha a Comes ezt a feleletet megkapja!... Itt ugyan kő nem marad kövön. Megdulja Palotát minden bennevalóstól. Mert ez ultimátum volt.

— Gondolod? — Kacsintott Lőrinc ur és megfeszegette a nadrághasítékában a két öklét. Aztán föl-emelte egyik nehéz szekernye-csizmáját. Kirugott.

— Akkor a pecsétet se felejtsük le róla!

Harsogva felkacagott. A gyerekhad utána.

Csak a nagyasszony és Fülöp páter maradtak némán.

Lőrinc ur elégedetten dülleszkedett a páter elé.

— No atyus, hát megtakarítottam egy levélírást! Fülöp kitolta maga alul a széket. Föállt, sarkonfordult.

Szó nélkül ment ki az ajtón.

IV.

Lőrinc ur jól tudta, hogy a déli beköszöntő Körösszegezen se fog lemúlni méltó fogadójisten nélkül. Följárta hát a várat.

Palotát ugyan csak a Czibak-önérzet nevezhette ezzel a nagyhangzásu szóval. Igazából véve nem volt egyéb jól megerősített emeletes kastélynál. Fehér falaival, piros tetejével hivogatólag kínálkozott egy kis zöld halomka tetejéről a váradi uton jöszménékedő uraságok elé. Egyedül a négy szegletén ágaskodó bástyatornyok, meg a körbe futó vastag falak csipkés lőréseiből kikandikáló szakállas ágyuk vontak harcias redőt a barátságos képre.

A négy torony közül kettőnek Lőrinc ur már régebben kiüttette a mellső falát. Ülőpadokkal látta el és csinált belőlük »szakállszáritót«. Itt tanyázott a

vén sas legszivesebben, ahonnét szabadon ellátott messze, az erdőborította szép bihari hegyekre.

A lakóház mögött négyszögletes diszkertecske pompáztatta virágait. Mellette gyümölcsös és veteményes. A hátsó udvarban volt a méhes, négy rend köpüvel. A fúrge méhek döngicsélve aranylották körül a fonott kaptárokat. A méhesen tul kis kerek kőépület sudárodott. Még valamikor Lőrinc ur elődei építették oda hideg-kamarának. Most befuttatva sűrűn hajnalicska-virággal, ejtődzés céljára szolgált és várképpen a fiuk háborus játékeinál.

A külső kapu előtt másfél ölnyi mély vízárók futott körbe. A kaput vastag tölgyfapallókból barkácsolták, erősen megvasalva, nehéz pántokkal, kétszeres zárákkal és reteszekkel. Melledzőjén láncos felvonóhid. Az emelet alatt tágas átjáró vezetett az udvarra. Kétoldalt muskéták s a darabantok őrszobái.

Lőrinc ur lehordatta a padokat a szakállszáritókból és pattantyukat vitetett a helyükbe. A főporkolábót az északi toronyba rendelte, a vice-porkolábokat a három másikhoz. Mind mellé virrasztót és strázsát. A felső palotába ajtónállókat. Aztán az udvarbirót hívatta. Rádörgött:

— Ossa kend széjjel a várjobbágyoknak a darabantruhákat! Három lovas a Kőrös-gázlóhoz, kettő a váradi uthoz lódul a szemfülesebbekből. Öt markos legény az emelcsős kapu mellé, öt a külső kapuhoz. Megértette kend?

— Igenis instálom.

— No. A többi darabant a belső udvaron marad. Ha kürtszót hall kend, akkor szedi a lábát a nyakába és jelenti.

— Igenis.

— A lovak nyergelve álljanak az istállóban. Apró-puska mindnek a nyeregkápában, készen.

— Megértettem.

Lőrinc ur a sáfár-ház felé indult. A kulcsár felnyitotta a csikorgó tölgyfaajtót.

— Kend innét kopját, szablyát, fokost, buzogányt, kardot, puzdrát, ijjat oszt széjjel az embereknek. Ki milyenhez szokott. A kiadott fegyvereket számbaveszi és nekem megjelenti.

— Igenis.

Palota ura elégedetten jártatta körül kiülő szemét a sürgölődő udvaron. Később a fegyverhordozóját hívatta. A vén legény jött szaladvást, pedig szép pár esztendőt zötykölt a hajlott hátán. Mind a két markában egy-egy irdatlan bajusz-szárat forgatott. Mire a gazdájához ért, már tübe lehetett volna fűzni a végüket. A szeme ragyogott az öreg cselédnek, mint a kárbunkulus. Mosolygott hozzá. Pedig ez kiadós foglalkozást jelentett nála. A sebmarta viharos ábrázaton fültől-fülig éktelenkedett egy ilyen mosolygás. Valamikor Mátyás alatt kerítette ezt a hasitékot, törökbucsun, vaspénzen.

Lőrinc ur megdöcögötte a vén hajdu vállát.

— No Matykó, hát a mi szerszámunk hogy áll?

— Alássan jelentem, ott vár az ágyasházban.

Ragyog, mint az istennyila.

— Akkor huzd ki magad te is.

— Alássan jelentem: meglesz. Aztán kire megyünk?

Lőrinc ur kipöfeszettette a mellét. Nagyot ordított.

— Aki ránkjön, az ámmenit!

— Igenis, az ámmenit!

Mátyás sarkon fordult. Loholt a ház felé.

Palota ura az udvarbiróval végzett.

— Idesüssön kend! Föl kell élelmezni a várat, az esetre, ha bentszorulnánk. Hat embert válogat kend az esettebbjéből. Olyanokat, akik nem valók másra. Egyet Irászra küld kend belőlük, egyet Szeghalomba, Csökmőre, Begécsre, Péntekülésre, egyet meg Bökénybe. Megparancsoltatja kend a jobbágyok-

nak, hogy tüstént küldjék be, ami dukál. Irásról öt kövér ökör, Szeghalomból öreg bárány, borju, Csökmőről negyven ludfi és tyukmony, Begécsről malac és kappany, Péntekülésről vad meg aprómadár, Bökényből széna, zab, illő mód itt legyen az udvaron idejére. Halat, rákot olvasatlan küldjenek mind. Megértette kend?

— Meg.

Parancs végeztén Lőrinc ur maga is a ház felé ballagott. A rózsasalugas mellett tompa dunnyogás ütötte meg a fülét. Benézett. A páter üldögélt ott. A keze köré csavarva ezüstláncon kaláriszemek. Azokról számolgatta az imádságait. Vigan rákiáltott.

— Hé, atyus! Te itt a mennyei tyukokat éteted, mikor nyakunkon a baj? Talán bizony ezekkel a gyöngyszemekkel akarod megparittyázni Csákyt? Egykettő befelé! Vasinget húzz, fringiát köss, elő a buzogányt! Várjuk a hajdemákokat illő módon.

Fülöp meg se mozdult. Morzsolta tovább:

— ... et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos a malo, ammen.

Áttolt egy szemet a lánc hosszabbik száráról a rövidebbre. De mielőtt újból nekifoghatott volna, Lőrinc ur medvemarka lerántotta a csuklójáról az egész fűzért.

— Megsiketültél?

A páter fölpillantott.

— Nekem ne parancsolgass! Nemes Székesfehérvári Fülöp az Isten szolgája és nem palotás jobbágy, akit ráncigálhatsz. Akaratom, hitem ellen nem harcolok. Főképp nem olyan ocsmány bujálkodásért, amilyen a nőrablás.

Lőrinc ur úgy elhült, még a káromkodás is belefelejtkezett.

A pap folytatta rendületlenül.

— Én a te vétkeidben részt nem veszek. Ellenkezőleg! Imádkozni fogok, hogy a győzelem az igaz-

ság oldalára álljon és hogy a megszegyenülés aláz-
zon keresztényi belátásra téged, te istentelen pogány.
Fölállt, indult a ház felé.

Amaz elkapta a csuhája sarkát.

— Hová mész?

— A kápolnába.

Lőrinc ur fölnevetett kurtán.

— Oda ugyan be nem rakod a lábad!

Rácsörtölt egy léhűtőre.

— Te hé! Lódulj, hozd az imaház kulcsát.

És keresztbe fonta mellén roppant karjait,
diadalmasan.

Fülöp végigmérte, megfordult.

— Isten háza van mindenütt, ahol a jámbor ige
szól.

Otthagya a kacagó behemótot, ment át suhanó
léptekkel az udvaron. A méhes melletti kerek kis
kőházban magára hajította az ajtót.

A rozsdás kulcs éleset csikordult a zárban.

Lőrinc ur hahotázott. Nem birt a jókedvével.

— Hogy a vihar söpörjön el, aklostól, csuhástól!

Még a garád tetejéről is dörgött a nevetése.

V.

Az éjszaka békességben telt el.

Virradattal Palota ura talpra serkent. Öltözésnek
fogott. Imre bekéredzett az apja fegyverkezéséhez és
Lőrinc ur hagyta kedvét telni. Elküldte a hajdut.
A fiu adogatta egymásután a harci szerszámait. A
sárkányölő vitéz aztán mindegyikhez szakszerű okta-
tásokat fűzött.

Egy ferdeképű szentet már fölnyársaltak a
medvebőrös, pallérozott diófa ágy fölül. A darutoll-
csokrot is kiverték az ágyoszlopokból, a szobafüstölő
serpenyő felboritva hevert és a hozzájáró gyanta-

golyócskák ki északnak, ki pedig délnek, mire a tanulás befejeződött.

Imre hallgatta a magyarázatot, akár az evangéliumi kinyilatkoztatást. Ette a nagy harcos embert elnyelő szemmel. Az Uristent képzelte valahogy ilyennek.

Palota ura is sűrű pillantásokat küldözgetett a falon lógó függönyös acéltükörbe. Ne hiába álljon a keretébe égetve a biztatás:

»Rántsđ ezt a superlátot,
Nézd kit szemed lát ott,
Ékes deli szép-e,
Avagy szája-tátott...«

Lőrinc ur szája keményen be volt csukva, marcona bajsza hegyesre kifenne viasszal. Az arc szederjesbe tündöklő színével, meg a husos orr bor-bunkóival persze adós maradt a képmás.

Hogy a szablyát is az oldalára hevederezte, Imre orcáján elnyilt két piros, kerek rózsa. A szemében sóvárgás lappangó tüze égett.

— Édesapám, vigyen magával!

— Hova te?

— Ki. A Csákyakra. Megülöm én a lovat. A kardot is rám bízhatja kegyelmed.

— Tudom fiam. Én tanítottalak. — Hagyta helyben amaz, melegre olvadt hangon.

De a fejét megrázta hozzá.

— Nem babra megy itt a mulatság, hékás, hanem kopoltyura.

— Annak se szűkölködök hijján.

Lőrinc a homlokát ráncolta.

— Ej, nyughass! Mit szólna anyád, ha bajod esnék? Itthon még a te helyed, míg egész megtolvasodsz.

— Édesapám rég kipróbálta a kardját az én koromban.

— Akkor más világ járta, pajtás. Más világ, más emberek.

— Kegyelmed ugyanaz volt, én meg a fia vagyok. Nem lehetett kitérni előle.

Lőrinc ur hát megmángorolta a gyereket a két karja közt. Fölemelte a legénypihés állát és belenézett a két csillogó szembe.

— Olyan-igen rádért a mehetnék?

Imre csak ütögetett a fejével.

— Teremtette, ha egyszer Czibak-vér szorult beléd!... Gyere no.

A fiu elkapta azt a kemény kezét, mely olyan lágyá tudott puhulni az ő selymes, kondor hajában. Féltérdre ereszkedve rányomta a forró száját. Ropogott a dereka csontja a hajladozásban, de azért sugárzott, akár Lőrinc ur, ahogy most meg ő szerszámozta a fiát.

Nem sok idő maradt a gyönyörködésre. A vén Mátyás becsördült az ajtón.

— Alássan jelentem, ordétanak a túlkök!

Palota ura füttyentett.

— Megjöttek a lovaslegények?

— Igenis igen.

— A gázló felül?

— Igenis nem.

A sárkányölő jókedvűen kurjantott.

— Nézd a bitang Csákyt! Megkerülte Palotát az éjjel. Cselt akart vetni. Későn keltél ahoz, sógor! Kapta a sisakját, törtetett kifelé.

Amazok utána.

Lent dübörgött az melcsős hid. Hallatszott, amint a lovas staféták egymásután bedörömböztek a kapun. Az udvar közepén Lőrinc ur fogadta őket. Lovon ült már, kardja a markában. A nyeregkápában két apró puska, a derekán fokok. Imre mellette rigázta a veszködő lovát. A darabantok négyes sorjában mögöttük. Mátyás a markát pökdöste. Két

irdatlan kópja a balvállára vetve. Beillettek volna petrencének.

Lőrinc ur türelmetlenül rivallt az érkezők elé.

— Mozogjatok hé, a kutyafátokat!

A staféta odaugratott.

— Alássan jelentem: gyünnek.

— Sokan?

— Instálom, elegecskén.

— No akkor induljunk, emberek!

A jövevények beálltak a sorba.

Lőrinc ur a lovát táncoltatta a nagyasszony ablaka előtt. Imre is fölpislantott, hogy ugyan látják-e fentről? De az asszonyok házában, a kidüllesztett hasas rostélyok mögött néptelenek voltak az ablakok.

Csak a szent Lőrinc szobor alatt villódzott egy kis mécses halavány fénye.

VI.

Az őszi reggel még alig derengett. A bihari hegyek sűrű párafüstöt pipáltak a palotai sikra. A lustán kászolódnó nap sugarai alig vánszorogtak a felhőző ködben.

Óvatosan nyomult előre a palotai csapat a váradi ut nyárfái közt. A kanyarulatnál kis erdő zárta el a sikot. Itt megálltak. Az előörs lóra hasalva meresztette a szemét.

Lőrinc ur hadi rendbe osztotta az embereit.

— Kentek a bozótba huzódnak. Kentek a csepőtésbe. Aztán csinján a hanggal! Kürtszóra: hegyibel Mátyás hozzátette:

— Csak a bubját az ebadtáknak!

Lőrinc ur az ut mellett kétoldalt félkörbe állította maradék lovasait. Ő maga kihaladt az utra. Imrét Mátyás mellé parancsolta, a háta mögé. Oda-hunyoritott a vén hajdunak.

— Ügyelj rá, nehogy szeleskedjen!

— Értem.

Tanítványa volt Mátyásnak a gyerek a harci játékokban. Növelte a máját, hogy elsőhadba is mellőle indul.

Füleltek, vártak.

Amazok gyanutlanul közeledtek. Már a kiserdőből hallatszott a lovaik nyerítése, a fegyverzörgés. Egy-egy káromkodás is néha, vagy kacarászás.

Imre izgult. A kardját próbálgatta, hogy könnyen jár-e a tokjában.

Mátyás kicsinylőleg vonogatta a vállát.

— Vasingesek ezek, urfi. Kopja itt az agyonisten. Aztán, majd ha földön az eleje, ráérünk babrálni.

— Adja hát ide kend. a kopjám, had szorítsam.

— Foghatnék a keze?

— Ühümm.

Az előørs most vágatott vissza. Alig érte be a várakozókat, mikor kibukkant a cserjés mögül az ellenséges csapat eleje. Szoros rendben vonultak az uton. Az élen két lovag. Tereferélnek. Bizonyosan a hadi stratagémát kovácsolják. Az egyik Palota felé mutogat, a másik követi szemmel az irányt.

Lőrinc ur magához intette a kürtöst.

Imre alatt nagyot ugrott a tüzes csikó. Mátyás elkapta a menteujját, hogy netalán hiányos hadi oktatását sietve befejezze.

— Urfi?

— No.

— Arra vigyázzék, mindég elsőnek üssön!

— Jó.

— De sebesen ám! Kettőt, míg amaz egyet.

— Jó.

— Nem kell sokat teketóriázni. Itt nincs személyválogatás. Ahogy jön. Tudja?

— Tudom, tudom.

Az öreg rávigyorgott a tanítványára. Az vissza-

somolygott. Aztán mind a ketten lecsapták a sisakrostélyt. A kürt éleset bődült.

Lőrinc ur hangja tulrikoltotta.

— Hajrá!

Mint a fürgeteg, viharzott elő hirtelen a palotal csapat a bozótból. Elöl Palota ura. Bömböltek, harsogtak, mint a kárhozottak. A káromkodásuk kopogott.

Amazok hátratorpantak ágaskodó lovaikon. A meglepett csapat szitkozódva riadt a váratlanokra. Néhány lovassal megfordult az ijedt paripa és törtetett hanyatt-homlok vissza az erdőnek. Egy pillanatra összekavarodott az uton minden, a fejvesztett kapkodásban. Csak az elül vezető dalia állt helyben, szilárdan. Kurta tekintettel fölbecsülte a rohamozókat és megrázta dacosan a fejét, hogy a medályos süvegéről a strucctüzek tollai az arcába hulltak.

Ezuttal ő is kiáltott.

— Kard ki, kard!

A szablya sikoltva siklott ki hüvelyéből. A lovag megsarkantyuzta lovát. Szembe ugratott a páncélos óriásnak. Erre összeszedelőzködtek az emberei is. Kettő szökött egyszerre a gazdája elé, testükkel pajzsnak. Rontanak a támadókra. Egyiknél kopja, másiknál apró puska.

Lőrinc ur karddal fogadja a kopjást. Fölvágja a hosszú vasalt nyelet, hogy aláférközve földre rántsa a legényt. De a kopja hegye a sisakba futott, leütötte. Palota ura ottmarad fődetlen fővel. A másik ráemeli a puskát.

Egy szemvillanás és a darabant röpül a nyeregből. A puska a levegőbe durran. Imre pedig fölujjong az első remeklése örömére. Néz vissza az apjára, hogy ugyan látta-e? Lőrinc ur azonban nem lát semmit. Szédülten inog a nyeregben a kapott ütéstől. A strucctollas épp most ért hozzá. Annyi ideje nincs már a fiunak, hogy a hosszunyelű kopjával

meg is fordulhasson. Csak ordit egy nagyot és behunyja a szemét, hogy ne lássa, mikor az apja feje összecsókolózik az ut porával.

Kiáltás rázza föl.

— Lőrinc bátyám! Így fogadják a vendéget Biharban?

Imre szemei föl pattantak.

Az apja sértetlen. A strucctollas kardja áll a levegőben. Lőrinc ur is eleresztette a magáét, nagy bámultában. A széles penge ott hintál a csuklósziujon.

— Megálljunk legények! — Rivallt a hátul törtetőkre.

Majd a strucckalpagoshoz fordult.

— Hát ki vagy te, hallod, hogy Lőrinc bátyádnak tisztelsz, mikor én a fejed akarom befokasztani?

Fiatalcsengésű hang felelt rá vissza:

— A kegyelmed atyjafia, akit keresztviz alá tartott. Zápolyai János, Szepes grófja.

Az idegen lovas leemelte a süvegét. A derengő szürkületben látható lett az arca.

Lőrinc ur hátranyaklott a nyeregben, úgy bámulta. Aztán a két tuskó karja élő keresztté tárult. Nagyot rikkantott.

— Jánoskám! Jankó! Te vagy az?

Járt minden porcikája a váratlan öröm izgalmaiban. Keze reszketett, mikor átnyujtotta a lova nyakán. A két ló is összeprűszkölt. Kapartak, rugdostak röhögve, mint akik érzik, hogy nem mindennapi dolog zajlik a fejük fölött.

Imre csudanéző szemmel bámulta ezt a megenyhült képet. Az apját egydarabban, meg azt a fiatal lovagot, akihez foghatót még sohase látott. Csupa finomság volt annak minden mozdulata. Az izmos keze fehér, mint holmi kisasszonyé. A szava zengett is, pattogott is, mint az ezüstlant hurja. És a

szőke feje úgy ült a nyakán, mintha koronát viselne a homloka.

Lőrinc ur nem győzte tapogatni-lapogatni a jövevényt.

— Ilyet! — Szörnyüködött. — Ilyet! Az én Jánoskám! A Jankó-gyerek! Akit tiz esztendeje szemmemmel se láttam. Tulok lettem már, úgy látszik, a bihari sásban. Oda is öklelek, ahol ölelni akarnék.

A harsogó hang gyanusan ellágyult, szörcsögött.

— Mért nem szóltál, fiam? Mért nem szóltál előbb!

A lovag nevetett.

— Jól beszél Lőrinc bátyám! Hagytak is kegyelmetek időt nekünk a tereferére! Hisz ugy rajtunk jöttek, hogy az álmélkodásból magunkhoz se ébredhettünk. Lássa, ezek ott még most se tudják, hogy hányadán áll velünk a világ. István bátyám, — intett egy nagybajuszos, horgasorru, szikár lovasembernek — kérem kegyelmedet, jönné ide hozzánk.

A szólított odaporoszkált. János keze könnyű mozdulattal ivelt az idegen felé.

— Verbőczy István királyi ítélőmester uram.

Czibak ur kihuzta magát. Tenyerében egész elveszett a felényujtott keskeny kéz.

— Salve domine, nékem már nem ösmeretlen. Akármilyen paraszt módjára éljek itt a sásban, a Verbőczy név ragyogó hire hozzám is eljutott.

A másik szerénykedett.

— Rágalmazták az embert. Kit rosszul, kit jól. Nekem az a szerencse jutott, hogy csupa jót füllent rólam mindenki, mintha összebeszéltek volna. Ezért fognak kegyelmetek megcsalatozni bennem.

— Lári-fári! — Hevült Lőrinc ur. — Bizza azt csak miránk kegyelmed, hogy a magunk szemével lássunk.

A kölcsönös szépelgéseknek János vágta utját. Imrére mutatott.

— Hái ezt az aranyból vert kis vitézt hol vette kegyelmed? Nincs szerencsém ösmerhetni, pedig nagy kedvem volna kezét szorítani vele.

— A fiam, Imre. — Dagadt Lőrinc ur a büszkeségtől.

A legényke nekipirulva fogadta el a nyujtott parolát. János fogva tartotta a kezét.

— Irigyellek apádtól, öcsém.

Imre még pirosabbra biborodott. Hamarjában nem lelt választ se a dicséretre. Azon volt, hogy lovát a fiatal levante paripája mellett tartsa, mikor csöndes poroszkálással megindultak mind Palota felé.

A darabantok mögöttük csörtettek felbomlott rendben. Bár azok még nem melegedtek úgy össze, mint a gazdáik. A hórihorgas, akit Imre kivetett a nyeregből, váltig tapogatta a csontjait. A vén Mátyás pedig azon morgolódott, hogy így füstbe ment a szép verekedés.

Gyanakodva méregette a nyurgát.

— Hovávalósi vagy, hé?

A legény az ujjasához fente vérző, tömpe orrát.

— Zemplinbul, — felelte mogorván.

Mátyás kisörcentett.

— Megette a fészkes fene. — Mondta mérhetetlen lenézéssel.

Kis idő múltán megint csak odabökött.

— Hát a többi kifia-bornya?

— Hát tebbi is Zemplinbul. Masig Trencsinbul. Megint masodik a Szepesbul. Belülei — Tette hozzá készségesen, látva, hogy amaz sehogyse akar belenyugodni.

Mátyás legyintett.

— Szedett-vedett tótok vagytok, hordjon el a kányal!

Több szóra nem is méltatta a legényt. Betaposdtak a hidon.

A palota ablakait már nyitogatták a frájjok. A sáfárház körül nagy volt a sürgés-forgás. Az ebédlő szalában repkedtek a függönyök. A széthuzós asztal közepén ezüst sajtárcákban frissen fejt bivalytej párolgott. Az ablak mellett nyitva patikaláda, mellette vesszőkosárban gonddal szabdalt tépés, vászonpólyák, vékony deszkasinek.

Készültek itt minden eshetőségre!

VII.

A nagyasszony a gyontáros almárium mellett pepecselt. Virágokat rakott himes csuprokba. A szőnyegkárpitos falakra is jutott belőlük, az eledellel írott képek alá.

Lőrinc ur bemutatta vendégeit.

Reggelihöz kitisztálkodva kerültek elő. Söt János még gunyát is váltott, mert a virágos kétszer-dolmánykáját boldogabbik oldalára fordította.

Jól illett a publikán-zöld fényes tabitselyem a lányosan fehér-piros hosszukás arcához, gyűrűsen vállig bukó szőke hajához. A szeme sötét ibolyakékje derűsen világított a magas homloka alatt. Olyan arc volt ez, melynek friss és mégis finom szineibe bele szoktak felejtkezni a képiró urak. Bár a nyulánk test a kőfaragók vésőjét is megmozgatta volna.

Verbőczy ur a sötét hajszin bársonydolmányát porolta tisztára, úgy jött le szerencsés jóreggelt kívánni a szalába.

A reggelit állva költötték el. Bekapták a papramorgót.

Lőrinc ur, hogy a maga bőven három ejteles kupáját a jövevényekre elköszöntötte, megtörülte csepegő bajszát.

— Na, hogy én kegyelmeteket kishijján megon-

tottam!... De hát honnét is álmodhattam volna, hogy erre kószálsz öcsém?

János a kezelője csipkáját bodorgatta.

— Váradon jártam gyámapámnál, Szathmáry György püspöknél. Országos dolgokban volt tanácskozásunk. Hazafelé utban aztán már csak nem állhattam, hogy atyafiságosan be ne térjek kegyelme-tekhöz megmutatkozni.

Verbőczy leült a heverőre. Amazok is letelepedtek körbe, a fal alatt futó padszékekre.

Az ítélőmester eltűnődve mondta:

— Helyesen teszi a fiu, hogy följárja az apai ház régi barátait és a jó magyarok szeretetébe ajánlja magát.

Lőrinc ur legyintett.

— Bizony különb legény is légy Jankó, mint nádor uram! Zápolya Istvánt hamar elragadták a lovak. Nem kell védelmezned ellenem apádat! Kenyeres komám volt a boldogult. Mátyás alatt is együtt fenegyerekeskedtünk. Hanem ami igaz, az igaz. Hogy az Isten fölvitte a dolgát, ajtót se nyitott rám többé.

— Ugy tudom, összeszólalkoztak kegyelmeitek.

— Össze hát! — Ütött a combjára Lőrinc. — Mert minek pártolja ő a polyák Ulászlót, mikor megesküdtünk Mátyásnak, hogy soha el nem hagyjuk a fiát, Corvin Jánost? Ezt már csak meg kellett kérdeznem tőle? No. Apád azt felelte: Arra kell a polyák, hogy melegen tartsa a helyet. Corvin János pedig még arra se jó. Ennyi volt az egész.

Verbőczy csöndesen pusmogott.

— Meg hogy kegyelmed kardot rántott Zápolya Istvánra.

— Persze, hogy rántottam! Mert: kinek melen-gessen, ugy-e? Le is vágom, ha ez a gyerek nincs. De István hozzákapott. Az orrom alá dugta. »Ennek ni! Ha most ez a fiu ilyen nagy volna, őt tenném ki-

rállyá!« Az én kis keresztkölykem aztán kibabonázta a kardot a markomból. Kifordultam az ajtón.

János bólintott.

— Ha hibázott apám, meg is lakolt érte. Itt kellett hagynia, még mielőtt a kegyelmed kardjáig nőhettem volna.

— Hagyd el, — csöndesedett Lőrinc — engem is megtaposott azért a fátum, akár az apádat. Ő megjárta, amért megszegte Corvin urunk hűségét, magam meg azért, hogy mellette maradtam. Láttam megfutni Csontmezőnél Mátyás király fiát! Pedig olyan nem volt a világon, hogy egy Czibaknak hátat kellett volna mutatnia az ellenség felé!

Verbőczy hümmgetett.

— Nem a kegyelmetek kardja dolgozott ott rosszul, hanem a Bakács Tamás érsek, meg Erneszt Zsigmond pécsi püspök uram esze járt fortélyosan. Tudja az egész ország, hogy milyen dicső szerepet választottak. Nagy dolog is volt körüljárni a Corvingyereket eszén!

— Nagy dolog-e vagy se, nekem az már mindegy. Az én szégyenemet az se mosta le, hogy helyreköszörlte Mátyás fia a csorbát a törökön. Nekem elég volt ezéletre! Hazajöttem sarat dagasztani. Nevelem a borjaimat magam helyett jókatonánknak, becsületes magyaroknak. Legyen néhány tisztességes kard, amire ez az árva ország támaszkodhassék, mikor az Ur-isten megelégteli a hitványak garázdaságait és letenyével közénk igazságot tenni!

Elhallgatott, nedves szemmel hunyorgott az ablak felé, melynek olajos vásznán keresztül sárga nyilakat lövöldözött be a nagyudvarral kelő reggeli nap.

Az urak is nyomottan tűnődtek maguk elé.

Verbőczy szólalt meg elsőnek idők multán.

— Tudja a Teremtő, hogy mit is akar velünk! Csupa szomorúsággal vagyunk mind tele. Az is lakol, aki jobbra fordul, az se megy messze, aki balra tér.

Mintha láthatatlan kezek rángatnának bennünket ide-oda. Ki tudja, merre az igazi út, amelyiket mindnyájunk jóvoltáért követnünk kellene? Hiszem, hogy ha Zápolya István ma félrelökhetné sirboltja elül a kőpajzsot: ő se kérne többé idegen királyból. A melléállásért hálátlansággal fizetett Ulászló az ő családjának is, mint mindenkinek.

Lőrinc ur megütközve villant a vendégére.

— No? — kérdezte. — Csak nem tán?

János megvonta a vállát.

— Anyám beszélhetne erről. Candalei Anna királyasszony elüldözte az udvarból. És neki mennie kellett szégyenszemre.

— Megsértette?

— Ahogy csupán nő tud sérteni egy másikat. Letagadta róla a »fenség« címét. Hogy az egyedül a vérbeli királyi hercegnőknek jár! Mintha egy Tescheni hercegnő kevesebb volna!

— Nem a catalogus volt ott a baj, — legyintett Verbőczy ur. — Hanem az, hogy Hedvig asszony szép és csillogó, akár jómaga. Ezt a ragyogást a daliás Szathmáry György uram is észre találta volna venni egyszer!...

Lőrinc ur elkacagta magát.

— Vagy úgy? A szép majdnem-püspök a baj? Pelenka-háború? Tiszta muzsika, hogy a Zápolyagyerekek gyámja, meg a kis Anna királylány keresztapja bajosan is férhetnek meg egy zsákban! Bezzeg Mátyás özvegye nem volt jó a vén polyáknak. Fiatalra vásott a foga. Most aztán ott van!...

Lőrinc ur nevetése a másik kettőre is átragadt. János mosolyogva biggyesztette el a lányos formájú száját.

— Van az ördögöt! Hisz hallja kegyelmed, hogy itthon csücsül már Szathmáry ur Váradon!

— Ugyan!

Verbőczy hunyorgott.

— Neszét vette Dobzse a nagy keresztapálkodásnak. És hogy ez idők szerint rendben vélte a maga szénáját, utilaput kötött komauram talpa alá.

— Megvált a házi eszétől?

— Meg.

— Hmm... Ókelme! De a fölséges menyecske?...

— Azt összepakolta, elvitte hűsölni.

A három ur összekacsintott, megnyalták a szájukat, mint valami izes falat után.

János szeme pajkosan villogott. A bajuszkáját sodorgatta.

— Annál jobb nekünk! Egyszeribe buzgó hive lett gyámapámuram a nemzeti pártnak. Mi csak nyertünk a dologgal. Így legalább szívvél-lélekké a miénk.

— Te hiszed?

Verbőczy legyintett.

— Lassan a testtel, Jankó! Szathmáry uram udvari ember. Eszes és ravasz. Amig engem néz, téged lát, de mindnyájunkon a maga hasznát huzza.

— Gondolja kegyelmed, hogy játékot űz belőlünk?

— Azt nem. Mert vizecske ez most az ő malmára is. Hadd nyüzsögjön a nemzeti párt! Sebesebben észbekap Ulászló és annál hamarabb visszahívja. Ennyi az egész.

— Csuf dolog volna.

— Nincs rajta mit háborogni. A politika: politika. Meg kell tanulni. Amig neked érik Szathmáry ur szölleje, addig szüreteld. Ez az okosság.

János nem felelt. Csak az ujjaival dobolt a térdén.

Lőrinc ur betöltött a kupákba, egyiket odanyujtotta neki.

— No gyerek, hát igyunk Szathmáry ur egészségére, ha egyszer szomszédok lettünk! Vivát püspök

uram! Ne unatkozzék kegyelmed tulságosan a bihari száműzetésben.

— Arról is gondoskodott Ulászló — intett Verbőczy. — Utána küldte Thurzó Zsigát. Így aztán faraghatják a klasszikus verseket együtt a váradi várban.

— Thurzó uram is Váradon hüsöl?

— Ott bizony.

Lőrinc ur elégedetten majszolta a maga mérgét.

— Hajhaj! Nyugodtabban legelhet a vén kecske.

— Kővér a fű a kecskének...

— Hogy-hogy?

— Hamar megárt neki.

— Bökd már ki!

Lőrinc ur tükön ült. Amaz tempósan magyarázta.

— Megsimogatta a szél.

A szó talált. Lőrinc felszökött. Egész vörös lett az arca.

— Hát van Isten az égben, — kiáltotta. És megölelte Verbőczyt, hogy annak ropogott minden csontja.

— Ennél nagyobb hirt nem is hozhattak volna kegyelmetek! Igyunk rája, a kirilázmát, mert még keresztbe akad a törkunkon! De ne csak magunkban. Te hé! — Fordult a kannákkal szorgoskodó hajduhoz. — Pusztulsz tüstént és előkerited az udvarbirót! Egy lovaslegényt küldjön nyomban Ártándra az Ártándy urakért! Egy másikat Marjay uramhoz, egy pedig lódul Esztáryékhoz!

A pohárnok kitette kezéből a kancsót, indult.

Lőrinc ur utána rivallt.

— Megállj, azebadta! Várd mig végét hallod! Hogy az izenetet mind átadtátok, összeváraztok. Aztán kicserélköztök. Aki Ártándy uréknál járt, menjen Marjayékhoz. Aki Esztáryékat hívta, Ártándyékhoz. A kétszeri hívásban hiba ne essék, mert akkor hiába terítjük itt az asztalt! Megértetted?

— Igenis.

A legény elinalt.

János a fejét ingatta.

— Valakit kifelejtett kegyelmed.

— Kicsodát?

— Csákyékat.

— Jól beszélsz, — horkant fel Lőrinc ur. — Csákyék!... Akikkel épp háboruban állok! Akiknek a lányát itt őrzöm zálogban! Sose busulj pajtás! Jönnek azok hivatlanul is. Inkább azt kívánd, hogy darabba ne szakítsák a vigságunkat.

A két vendég összenézett.

János kedvetlenül rágesálya a szájaszélét.

— Kár. Pedig erősen számítottam Csákyékra. Ugyan min akaszkodtak így össze kegyelmeitek?

— Ki akarnak tudni a szigetemből. Rablók! Zsiványok! Bujnyikok!

— Ej már! — Szólt közbe Verbőczy. — Hogy mondhat ilyet kegyelmed a tulajdon sógoráról? Csáky István jó magyar. Egyetlen volt, aki le merte vágni Ulászló előtt az öklét.

— Hiszen az a baj éppen! Mert rajtam is az öklét próbálgatná, ha én úgy engedném!

— Azért fogadott hát minket fokossal kegyelmed?

Lőrinc ur keményet ütött az állával.

— Azért. Őket vártam.

— Ej, ej! Pár rongyos kőbölért! — Ingatta a fejét Verbőczy rosszalólag. — Két derék magyar!... Mikor az országos dolgok dandára áll a hátunkban! Maholnap királyválasztásra kerülhet sor, kegyelmeitek pedig huzakodnak. Nem jó ez így bátyám. Sehogya se jó. Kössenek most békét kegyelmeitek. A többi majd elintézhetik aztán.

— Olyan nincs! Így a német szokta, ítélőmester uram! A magyar nem teszi hidegre a mérgét. Semmi kára se lesz abból Corvin Jánosnak, ha mi egy kicsit meg is tapogatjuk közbe egymást.

Megint a serlegéhez nyult, magasra tartotta

— Éljen a nemzeti párt! Éljen a nemzeti királyság! Éljen Corvin János!

Körülpillantott, várta a visszhangot.

De a vendégek nem mozdultak. János az ölébe nézett. Verbőczy ur megzokkanva ült a helyén. Utóbb föltekintett a köszöntőre, csendesen hullatta maga elé:

— Corvin János meghalt.

Lőrinc ur rábámult, mint a látomásra.

A serleg kihullt a markából. A képe elnyult, a tüze kihamvadt, az álla is leesett. Szóra nyílt a szája, de hang nem jött belőle. Csak mozogtak a bajszai és a két düledt szeme lassan elfelhősödött.

Verbőczy félrefordulva, jómaga is szakadozott hangon mondta:

— Láthatja kegyelmed, hogy komoly a dolog. Ne azt nézzük most, hogy merre van széjjel, hanem: össze! Össze! Ulászlónak nincs fia, a pozsonyi szerződés pedig föntáll. A polyák után jön a német. Az ősellenség.

Lőrinc ur tétován motyogta a könnyei mellé:

— Jön a német... Meghalt János...

Verbőczy fölkel.

— Meghalt János, éljen János! Vesszen a német!

Palota ura csak tikácsolt, mint a szárazra vetett hal.

Az elveszett cél fájdalma még ott viaskodott a kemény koponyája mögött. De a vén szittyában kevés tehetség volt a tartós szomorúságra. Tétova szeme megállt az ifjun, ahogy föl szegett fejjel ott sudárodott előtte. Egyre nagyobb melegség, egyre gyulladóbb lobogás lett ez a nézés, melyből a születő reménység kiszikkasztotta a könnyeket.

Tulrikoltott a maga bánatán:

— Hát éljen, a kénköves keservét ennek a cudar

világnak! Éljen, mert magyar! Mert ez se lesz rosszabb János a többi Jánosnál. Vivát Zápolya Jankól Mellére roppantotta a fiatal lovagot.

A szeme már megint könnyezett. Ezuttal a lelkesedéstől.

Verbőczy kedvtelve nézte az ölelkezést.

— Lássa-lássa kegyelmed! Milyen közel érzi egymást két magyar, csak egy kis szív kell hozzá.

Kezet szorított Lőrincel.

— Na ugye, mégis igaza volt Zápolya Istvánnak? Lőrinc ur a mellére ütött.

— Nekem volt igazam. Magam választottam, mert úgy akartam. Aki egy Czibakra kardot mer fogni, az ember a talpán.

János kéz a kézben állta a házigazda lelkesedését. Derü volt az arcán, a homlokán sugárzott az arany hajkorona.

— Így akkor nyugodtan kérhetek kegyelmedtől a választására bizonyítékot?

— Kérhetsz? Nem. Parancsolsz mától fogva fiu!

— Kezet rá!

— Itt van. Egyet kötök ki csak. Minél nagyobbat kívánj. Mink itt Biharban nem játszunk.

És János szólt:

— Béküljön ki kegyelmed Csákyékkal...

Lőrinc ur hangosat nyelt. Szinte koppant az ádámcsutkája.

— No, kifundáltad. Legyen! Megteszem a kedvedért. Mától fogva nem haragszom.

— De nem addig az, — kelt föl most Verbőczy is. — Haza kell vigye a kislányt, akit fogva tart Palotán!

— Ez nem volt a kívánságban. Ezt kegyelmed ókumlálta hozzá. Czibak Lőrinc nem alázkodhatik.

— Hát vigye az, akinek mestersége az alázkodás! Vigye a kegyelmed udvari papja.

A mérgelődő felderült.

— Azám, a herkentyűjét! Hol is vagy páter?
Körülnézett, mint aki keres.

Majd a homlokára ütött eszmélve.

— Persze! Tudom már. Jöjjenek csak utánam
kegyelmetek.

Megindult előre. Jókedvüen verdeste oda csiz-
mája sarkát a padlathoz.

A háta mögött János kezetszorított Verbőczyvel.

— Köszönöm. Ez sikerült. Bihar a miénk.

VIII.

Sietve mentek át az udvaron. A darabantok
tisztelettel nyitottak utat a három ur előtt.

Az istálló felől nagy csetepaté hallatszott.

Két hadfi gyomrozta egymást.

— Bestye fajzata! Az én gazdámról mered te
mondani, hogy tót?

— Mondom, mert igaz. A nagyapja meg bosnyák
volt.

Püff.

A legény ökle lesujtott.

— Nesze kutya! Elujságotkod a talián gaz-
dádnek.

— Micsoda? Czibak ur...?

Ezuttal már a körülállók is beleröföntek.

— Talián volt bizony. Cibónak hitták az öreg-
apját! Ne féljete, mink is tudjuk, hogy nálatok meg
hány zsákkal telik!

— A Gútkeledek ősi nemzetsége neked talián?

A három ur váratlanul csöppent a hadakozó
szolgák közé.

Lőrinc nyomban képenhajította az ócsárkodót,
János pedig intett az egyik fegyveresének.

— Láncot erre a himpellérre, aki így tartja

tiszteletben a vendéglátó házat! Itt rothadjon a kastély tömlőcében, emlékeztetőnek.

Lőrinc ur a magáéval készségeskedett.

— Dejszen, ez a jebuzeus-hitű meg a te rabod legyen, mig egy darabja betart!

Az embereket megkötözték, kicserélték.

Az urak megpecsételt barátsággal folytatták utjukat a méhes felé.

Ott Lőrinc megnyitotta a kis kőház kilincsét. Hanem az ajtó nem engedett. Belülről volt elrepteszelve jóerősen.

Palota ura megvakarta a füle tövét.

— Kutyafékom, bezárkozott a csuhás!

Oldalt került a vaskosaras kis ablakhoz. Bekiáltott.

— Hé atyus! Nyisd ki az ajtót.

Fakó hang válaszolt vissza.

— Nem nyitom.

— Ne okoskodj, hallod-e! Nem magam vagyok. Itt várnak Verbőczy István ítélőmester uram, meg Zápolya Jankó. A jövődő királyod! — Tette hozzá nyomatókosan.

A páter egykedvűen vetette vissza:

— Az én királyom a miurunk Jézus. Tik pedig menjetek dolgotokra és ne háborgassatok. Semmi gondom veletek.

Lőrinc ur nevetett is, meg bosszankodott is.

Dörömbözni kezdett az ablak hidján.

— Ne öszvérkedj, Fülöp! Vissza kell vinni a kislányt Csákyékhoz. Azért jöttünk.

A páter hirtelen abbahagyta a breviáriumot. Az ablakhoz jött.

— Megbántad a bünöd?

Amaz csak nevetett.

— Bánta az a bánatos fene.

— No akkor: apage satanas.

— De hallgass meg hát, Isten oktalánjal

— Nem hallgatok semmit.

Lőrinc ur kezdett tipratódni.

— Nyisd ki az ajtót, mig jóval ajánlom!

A páter ügyet se vetett rá többé. Visszatelepedett a helyére.

Ez már sok volt Lőrinc begyének.

— Te pap! — Szólt vésztojóslólag. — Utoljára kérдем, hogy kijössz-e a magad emberségéből?

Fülöp föl se neszelt a könyvből.

— Lásd be a bűnödöt! Tarts penitenciát.

— Hát jó. Hát tartok.

Odaparancsolt két hajdut.

— Hé fiuk! Nyomjátok be azt az ajtót.

A legények nekifeküdtek. Hasztalan. A kemény tölgyfa állta az iramot. A zár nem engedett. Alig hogy megreccsent a nyomakodásra.

— Feszítővasat, meg csákányt!

A hajduk nekigyürköztek. Csak ugy zengett bele a várudvar.

Az ajtót jó dupla tölgyfából barkácsolták. Meg se rendült. Minden deszkájával külön kellett megharcolni.

Az ördögadta zene-bonában senki se vetett rá ügyet, hogy a szakállszáritókon orditoznak a porkolábok. Verbőczy ur is csak akkor eszmélt rá, hogy valami történik, mikor már az udvarbíró jött szaladvást, meggázolva a virágos rotundákat. Annak aztán elkapta a dolmánya leffentyűjét.

— No mi baj?

— Instállom alássan, megjöttek az igazi Csákyak! Verbőczy Jánosra tekintett. Az visszánézett rá.

Összemosolyodtak.

Verbőczy bólintott.

— Jőjjön kend szaporán velünk. Majd mink elintézőnk mindent.

— Igenis.

A vénség félszemmel oda sandított, ahol Lőrinc

ur kommandirozta a hajduit. De a ház ura ügyet se vetett rá.

Mit bánta ő most a külső ellenséget, mikor belül is találkozhatott eggyel?

Verbőczy két lovat parancsolt a kapunál. Leeresztette az emelcsős hidat. Vágtában kanyarodtak ki a Körös-gázló felé. Ott már ugyancsak tarkállott a pázsit a sok Csáky-lovastól.

A várban ezalatt a hajduk győzedelmesen végezték be az ostromot. Végül is szétverték az ajtót.

A pap rendületlenül lapozgatott tovább a deákos könyvben. Oda se nézett az egész derdendóciára.

Mikor a bejárás szabaddá lett, Lőrinc ur a nyílás elé polcolta magát. A lábszárait szétvetve kajánkodott be.

— Gyere ki páter!

Fülöp még erre se mozdult.

Lőrinc intett a két hajdunak.

— Helyes. Hozzátok ki.

A legényeknek tetszett a tréfás munka. Ugyancsak noszogatták kétoldalról a megátalkodott embert. De Fülöp keményen megülte a karosszéket. Mintha lovat ülne. Kétoldalt meg is ragózkodott a bojt sörényébe. Nem lehetett boldogulni azzal.

A hajduk hát emelték a széket. Kicipelték papostól, aztán lezökkentették jó katonásan Lőrinc ur elé.

A páter fölemelte jégcsapos tekintetét. Mély megvetéssel mondta:

— Ó, te pokol szülöttel

Czibak ur jóizüt nevetett. Megütögette a pap vállát.

— Ne morogj páterkám. Nem az én hibám, hogy így kell a követemet a barlangjából előfűstöltni.

— Én nem vagyok követed.

— Már hogyne lennél, kedves komám, mikor senkim sincs rajtad kívül kerek e világon!

— Nekem hizeleghetsz!

— Hát végképp csufságba akarsz ejteni? Azt akarod, hogy szószegő legyek? Hát ki vigye vissza Csákyék bubáját, ha nem te?

— Senki se vigye. Jó helyütt van, — felelt váratlanul egy mélyzöngésű hang mögöttük.

Czibak ur meglepődve fordult hátra.

Verbőczy és János közt, daruszin atlaszdolmányban egy hirtelen őszült, magas férfi állt. Egyik kezében lecsatolva a kard pihenőre, a másikban szélesperemű fekete bársonykalpag, hosszan lebukó aranyrojtokkal az átkötő sujtáson. A kardját hóna alá vette, a szabaddá vált jobbtenyerét az elhült Lőrinc elé terítette.

— Maradjon csak itt a kis hugocskám, mig kegyelmeteknek kedvük telik benne. — Szólt újból, nyugodt-komolyan.

De már erre Lőrinc urban is hangra gerjedt az álmélkodás.

— A csanádi püspök!... Csáky Miklós uram! — Tette jobbját a parolába tétován, mint aki álomból rezzen. — Jól látok én, vagy a szemem káprázik?

Verbőczy mosolyogva lépett előre.

— Jól lát bátyám és mink is örülünk, hogy azt láthatjuk, amit kegyelmed. Két becsületes magyar kezet egymásba fonódva. Ez a helyes. Így van rendjén. Így származik siker az igaz ügyre és biztatás erre a nagyon szegény szomoru országra. Bár tartana az Uristen összefogva minden magyar kezet, amig csak eleven ér lüktet bennük!

— Ámen, — kelt föl váratlanul a páter a székről.

Mind arra néztek. János fiatalos vigszággal el-kacagta magát. Ez az üde nevetés elsodorta a megdöbbenés utolsó maradékát is.

Lőrinc ur főszezte az állát. Belenézett Csáky Miklós kemény kék szemébe.

— Isten hozta kegyelmedet Palotán, édes atyám-fial

És megrázták egymás jobbát derekasan. Össze-ölelkeztek.

A bolthajtások alól sugárnövésű, napbarnított arcu lovag lépett ki. Első szempillantásra a Csáky Miklós hasonmása. Épp, hogy orrtól szájig szélesebb a szántás rajta. Meg az álla előreugróbb. A feje födetlen annak is. A sisakját már ott bent lecsatolta. Egyedül a páncéling árulkodik rajta, hogy aligha barátságos szándékkal indult oda, ahova érkezett.

Gyors léptekkel jött Lőrinc urhoz.

— Bár mielőbb mink is szerencsések lehetnénk elmondani ugyanezt kegyelmeteknek Körösszegen! A fiaim bocsánatkéréssel tartoznak a kelmed fiának, amiért durván viselkedtek vele, amikor arra semmi igaz okuk nem volt.

— Csáky István sógor! — Indult meg Lőrinc ur az új vendég láttára. — Hej, rég vártam én erre a rokoni szóra! Áldja meg a Teremtő érte!

Zörömpölt a vasing a parola rázásnál és a borzbajusz sörteszálai beletüskéltek a Csáky István selymes szakállába.

Időbe telt, míg Lőrinc ur visszakeményedett ebből a szép elérzékenyülésből. Akkor megköszörülte a torkát és kivágta harsányan, mintha magamagát akarná tulkiabálni:

— Hanem azért még sincs igaz! Mert a kegyelmed uri fiait semmi gáncs sem érheti! Ők a jobbágy-kölykeken passzióztak, míg az én bölényem elő nem rontott. Ő tett violenciát a kegyelmed ildomos uri fiain! Ő cselekedett injuriát! Végezetül pedig mink ejtettük aggodalomba az én kedves sógorasszonyomat egész háznépestül, a kis Ciliké miatt. De hát ha egyszer úgy megszerettük azt a tubavirágot! Kegyelmetek nekünk igaz kérésünkre, tudom, megbocsátják.

Csáky püspök felelt az unokaöccse helyett.

— Köszönet illeti a szives vendéglátást, — válaszolta, csöndesen ingatva a fejét. Ezüstben játszó hajfűrtjei egybefolytak a daruszin dolmányal.

Lőrinc ur krákogott.

— Igen ám! Hanem én Miklós deákot is megpálcáztattam!

— Azt meg éppen nagyon helyesen tette kegyelmed. Köszönöm, hogy az én régi adósságomat is letörlesztette rajta.

A hang elszakadt.

A kapu előtt szólt a kürt. A felvonóhid láncai esikorogtak. Mind oda fordultak, majd kalaplengetve nyüzsdültek össze.

— Ni, a Marjayak!

— Vivát Esztáryék!

— Ártándy uraimék!

A följáró elé lovascsapat kanyarodott ki.

A meghívottak hoztak magukkal mindenkit, akit házuknál a Teremtő nadrágba teremtett. Az udvarló nemes ifjak tarka dolmánya mentéje egyszerre teli virágozta az udvart a szivárvány minden színével.

Az örömszivajra a nagyasszonyka is előszerénykedett a maga három csibéjével. Péter meg Cilike összefogódzva tányéricáztak. Csak Imre állt leszegett fejjel, setéten.

Az apja odaintette.

— Rajtad a sor, hogy bocsánatot kérj Csáky bátyádtól azért, amit tettél.

— Megbántad, ugy-e? — Kapott rajta a páter.

Imrének lobbot vetett a szeme. Dacosan dőfte előre az állát.

— Nem bántam én!

— Te! Elment a jódolgod?

A nagyasszonyka sápitva csapta össze a két tenyerét. A pap a fejével bicegett.

— Nesze neked Lőrinc!

A vendég urak illedelmesen hallgattak. Egyedül János mosolygott hűvösen, derűsen. Elhaladtában megveregette az Imre vállát.

— Kedvem szerint való legény vagy, öcsém!
És bekarolta magával a házba.

IX.

Palota ura még az asztalnál is csóválta a fejét.

— De bizony kedves szomszéd uram, igazat irt kegyelmed abban a levélben. Csakugyan bölénybornyu ez a fiu. Hanem hát: hol tanuljon? Én a fegyverforgatáson kívül nem értek egyébhez. Ez a pap se való másra, mint hogy a keresztet hányja. Az anyja pedig kaptja.

— Adják kegyelmetek valami jóra való udvarba, ahol pallérozódhatnak, — javasolta Verbőczy ur.

Lőrinc legyintett.

— Hová adnók ugyan! Ha közelben marad, visszakap az anyja szoknyájához. Messzebbre meg félek küldeni. Mit tudom én, kiben mi lakik? Inkább maradjon bölénybornyu itthon a palotai pocsolyában, mint hogy valami polyákpárti renegáthoz kerüljön! Aztán nézzék kegyelmetek! Ki is nőtt ez már rég az apródkodásból. Éppen mához egy hétre lesz tizenhét esztendő.

Ezt meg kellett éljenezni.

János vidáman forgatta a bajuszkáját.

— Lőrinc bátyám! Mondanék valamit.

— No!

— Eressze kegyelmed Imrét hozzám. Ilyen fattyu kell nekem éppen. A kora se legyen baj. Azon mód főállapotba teszem. Ne kezdje ott, ahol a többi.

— Te! Komolyan beszélsz?

— Annyira, hogy még a beneficiumot is meg-

ajánlom. Lovat, szolgát hozhat a fiu, amennyit akar. A ruházatáról illő módon én gondoskodom. Azonfölül széna-zab kijár a jószágainak, jómagának harminc pengő udvari költség évente. A szolgálainak adom ugyanazt a prebendát, amit a magam lovászhai kapnak. Lássuk! Tartja-e kegyelmed az alkut?

— Hogy tartom-e!

Lőrinc ur átnyult az asztalon. Beleroppantotta a kanalat János markába.

— Hát a szívem-lelkem kell-e ráadásul? Vivát Zápolya János! Éljenek a vendégek! Éljünk mindannyian!

Fülöp páter megtaszította fél könyökével a mellette álmélkodó Imrét.

— Eriggy oda, köszönd meg a kegyességet. Ne mujáلكodjál!

A fiu csak most kezdte hinni, amit hallott.

Elborította a váratlan öröm pirossága. Felszökött, odafutott a fiatal lovaghoz. Féltérdre bocsátkozva, kemény kopogásu Czibak hangon szólott:

— Igérem, édes János bátyám, hogy kegyelmedhöz mindég hűségben leszek és megköszönöm, hogy magához fogadott.

— Eszerint velem jössz, öcsém?

Imre a fejét lógatta boldogan.

A vendégek fölzsivajlottak. Kiki a poharához kapott. A hajduk alig győztek betöltögetni. Összevissza kiabált mindenki.

Csak egy valaki hiányzott a vigadozók közül.

A nagyasszonyka fölkel, tipegő egérszaladással osont ki a szálából.

A folyosón aztán nekitámaszkodott a bolthajtásos falnak és az islógos, csipkés köténykéje ugy hullámozott a szeme előtt, mintha vihartjósuló szelek lobogtatták volna.

Senki se ügyelt rá, sirhatott magának.

X.

A vendégek egyre-másra jöttek. A kapus alig győzte szusszal a kürtöt. Négy napig egyvégtében terült és szedődött a Czibak asztal. Négy napig Palotán nem ösmertek ágyat. Még a nagyasszony is lábon aludt, mindenre neszelő galamb-alvással. Ügyelte a bor-betegeket. Bár hiszen az is megesett néha, hogy egyik-másik az urak közül józanon maradt.

Ezek az énekes inasokat hallgatták, akik régi vitéztetteket vagy szerelmi énekeket mondtak, míg Verbőczy ur nesztelenül forgolódott körülük. Egyenként gyurta meg őket, azzal a különös ékesszólással, melynek bor mellett még nehezebben áll ellent a magyar, mint egyébként.

Vagy személyében, vagy az atyafiságában összerelődött itt végül egész Bihar. Ami pedig nem csekélység, mert a Hajdusággal megkövéredett megye földje ez időben egész kis ország volt. Ugy is hívták: »Biharország!« Csakhogy ez az »ország« sok kis királyt uralt. Erőben, rangban, befolyásban egyaránt hatalmasokat.

A váradi püspökség latifundiuma egymaga hat városra és hatvan helysége nőtt. De a káptalannak, a Zápolyáknak se volt sokkal kevesebb. A Telegdyek, vagy a székelyhidi Zólyomiak harminc falura terjedő urasága itt alig hogy középbirtokosság számba mehetett, míg másutt az országban ugyan nagy urak lettek volna vele. Épp így a szentjobbi apátságnak és a váradhegyfoki prémontrei prépostságnak is akadt mit aprítania a tejbe. Czibak ur se maradt hátra a többtől. Tizenhárom végeláthatatlan nagy pusztát, huszonkét falut birt és hozzá a Tisza medencében, Szeged mellett, a szőregi birtokot.

Rokonsága, melynek látható feje volt, nagy tekintélyt biztosított számára. A Pázmánok, Toldyak, Bacsók, Ártándyak, Tordayak, Majsayak, Bessenyeiek,

Esztáryak, Izsákyak és Bajonyak együtt valóságos dinasztíát képviseltek. Jól tudta Verbőczy ur, hogy mit jelent Czibak Lőrinc barátsága a nemzeti párt-nak. Nem is fukarkodott az áldomással!

Ötödnap reggelén aztán János nyergeltetett. Lebucszott az összesereglett vendégektől. Az arca tiszta volt és tejes. A szemén a legkisebb vérfelhőcske se mutatta, hogy itallal járt volna. Imrét maga mellé intve csapta össze a sarkantyuit a nagyasszony előtt.

— Köszönöm mind magam, mind az embereim nevében a bőséges lakozást, de legfőképpen, hogy ezt a legénykét így nekem adták. Egyet se busuljon kegyelmed néném, mindég gondom lesz rá, akár jó-magamra.

Kezet csókolt illendően, majd Imre lépett elő.

Gálába volt huzakodva a fiu. A sok habarnicás himzés, gyöngycsepegtetés csak úgy villódott rajta. Szinte megnőtt a térdig érő barackvirágszinü tarbársony mentében, melyen még az éjszaka is szurkáltak az udvari szabók. Azok bizony négy álló napja alig rakhatták ki a tűt a markukból. Mert ujonnan kellett itt most készülnie mindennek a kis-ur számára, aki messzi városokba indul dicsőséget szerezni az ősi Czibak névre!

A legényke kezet csókolt apjának, anyjának. A papnak a stóláját emelte az ajkához, a kisöccsét pedig a levegőbe kapta, meghintáltatta. De szó, az nem jött a szájára. Lehajtva tartotta a fejét, hasztalan ungorkodtak vele a ház lemaradt vendégei.

Azok közül egyedül Csáky István hiányzott. Távolasabban értekezett egyik hajdujával, aki kevéssel előbb érkezett Körösszegről, lóhalálában. Valamit rejtegetett a csatlós a subája alatt. És az a valami úgy került a gazdája mentéje alá, hogy senki meg nem láthatta.

Mikorra aztán Imre Csáky urra keritette a bucsuzás sorát, nyilvánvaló lett a sepegés oka. Cilike le-

szökött az apja térdéről. Két apró keze közt egy jókora szablya. Bagariabőr tokos, matériával cifrázott, arannyal dömöckölt damaszkusi penge.

Csáky ur a fiuhoz lépett, kezét adott neki. Majd a kardot a rajta függő majc-övel a legényke derekára csatolva szólt mély orgonazengésű hangon.

— Megérdemelted Czibak Imre, hogy ez legyen a fogolyváltásod. Használd mindég olyan bátran, ahogy szerezted! És a kardod nyomán béke nyiljon, mint ahogy az nyílt mostan is a ti házatok meg a miénk között.

Fölemelte Cilikét és odatartotta a bazsarózsa-szinbe pirult vitézke arcához.

— Csókold meg bátyádat, hosszú utra indul. Esztendők mulnak talán, míg megint láthatod.

A kislány átfonta Imre nyakát.

— Hozz nekem törököt! Sokat!

Czibakné csak a szemét szárogatta.

— Vigyázz magadra, lelkem!

— Légy különb apádnál, — köhécselt Lőrinc ur is elfogódottan és hogy biztosabb parthoz kösse a maga imbolygását, nagyot ütött a páter vállára.

— Igaz-e, atyus?

De a papnak nem volt most füle a földi hívságokra. Szürke szeme a kék magasságot járta, mintha a multak képeit bontogatná a szelid báránnyelűk mögött. Azt az időt, mikor keresztvizet öntött a kis pogány barna fejecskéjére, mely azóta is belőle mérített tudományt, urfélelmet, becsülettudást...

A lelkéhez nőtt ez a folyvást nógatott, sokszor megperelt színültig aranylelkű gyermek. Ugy hozzá-nőtt, ahogy csak gazdátlan sorsok tudnak ragaszkodni a zengő élethez, mások öröméhez.

Fülöp atya sovány ujjai rezegtek kissé, míg a fürtös fej fölé terítette őket. Hangja csöndesen szitált, mint az esti harmat.

— Én pedig megáldom a te kardodat a kereszt

jegyével. Légy az igazság harcosa. Küzdj emberségesen. Ne ontsd hiába felebarátod drága vérét, de a magadét ne kiméld semmi igaz ügynél. És ha az Ur egyszer megbecsülne azzal, hogy az életedet váltságul fogadja: ösmerd meg a vértanuk gyönyörűségét. In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, Amen...

XI.

A lovakat elővezették. A legények nyeregbe szöktek. A tarka menet nagy süveglengetéssel kidübörgött a kapun.

Az utkanyarodónál Imre lemaradt a csapattól.

Mégegyszer körülnézett a szép bihari tájon, melynek minden zugocskáját ösmerte, mely fölött gyermektopánkái tipegtek valaha. A szeme végigsimogatta a Körös fodros szőke haját, a szigetet, sást, fákat, kései virágokat. Aztán a napfényben mosolygó kastélyt, ahol azok maradtak, akiket araszos kis életében legjobban szeretett.

A szakállszáritóról, mint fehér galambszárnyak, keszkenők küldték utána a késői bucsu titkolt könyveit.

Egyik el is indult, szállt, szállt utána a reggeli szélben.

Imre visszaugratta a lovát, letoppant. Összetette mellén a kezét, mint angyal-üdvözléskor. A fényes barna szeme könnyekkel lett teli. Letérdelt, fölemelte az anyja repkedő kis kendőjét és áhítatosan a szívéhez szorította.

Aztán gyorsan lovára kapott. Vágtában iparkodott a távozók után.

János mosolyogva került mellé. Simogató hangon kérdezte:

— Nagyon bánod, hogy velemjöttél, öcsém?

A fiu fölillant.

— Nem.

Sebő a gazdája mögé igazodott. A csatlósok négyes sorba.

Aztán eltűnt a virágos csapat egy öreg fekete erdő mély árnyékában.

A nap visszahátráltatta vidám sugarait.

Ez a komor homály, melyből szuvas percegtek és szurok csordult, már nem volt az ő király-birodalma...

A lovak patkói alatt csöndesen zizegett a korai avar.

KÉT ASSZONY PÁRBAJA

I.

Vidáman telt az ut a Nyírségen keresztül, Tokaj felé. Minden valamirevaló kastélynál megálltak tarisznyázni. János látogatásokat tett. Ismerkedett, megmutatkozott, kezelt, barátkozott.

A tiszai révnél megvesztegeltek. János sátrakat veretett. Verbőczy urnak külön utja volt, itt várták össze egymást. De ítélőmester uram jól elpolitizált valahol, mert sehogy se akart megérkezni. A fiatalok ölték az időt, amint tudták.

János bőrtokból elefántcsont, arannyal ékes holmit lomolt elő. Intett Imrének.

— Gyere öcsém egy-két fordulóra!

A fiu hosszú képet vágott.

— Hát ez mi? — Kérdezte csudálkozva.

— Ostábla játék. Nem ösmered?

— Nálunk sohase láttam ilyet.

— No, eggyel több ok arra, hogy megtanuld, pajtás! Az udvarnál élni se lehet nélküle. Az urak is igen divatba vették, mióta Mátyás király Olmützben olyan jeles mód elverte vele Ulászlót. Hasonló esetben járunk, nézzük, hogy milyen sikerrel!

Megoktatta rendre a szükséges fortélyokat. Imre gyorsan tanult, de nem telt kedve a játékban. Legszívesebben vadászgatott volna a kiöntésben, vizimadarakra. János azonban nem mozdult. Egyre a tulpartot kémleltette.

Nem mutatkozott ott senki. Eltelt két egész nap, míg végre harmadnapon a strázsa bekukkant a sátor posztófüggönyén.

— Urak gyönnnek a komppal, — jelentette.

János biccentett. Befejezte a játékot. Az arca nem mutatott semmi fölindulást. Mindössze halványabb lett talán egy árnyalattal. Hogy a ládikát gondosan lezárta, fölállt. Nyugodt léptekkel kísétált a partra. Átfürkészt a tulnansó oldalra.

Imre szabad látáshoz szokott szeme hamarabb tájékozódott.

— Nem magában jön ám Verbóczy ur. A népe derekasan megszorodott.

— Tudom.

A komp sebesen közeledett a viz sodrában.

— Né, — izgult a fiu tipratódva. — Ugyan ki lehet az a furcsa csudabogár ott itélőmester uram mellett? A dolmánya pántlikás, hátszárnyakkal való.

— Francia dolmány az, te golyhól Szerecseny, György ur lakozik benne.

— Hát amaz a keszegformájú ott?

— Gersenyi Gyurka, Dombay Pál mellett.

— Nem ösmerem őket.

— Majd megösmered, ha ideérnek.

— Ők is hozzánk tartanak?

— Persze.

Imre örült ennek a nagy magányoskodás után. Tovább kíváncsiskodott.

— Az a nyiszlettforma fekete ott szélül, az deáknak látszik.

— Olyasféle. Nótárius. Magiszter Horváth Ádám.

— Hogy ketté nem törik derékban!

János adós maradt a válással. Intett a partra sereglett legényeinek.

— Nocsak. Kapaszkodjatok a kötélbe. Segitse-
tek nekik.

Imrét visszafogta.

— Hagyd. Nem neked való.

A komp sebes siklással zökkent a főenyre. A jövevények lármás jókedvvel szökdöstek partra. János fogadta őket mosolygó derüvel.

Az ujját a szája elé emelte.

— Psszt, urak! Idekint egy szót se. Kerüljenek beljebb kegyelmetek.

Az utasok benyomakodtak a fősátorba. Látszott a kedvükön, hogy sűrűn öntözhatték, amíg ideértek. A fiatal gazda ülést mutatott nekik a körül lerakott rókabőrből-szörből készült uti gereznákon.

— Foglaljanak helyet, kegyelmetek. Te pedig Imre öcsém, kukkanj ki a sátorponyván és hajtsd el, ha a nyilásnál lebzselne valami bámész. Ugy. Most várom a kegyelmed szavát, Szerecseny György, uram!

A kurtanyaku köpcös megsodorta a bajsztát.

— Eltemettük Corvin Jánost illendő pompával. Végigettük a tort becsülettel. A bus özvegynek átszolgáltattuk a leveledet és megmondtuk, amit izentél.

— Mi a válasz?

— No találd ki, Jankó!

— Ej! Kinőttem én már a buvócska játékból.

— Hmm.

A pufók nevetett magának. Majd elszontyolodott.

— Elrontottad a mókámat, hallod. Pedig készültem, hogy megtáncoltatlak. Nem vagy kíváncsi?

— Nem.

— Persze!... Gyurka öcséd csak afféle ráadás a háznál. A menyasszony-jelöltje, Corvin Erzsébet meg alig négy esztendő. De ha nem érdekel, akkor jó. Nem is untatlak veled.

A kövér pöfögött, duzzogott.

János mosolygott.

— Tudom én a többit anélkül is. Nem jó stratégia kegyelmed!

— Halljuk, mit tudsz ugyan!

A fiatal vállatvont.

— Tiszta muzsika. Nekünk adták a kis Corvin Erzsébetet.

— Nekünk ám, kutyafékom! Amint Szathmáry György megjövendőlte. Hanem ez még nem minden! Hozzajárultak a frigyhez Frangepánék is. Az egész cara cognatio!

— Ohó!

Az urak felszökdöstek, megszivajlottak, mint a kiborult méhkas. Körülnyüzsögték Jánost. A kezét szorongatták. Fölszabadult róluk a fék, most mind egyszerre akartak beszélni. Egymás elül halászták el a szót, hogy csak előbb szolgálhassanak vele.

— Vivát Zápolya! Éljen a nemzeti párt!

— Mellettünk a Corvinok!

— Frangepánék!

— A délvidék!

— Ujlaky herceg!

— A Szerémség! Dunántull!

Össze-vissza rikongtak, ölelgették Jánost és egymást. Még Imrének is kijutott.

A szőke ifju hagyta szorongatni, forgatni magát. Derüs-egyforma volt a kipirult arca. Épp, hogy a szája széle ugrott meg néha röpösve, észrevétlenül.

Szerecseny ur a karjait dobálva hadonászott.

— Nincs ma nálad hatalmasabb ur az országban, fiu! Tudod-e? Ezt megcsináltuk neked, ha már megindultunk. Pedig a javát utoljára tartogattam. Igaz-e, magiszter Horváth?

A csontos, száraz ember horgas orrára ültette az igazlátóját. Fontos cihelődéssel iratot terített elő a mentebélésből. Nekilélegzett, de János félbeszakította.

— Csak a velejét!

Magiszter Horváth a szikár combjait ütögette.

— Beszekuráltuk nagyságtokat ama lehetőségre

is, ha változás esnék Corvinéknál a családi cirkumstánciákban! A kis Corvin Kristóf göthös gyerek, nem huzza sokáig. Halála esetén Erzsébet és a jövőendő férje öröklik az egész vagyont. Ez van itt ebben a bőröcskében, ellátva sigillumocskával, manupropriácskával, mint illik.

Ezuttal Verbőczy is fölkelt.

— Hol az a szerződés?

Szerecseny ur nem birt a széles jókedvével.

Az urak a nyakukban függő uti kulacsokhoz kapdostak, egymást unszolták. János nem használt a borból. Verbőczyt vigyázta, aki állát a két ujja közé fogva csöndesen kontemplálta a nagypecsétes pergament. Aztán sietve írásnak látott és nyujtotta a kész levelet a mögötte állónak.

— No, János öcsém, egy erszény ezüst tallért ne sajnálj attól, aki ezt a nagy hirt tűzön-vízen vágta-ban megjelenti Szepesvárában Hedvig asszonynak.

Imrének nagyot dobbant a szive.

János elé lépett. A szemében uj tűz lobogott. Kemény nyakában megfeszült a cselekvés virtuos kedve.

— Viszem én az izenetet erszény nélkül is, ha megengedi, bátyám!

Amaz kedvtelve pillantott rá.

— Tudsz-e röpülni, mint a sárkány?

— Ha mindent ugy tudnék!

— Hát akkor ne kiméelj se embert, se lovat. Egyszerében gráciába juthatsz anyám előtt ezzel a hirrel.

— Eszerint engem küld kegyelmed?

— Mehetsz.

A fiuból kikivánkozott az öröm. Talán felkurjantott volna, jó palotai módra, ha János arca csak egy kicsit enged a nyugodt egykedvűségéből. De a szőke lovagon nem látszott semmi abból a viharból, ami a többi urakat egymás mellére borogatta. Nyájas, hűvös maradt a homloka, otthonosan könnyű a

mozgása, ahogy kifordult a sátorból és odaintette a lovászt.

— Az én Rárómat nyergeljék meg az urfinak.

Imre Sebőt kiáltotta elő. Azonmód, ahogy állt, ugrott a nyeregbe. Mögötte a palotai legény. Lóhátról intett bucsut az uraknak, akik teli torokkal viszonozták a köszöntést. Jánosnak úgy kellett a nyomukba futtatni a lovászait, hogy legyen, aki a következőknek mutassa az utat.

A bihari fattyu nem tréfált az első küldetésével.

II.

Kassánál kidült János Rárója, a Zápolya makutyi tótjai pedig kezdtek potyogni a nyergekből. Imre lehagyta az invalidusait a papoknál és lovakat váltva törtetett Sebővel tovább, Szepeshely faluig. Bakarasz volt innen Szepesvára. Hanem ez a falatnyi út úgy meredezett föl a hegyre, hogy az alig lézengő párákat kantárszáron kellett fölhuzkodni rá.

A nagy lomha vár ormán lengett a kettős zászló, egyfelől a Zápolyák, másrésről a Tescheni hercegek színeit kérkedve a kora délutáni napba, jeléül, hogy a vár urnője otthon tartózkodik.

A fiunak ez volt most a fontos. Nem is igen ügyelt hát a nehézkes épületkolosszusra, mely fehér falaival úgy nyugodott a hegy fején, mint valami sulyos ősz hajkoszoru. Meg se látta a bástyákon tilalmazó nagy réz csatakigyókat, a lőrésekből meredező szakállas-ágyukat. A sok mindenféle harci csodából őt egyedül a kapu érdekelt. Az pedig nyitva állt, hát berontott rajta. Sebő utána.

Ugyan szedhette a lábát a kapus-porkoláb, hogy a nyomukba érjen! A jövevények bizony elfelejtettek szóbaelegyedni vele. Még örülhetett, hogy elcsipte Sebőt. Mert a gazdája messzi járt már addig.

A kantárt a lova nyakába dobta, a köré sereglő udvari szájtatókat széthessentette. Azzal, mint akit a tatárok kergetnek, iramodott föl egyenest a főgarádon, a felső rendre. Végig a folyosón! Be a várakozó szoba ajtaján! Szeles sietségében azt is tárva-nyitva hagyta.

A fogadó szála faragott ajtajánál aztán belefutott valakibe. Egyelőre csak a fél karját látta, de abban vékony tamariskus vesszőt szorongatott az ember és így nem volt nehéz kitalálnia, hogy az udvari hoppmesterrel van dolga.

Kiszabadította a kurtánkáját a másik gombjából és igyekezett volna tovább.

Hanem a hoppmester elcsipte a mentéje lefityegő ujjánál fogva.

— Hohó urficskám! Ne olyan sietve! Honnét s mi járatban?

Imre mérgesen berzenkedett vissza.

— Nekem a hercegasszonnyal van dolgom, nem kentekkel. Merre találok? Jobbra, vagy balra?

— Se jobbra, se balra, hanem arra ni! — Mutatott a külső ajtóra a megorrolt egrégus. — A fenséges asszony nem fogad látogatást ilyen órákban, mert az udvarló lányaival foglalatoskodik a munkaszobában.

Elfordult, az aranygombos pálcát hátul összefont kezeibe fogva kezdte járni a három pulykalépest a koronával kivert, faragott tölgyfaajtó előtt.

Imre érezte, hogy az arcába szökik a vére. Kinyitotta a száját, de szó nem lett belőle. Féluton már cselekvésre fordult. Elkapta az okvetetlenkedő embert, megrázta istenesen. Aztán, mielőtt a hoppmester nyikkanhatott volna, úgy elpenderítette a küszöbről, hogy a gangos pálca nagy koppanással az ajtónak repült.

Mire az érdeemes férfiu összekereste magát a sikos pallón, Imre bent is csöppent a tiltott ajtón.

Csak ott rántotta le szeméről a méreg piros fátylát a hirtelen ráözönlő világosság. Négy kapunak is beillő, bolthajtásos ablak verte azt a terembe. Körül, a falakat mennyezetig burkoló házóltözék kárpitokon és végigfolyva a süppedő keleti szőnyegeken.

Az ablakok alatt széles asztalok huzódtak, megakva tarka selymekkel, csipkével, patyolatvászonnal. Oldalt három tornyos szövőszék csattogta tul ütemesen a rokkapergést, meg a cakkozó asszonyhangokat.

Helybeérkezett hát a nagy hirrel!

Hogy az ajtó dörögve becsapódott, a szövőszékek, rokkák egyszerre megálltak. A zshivaj elhallgatott, mintha verembe esett volna.

Imre büszkén feszített. Jó palotai harsogása kipattogott a meglepett csendből.

— Hol a hercegasszony?

Tizenhat pár női szem kerekedett rá. A meg-hökkent pillantásokban ugyanannyi kérdés. De a kíváncsi ajkakát némára csukta az ijedelem. A fürge ujjacskába belekövült a tű, a himzörámák fölött és elernyedtt az olló a gyolcs közepén.

Imre türelmetlenül nézett körül a kővé vált paradicsomban. Az asztalfőről egy dáma sudárodott fel maga hosszában. Éles tekintetű, hideg fényű kék szeme fölött egybefonódtak a vékony fekete szemöldök. A hustalan szájszegletei kicsit lefelé görbültek. Karcsu nyakát hátraszegve roppant magasságból pillantott le a poros jövevényre.

— Nos?

Olyan volt, mint valami tündérmeséből kilépő királynő az udvarló lányai közt. Hajszájra olyan, amilyennek Imre egy eleven hercegnőt elképzelt.

Bizonyosság kedvéért mégis megkérdezte:

— Kegyelmed a hercegasszony?

A dáma közelebb lépett. Megütközve nézte ezt az ajtóstól szakadt parlagi csodát. De, hogy annak az

egész lényéből szinte sugárzott az őszinte elragadtatás, végül is szóra szánta magát.

— Miből gondolod, hogy én volnék?

— Mert asszonyom itt a legszebb.

Tescheni Hedvig is csak nő volt, akár milyen magasan hordta a koronkás fejét. Önkéntelenül elmosolyodott, mint a téli nap a hó fölött.

— Nem csalódtál lovagocska. Én vagyok. De most aztán áruld el nekünk a titkot, hogy kinek lehettem szerencsés bemutatkozhatni?

A lányok felkacagtak, kíváncsian pipiskedtek közelebb. Csak egy maradt állva. Egy apró, barnaszemű kis csitri. Az nem nevetett a többivel. Inkább sajnálat borongott a pufók arcocskáján, ahogy a megszégyenült legénykére nézett.

Hangtalanul odaintett neki biztatólag.

Imre elfogta a pillantás értelmét. Megrázta a fejét dacosan. Az a meleg tekintet egyszerre föloldotta. Összeverte a bokáját bátran.

— Palotai Czibak Imre fenséged szolgálatjára.

A dáma kerekre emelte a szemöldökét.

— Ugy. Palota! Az Biharban van, nemde?

— Ott fenséges asszony. Váradtól alig egy sóhajtásnyira.

Az urnő melle megemelkedett, mintha igazán sóhajtani akarna. Hanem azért nem sóhajtott. Csak a szája szegletében rándult meg egy csöppet az a lefelé hajló vonás.

— Eszerint Szathmáry György püspök ur küldött.

— Sohase láttam őkegyelmét.

A dáma az ajkába harapott.

— Hát akkor mitől iramodtál meg ugy Palotán, hogy idáig szaladtál?

Már ingerült volt ez a kérdező hang. A hullámzását mintha elfujták volna.

Imre vállatvont.

Mintha egész Biharország az egy Váradból állna!...

Egyenesen belevillant a hideg szemekbe.

— Nem ijedek én meg senkitől-semmitől, — felelt.
— Sürgős izenettel küldött az uram, Zápolya János.

A lányok abba hagyták a kacarászást. Hedvig hercegnőről is mintha olvadt volna a fagy. Az acélszinű szemekből két szikra villant.

— A princetől? Hir? — kérdezte.

— És hozzá nem is akármilyen. Két lovam fordult föl végette az utban.

Imre körül nézett. Hogy a lányok kíváncsi tekintetét mind magán érezte, megköhécselt selmán.

— De ugy látszik, zszindely van a házon.

— Miből gondolod?

— Az uram is elhessegette a bámész népet, mikor neki hozták.

Hedvig a palotás kisasszonyokhoz fordult.

— Hagyjatok magunkra! Sáríka, huzd ide a karosszékeimet.

A gömbölyű barna portéka gurult teljesíteni a parancsot. Mig a szőnyegvánkost az urnője szalagfüzős sólyapapucskái alá igazította, módját ejtette, hogy hamisan odafenyegessen a fiunak.

— Megállj te róka!

Amint az ajtó becsukódott a kárvallott lányok mögött, a hercegnő intett Imrének.

— Beszélj!

— János bátyám...

— A princ!

— A princ bátyám azt izeni általam fenségednek, hogy megegyezésre jutván Szathmáry György püspök urral...

— Lám! Hát mégis!...

— Szólt fenséged?

— Nem. Csak folytasd. Szathmáry György?...

Imre szaporázta.

— ... beleállapodván az egyezésbe, a princ nyomban utnak indította onnan a követeit, akik is azóta megjárták Lepoglava várát és Tokajnál össze is jöttek és onnét mind tovább mentek a Tisza-hátra...

— A hirt! A hirt, amit végeztek!

— Igenis. Már éppen rátérek. Corvin János herceg özvegye készséges üdvözetét küldi Szepesvárra s izeni, hogy Erzsébet leányának...

A hang hirtelen elszakadt.

A küldönc szeme elkerekült, még az álla is leesett. Ugy hökkent az oldalról nyíló ajtó felé. Ma a csudák napját élte.

A küszöbön cseresznyevörös, nyakas szoknyába öltözött fejedelmi szőke lány állott. Sugár és magas, mint a fiatal fenyő. A keskeny arany pártá-abroncs egybecsillant a haja színével. Türkizkék szeme nedvesen fénylett ki a magashomloku hamvas arcából. Hátról, a pártáról lefüggesztve ezüstcsipkeszélű, hosszú fehér fátyol bukott előre a két vállán, mint valami oltárról lelépő szentnek.

Soha életében hozzáfogható szépet, finomat nem látott Imre. És ahogy nézte, egyre álomszerűbbnek látta a hintáló járását, a gyűrűkkel rakott fehér kezét, a lantforma fátyolujjakon átütő karjait, kerek, gödröcskés állát, főleg pedig a hullámos-vonalu száját, mely most elmosolyodott, apró kaláris-fogakat villantva az elbáméskodottra. Látszott rajta, hogy tetszik neki ez a megdöbbenet hódolat, mely elakadva maradt a szó közepén, míg a szigorú urnő el nem hessentette.

— Mért hallgatsz? Folytasd.

A szőke lány feltámaszkodott a szék hátára.

Imre keményet nyelt. Megpróbálta a berozsdált hangját.

— ... üzeni kegyelmednek, hogy... fenséges hercegasszony, Verbőczy püspök ur a délvidéken és Frangepán ur a Tiszaháton...

— De hiszen visszásan beszélsz?

A követ megtörülte ujjásával a homlokát. A patyolating kiboruló csipkéje nedves lett.

Erőlködve fogott bele újból. Aztán végleg belezavarodva, fölrántotta a vállát.

— Itt a deák-levél fenséges asszonyom, ebben benne van egészen.

Hátraütötte a lesiklott mente-ujjasát. Átadta Verbőczy levelét.

A két türelmetlen fej eltűnt mögötte. Imre csak az urnő hegyes csucskás fekete gyöngyös koronáját láthatta. Milyen kékes fénnel üt át rajta az erősnövésű haj! Meg azt a másikat, melynek aranya a palotai buzatenger hullámzását juttatta eszébe.

Ezen a látványon meg is állapodott a szeme. És nem fáradt el a nézésébe, pedig a kettő hosszacskán olvasott. Néha egy-egy elharapott szót váltottak idegen nyelven.

— Q'est épatant!

— Ça va à merville!

Nem értette, hogy mit jelent. De tudta, hogy franciául van. Mióta Ulászló a francia Candalei Annát ültette maga mellé a trónra, még a kisebb magyar kuriákban is megpóbálták legalább keresztre feszegetni ezt a cikornyás nyelvet, mely épp olyan divatossá lett, mint Beatrix alatt az olasz.

Hanem a hercegnő bizonyosan jól beszélte. Ebben nem kételkedett Imre.

Végezetül eltelt a betűkkel a két hölgy. A fejük kiemelkedett a pergamen mögül. Az urnő arcáról eltűnt a zuzmarás vonás. Intett a fiunak, hogy lépjen közelebb. A kezét utánozhatatlan méltósággal csókra nyujtotta.

— Téged szóval a fiam küldött?

— Igenis.

— És apródunkká fogadott.

— Főállapotban való udvarlójának, — egyenesen-

dett ki a jövevény s félkezét a derékban szabott kurtánkája csipejére tette.

A két hölgy összerosolygott.

— Helyes. Szerencsésnek találom a fiam választását. De azt sem hallgathatom el, hogy sokat kell tanulnod még, amig ezt a főállapotot, melybe a princ helyezett, kellő méltósággal fogod viselhetni. Udvarunk minden időben híres volt arról, hogy csupa jómodoru világi forgolódott benne, mint az elődöd, Dóczy János is. Kamerárius lett pár hónap alatt az udvarnál, ahová tőlünk ment. Sulyt helyezek rá, hogy a házamat e tekintetben blamázs a jövőben se érhesse. Végy példát Dóczyról, és igyekezz mielőbb a nyomába jutni. Én pedig parancsot adok az udvarmestereknek, hogy vegyen oktatásba. Mától kezdve foglalkozzék veled.

— Az egrégus?

Imre megrókönyödött.

— Mi kifogásod az egrégus ellen?

— Nekem semmi. Inkább úgy gondolom, hogy neki lehet ellenem egy kevés.

— Ugyan!

A fiu a szőnyeget borzolta a csizmaorrával.

— Hát csak megmondom! Én bizony falhoz kentem egy kicsit.

— És vajjon miért?

— Nem akart beengedni.

Az urnőnek megrebent az ajka széle. A lány meg kipirult. Aztán elnevette magát, zengő futamos nevetéssel, mint valami ezüstfuvola.

— Most már értem, hogy kerültél ide! Nos, ez nagyon helytelen dolog volt kedvesem. Az udvarmestert kötelességében megháborítanod, vagy éppen bántalmaznod nem szabad. Elengedem neked, hogy bocsánatot kérj a derék embertől, mert bármilyen fontos szerepet tölt be az udvarnál, mégis rangodon alul áll. De hogy hasonló hibákat el ne követhess,

egyelőre a szobádban maradsz, míg a kellő udvari etikettet elsajátítod. Addig is, megtanulod a bemutatkozó reveranszt és a hozzávaló piruettet kifogástalanul.

Intett a szőke lánynak, aki éppenséggel nem barátságatlanul mustrálgatta a szépszál mulatságos bihari vadócot.

— Ez itt a leányom Borbála. A te fiatalabbik urnőd. Mutatkozz be neki.

Imre megmozdult, hogy kövesse a parancsot. Hanem a lába mintha dágványba ragadt volna. Alig akart billenni a helyéből. Az arcát egész a haj gyűrűző acélhullámaig skarlátvörösen futotta el a vér. Nagy erőfeszítéssel tette meg azt a pár lépést a cseresznyeszín ruháig. Addig a törékeny fehér kézig, mely olyan könnyedén hullt ki a tölcséres fátyolujjból, mint valami lankadt virág.

Igyekezett megemberelni magát. Összevágta a sarkantyuit, jól megrázta Borbála kezét.

— Palotai Czibak Imre vagyok kisasszonyom.

Most már hiába próbált elbujni a nevetés a rózsaszín szájak mögött. Fékezhetetlenül tört ki a fehéren csillámló fogak közül. A két nő felkacagott. A hercegasszony még föl is állt.

— Hát ez így tökéletesen nem jól volt, kedvesem. A lányokkal csak arra, a bihari vadonban szokás kezetszorongatni. Az udvarnál kézcsók, térdhajtás jár nekik is.

Imre mellére horgasztotta a bodros fejét.

Palotán eddig — Fülöp atya kivételével — mindenki a lehető legjobb véleménnyel viseltetett az ő kis uri személye felől. És ime, itt, mintha kirántották volna a gyékényt alóla. Legszívesebben elsülyedne a fa-berakásos padló alá. Maga is érezni kezdte minden szögletét. Mintha merő élekből, tüskékből lenne összerakva.

A hercegnő végül megszánta az elröstelkedett apródot.

— No ne busulj, — mondta vigasztalólag, — majd megtanulod. Addig is köszönj el a leányoktól.

Borbála átnyitotta az ajtót.

Fojtott kuncogás seppegő zaja csörgedezett be, mint valami rejtett patak csobogása.

— Bejöhetnek.

A neszezés elhalkult. A küszöbön egymás után léptek be a számüzött palotás kisasszonyok.

Sárrika óvatosan eresztette zárjába a kilincset.

Imre alaposan megnézte őket. Lehetek vagy tizenöten. Szókécskék, barnácskák, cigánykák. Alacsonyok és sugárnövésűek, szikárok, meg itt-ott dagadók. A szeme kérdőjel volt mindnek. Kiét kék, kiét pedig fekete füstékkal irta szinesre a Teremtő kedve.

A hercegnő Imrére mutatott.

— Ime, Czibak Imre de Palota, mes enfants. Mától kezdve nincs nagyobb vágya, mint hogy udvarlásunkra lehessen. Fogadjátok őt sikkal és kurtoáziával, mert örömhirt küldött általa fiatal urunk, a princ.

A lányok komolyak voltak már mind, mintha valahány egy-egy szent Cecilia lett volna. Fehér, gondozott kezeiket mellükre keresztelve bókoltak meg, mint a szélhajlasztott harangvirágok.

Imrét elöntötte a büszkeség. Fölszegte a fejét, mint akit ez a hódolat méltán megillet. Végre fölülkerekedhetett!

Átfürkészett a lehajtott fejeken. A legutolsónál, Sárrikánál megállapodott. Őt választotta az első kitüntetésre. Féltérdre ereszkedett előtte. Jókorát cuppanzott a kezén.

Sárrika huzta volna vissza a kövér markocskáját, de amit egyszer Imre megragadott, azt bajosan lehetett elszedni tőle:

Mikor a kézcsök elcsattant, a legényke fölegyenesedett. Önérzetesen tekintett körül. A másodikat kereste, akit az udvari hódolatban részesítsen. Hanem a lányok sértődötten forgatták félre a fejüket.

A hercegnő az apródhoz lépett. Megérintette a karját könnyedén.

— Kedvesem, — szólt halkán, — amit a kézcsokról mondtam, az csak az udvar hölgyeire áll. A palotás kisasszonyoknak a kézcsök: sértés.

Imre megsemmisülten hátrált az ajtó felé.

Az urasszony magához intette Sárrikát.

— Lányom, rád bízom az új apródunkat. A kulcsárt hívd elő, rendeld meg nála ugyanazt a szobát, amelyikben Dóczy János főapród lakott. Az udvarmestert küldd be, te pedig a többiekkel együtt rajta légy, hogy minél előbb bevezethessük Imrét oda, ahol a helye lesz. Ugy akarom, hogy mire a princ hazaérkezik, már körötte foroghasson. Most menjetek.

Az ujonc nem mert többé meghajolni, sem kezecsokolni. Hasztalan huzgálta Sárrika a dolmánya ujját. Sarkonfordult, ment komoran.

A lány vigasztalta.

— Ne bánkódj pajtás! Dóczy János is kezdte valahol.

Imre legyintett lemondólag.

— Megette a fészkes fene hugom! Sose lesz belőlem udvari férfiu.

— Dehogysis nem. Majd kinevelünk, mint őkegyelmét.

— Engem aztán nevelhettek hallod! Mig a világ, se fogom én azt megérteni, hogy ami egyvalakinek tisztesség, az a másiknak orcapiritás legyen.

Mélyet sóhajtott, belenézett bánatosan a kislány szemébe.

— Éppen téged bántottalak meg, aki pedig jó

voltál hozzám! No csak ne szerénykedj. Te nem kuncogtál, mikor mindenkinek nőtt a dagadója.

— Nem láttam rajtad semmi nevetnivalót. Kicsit butuj vagy még, ennyi az egész. Első idejében Dóczy ur is tehetett hibákat.

Imre meglóbálta feje fölött az öklét nagy keserűen.

— Hej, az én jó Istenem süllyesztené pokolra azt a Dóczy Jánost, hogy ne dörzsölhetnétek minduntalan az orrom alá...

Sáríka nem engedte, hogy kikanyarítsa a mondókáját. Kézenfogta, vitte.

A folyosón most is ott rőfölt az egrégius.

Mérges pillantást küldött a távozók felé.

III.

A kulcsár tágas, világos szobát nyitott Imrének az urak házában. A falakat kárpit takarta itt is. A padozatot erdélyi pokrócok. A sarokban kandalló állt, égett benne kívülről a tűz, kellemes enyheséget porlasztva az őszi hűvösségbe. Körötte pad huzódott, annak fölötté bibliás történetekkel megirt képek. Kisebb-nagyobb asztalok, egy falba eresztett ajtósszekrény, egy farkasszőrrel átvett támasztószék és egy vadász-zöld posztóból való, superlát-szőnyeggel eltakart oszlopos ágy volt a szoba butorzata. Az ablak melletti asztalon ónmedence kínálta korsójából a vizet.

Imre jól leprüszkölte magáról az ut porát. Aztán leült a padra és várta, hogy történjék vele valami.

Egy papagályszin gúnyába bujtatott udvari lakáj fölhozta a fiu kevés uti málháját. Kirakosgatta a szekrénybe. Zajtalanul járt-kelt. Imre álmosan nézte. Később, mikor a legény kifelé indult, rászólt.

— Hallod-e hél Küldd föl a szolgálmat. Lent lesz

valahol az udvarban. Csak Vid Sebestyént keresd, Palotáról.

— Palotá...

A lakáj összekapta magát. Mereven meghajolt.

— Nem lehet, uram. Vid Sebestyén nem jöhet ide.

— És ugyan mért ne jöhetne?

— Azért uram, mert becsukták.

— Sebőt?

— Azt.

A legény fogta már a kilincset.

— Befakasztotta a kapus fejelággyát. Most hűtik egy kicsit a tűzét.

— Ugy! Nem tudod, annak adnak enni?

— Adnak uram, adnak. Napjában fél kenyeret, vizet, amennyi belefér.

— Szép.

A lakáj visszasantított, mint aki fél, hogy megmarasztják. Sietve tette be maga mögött az ajtót.

Imre utána bámult. A fejét rázogatta. Látszott, hogy vár még valamire. De senki se mozdult. A nagy esőndben csak a gyomra sürgető korgása hallatszott. Szepesvárán alighanem bevárják a vacsora-csillagot! Az is lehet, hogy megfélekedtek róla.

Fogta az uti iszákját, kivett belőle egy szép termetes madárláttá sódart, maradék cipót. Ki se tette a markából, míg tartott belőlük. Mikor a csüllöngőt gondosan lekoppasztotta, azt mondta neki busuzóban:

— No te cubák, ha mink ilyen szépen elhelyezkedtünk itten, hát eriggy te is a magad helyére!

A csontot illedelmesen az asztal alá lökte. Mélyet sóhajtott és végignyújtózott a medvebőrös padon.

A csillagok lassacskán kibátorkodtak az égre. Bekandikáltak az ablakon. Később valami harangfélét vélt hallani a fogoly. Aztán halk motoszkálást. Mintha lábujjhegyen járna a szobában valaki. Imre

hagyta, hogy járjon. Ő most más, különösebb dolgokkal volt elfoglalva.

A pad fölött megmozdult az egyik bibliás kép.

Magdolna kilépett a Krisztus keresztje alul. A szőke haját szétteritette. Lemosolygott rája. A kezét a homlokához értette, mint a nagyasszony szokta, altatóul, otthon, Palotán.

Térdre kellett ereszkedni előtte. Nemcsak az egyikre, mind a kettőre. Azt a kezét meg kellett csókolni tizszer, százszor. Ni! A csókok helyén elszínesedett a törékeny fehér holmi. Egész pirosra bibrult. Mint a piros szegfű. És nem is vették el tőle! Pedig Magdolna most csudálatosképpen a Borbála arcát viselte.

— Mért nem rejted el előlem?

És Magdolna felelt:

— Mert ez, a balkezem, a tiéd.

Reggelre virradva azon érte magát Imre, hogy a himzett keszkenőjét izekre szaggatta.

Az anyja könnyáztatott, fehér kiskendőjét.

IV.

A napok gyorsan multak és mindnek más volt a színe. Mintha virágcsárdából került bokréták lettek volna. A beköszöntő keserű emlékei lassankint alvadoztak. Imre békét kötött az udvarmesterrel. Jámboran türte, hogy előre-hátra taszigálja, hadonásszon előtte a gombos pálcájával. Tőle telhetőleg iparkodott megszivlelni minden utasítást, amivel az önértékes ember nem fukarkodott.

Az elméleti tudományokban is haladást mutatott a fiú. Nagyjából tudta már, hogy kinek jár kézsók és térdhajtás, kinek térdhajtás kézsók nélkül, hogy ki a nagyságos, méltóságos, tekintetes, nemes és nemzetes, ki meg egyszerűen: »uram«. Kezdett deren-

geni előtte, hogy kell betisztelegnie egy vendégekkel megrakott szálába és hogy illik kihátrálni onnan.

A gyakorlatok a szobájában folytak. Ilyenkor fadarabok jelentették a magas vendégeket és a ruhafogas jelképezte Jánost, aki mögött Imre buzgón állta a posztját, végezve a szükséges hókusz-pókuszokat. A kis zeneteremben az udvarlólányok helyettesítették fölváltva a hölgyeket, vagy csoportosan, egy vénasszony felügyelete alatt.

Imre bolond dolognak tartotta ezt az egész komédiát, de beletörődött, hogy nélküle ugyanaz a bárdolatlan tuskó maradna, akit megérkezésekor senki se állhatott nevetés nélkül. Pedig azt a sajnálkozó nevetést ő nem akarta látni mégegyszer az életben! Főképp nem azon a korallszinű szájon, melyről különben legszivesebben vette volna, ha éjt-napot egybe mosolyog.

A szorgalom néhány hét multán meg is érlelte a maga gyümölcsét. Az udvarmester káprázatos bőkot vágott fiatal tanítványa előtt s így szólt:

— Nézzen az urfi a tükörbe.

— És vajjon miért?

— Mert most másvalakit lát benne, mint aki idejött.

Imrének fölragyogott a szeme.

— Ugy találja kelmed, hogy jártas vagyok a kurtoáziában?

— No, azt még nem mondhatnám egészen, de így házi használatra már megteszi.

A fiu örömeiben kezet szoritott a fontos emberkével. Mind a két tenyérben egy-egy lengyel tallér kuporgott. Egyiket bánatpénznek szánta az öklelésért, a másikat örömeiben adta az elősmerésért.

Ezen meg is barátkoztak szépen. A hoppmester végképp kiengesztelődve pipiskedett ki a szobából.

Hanem azért nem maradt tétlen. Sorát ejtette,

hogy jelentkezzék a hercegnőnél. Ez a látogatás következményekkel járt.

Estére kelve kopogtak Imre ajtaján.

A fiu meg se fordult. Szokva volt, hogy minden nap ebben az órában jelentkezik az étékfogó az estebéddel, melyet az oldalasztalnál szolgált föl a fiatal urnak. Nem is felelt hát a kopogtatásra.

Az ajtó anélkül is benyílt.

Vadonatuj huszárgúnyában, a Czibak-szinek pompájában kérkedve Sebő vigyorgatta be a harminckét fogát. Hogy senki idegent nem látott a szobában, csak beszökött. Fel is borított egy szép ezüstbe vedrezett drága porcellán-ibriket. A kényes holmi három darabba szaladt a talpa alatt.

Imre ráhökken a legényre.

— Ne bolond, ne! Te meg hogy kerülsz ide ajtóstul?

— Magam lábán, urfi.

— Látom, fogyna ki alólad! Hol voltál eddig, ugy-e?

Sebő forgatta a fejét a fürkésző pillantás elül.

— Oskolában, urfi.

— Mit habogsz?

— A merő igazat, szent ugyse! Három napig mind állni, meg járni oktattak, mint a pulyát. Előbb meg arra tanítottak, hogy a tót hajdunak puhább a fejelággya, mint a magyarnak. Mostanra aztán egész okos lettem.

— Ültél, ugy-e?

— No, nem éppen. Mert állhattam is, ha ugy hozta a kedvem.

Imre elkomolyodott.

— Idehallgass, fiam, — szólott fejcsóválva. — Azért hoztalak ide magammal, te állat, hogy finomodjál. Ne mondhassák, hogy otromba parasztok vagyunk. Viseld magad ezentul becsülettel, hogy panaszt ne

halljak rád, mert akkor én nevellek meg, de amugy palotai módra. Megértettél?

A legény szája szegletében vigyorgás kezdődött. Hanem a gazdája elébevágott. A levert ibrikre mutatott.

— Látod, te tulok! Szemetet csináltál.

Sebő hirtelen elvakkantotta magát. Betakarta a képét. Mikor visszafordult, vörös volt, mint a cékla. De a komolysága ellen nem lehetett kifogás. Még fogadkozott is.

— Tanuljuk hát azt a mórest, a seb rágja rojtosra!

Lehajolt a csupor szilánkjaiért.

— Te, hé! — fordult meg hirtelen Imre. — Mi az ott a zsebedben?

A legény zavartan kapott az oldalához.

— Füstölt kolbász, instálom, meg holmi cipóféle.

— Mért dugdosod akkor?

— Elavasodik, ha megéri a nap.

— Hallod! Te loptad ezt valahol.

Sebő bántódva pillantott a gazdájára.

— A konyhában kaptam.

— Mikor nem volt bent senki!

— Hogyne lett volna. Kérdezze meg az urfi. Biánkának hívják. Belső frájj a kisasszonynál. Üsmerősöm...

Imre elnevette magát.

— Az ördög hordjon el! Szoknya után szaladgálni bezzeg ráértél máris!

— Mit csináljon az ember? Nem birom én ezt az uri lé-löttyöt. Nekünk meg a belső cselédekkel van élelmünk a tábláról.

— Honnét?

— Ejnye! Hát a szálából. Vagy az urfi nem ott szokott enni?

Imre elfordult. A vállát vonogatta.

— Néha jobb szeretek magamra. Ilyenkor fölparancsolom ide az ételt.

— Persze. Mikor megéhezik. — Hagyta helybe Sebő nagylelkűen. — Nem is lehet ott enni. Mióta eljöttünk, mindig éhes vagyok. Az urfinak nem korog a hasa?

Kihalászta a zsebéből a kolbászt. Friss cipó durcája mosolygott mellette.

— Legalább jóllakunk egyszer!

Összebazsalyodtak, nekikészülődtek.

Az ajtón kopogás.

Imre intett a legénynek.

— Befelegyorsan a szuperlát mögé!

A hoppmester volt a kérértlen vendég. Ragyogott róla az elégedettség.

— Ófensége azt óhajtja, hogy az urfi ma a szálában jelenjék meg a vacsoránál.

— Muszáj?

— Az Isten világáért! Ez a kegy!

Imre a legényre nézett.

Sebő az orrát dörzsölte kárvallottan.

V.

A szálában meghajolt illemtudóan, kerek félkört kaszálva maga előtt a jobbkezével. A többi apródnak parolát adott. Karban állva várták az udvart.

Tescheni Hedvig a budavári kudarc óta tiszteres gonddal ügyelt arra, hogy maga körött csorbátlan fejedelmi udvart tartson. A hivatalosan lebecsülő »nagyságos« címre még gondolni se volt szabad. Ehelyett kihangsúlyozottan a »fenség« és János számára a »princ« megszólítás járta.

Hedvig sohase jelent meg a ceremóniamester és udvar nélkül. Nem csupán hiuság: politikai számítás

is vezette. János magasabbrendűségét be kellett verni a köztudatba.

Mikor bevonult a terembe udvarával, az egrégus intett Imrének. Az előre lejtett a sarui hegyén, kilenc lépésről adta le a sikerült bókot. Borbálánál ugyan kissé tovább tartott kézcsóknál a térdelés, mint azt a reglama megszabta, de szerencsére nem mindenki mért itt az udvarmester hajszálmértékével.

A hercegnő elismerőleg bólintott az egrégus felé.

A tisztelgések csendjét átható csöngetés szakította meg.

A konyhamester adott jelt az asztalhoz-ülésre. A hoppmester megindult az étekgógók élén és átvette a lajstromot a különböző fogásokról. Az udvar rendet állott a kézmosó medencék mellett. Aztán a főpohárnok elmondta az asztali áldást. Hedvig lebozsátkozott a főhelyre. Mellette a férfinép oldala üresen maradt. Azok most Ungot-Bereget járták János urral.

Imre az asztal vége felé kapott helyet a többi apróddal, a palotás lányok pedig Borbálától lejjebb sorakoztak rangfokozat szerint. Sárrika az ostor végére jutott, Imre mellé, akinek háta mögött — főállapotára való tekintettel — ott állt a maga külön hajduja, Sebő, hogy alkalomadtán beadhassa neki a bőrtokba rejtett étkezőkésztséget, cipót.

»Uraimék«, az udvari tisztviselők, külön asztaloknál étkeztek és megint külön Gyurka, a legfiatalabb Zápolya-ivadék a vénasszonyával.

Hogy az udvar így férfiak hijján néptelenkedett, aránylag kevés beszéd esett. A himzett keszkenőkkel átkötött fedeles tálakat a szolgák az asztal közepére tették. A köztálakból merithetett kiki tetszése szerint.

Tizenkét fogás váltotta föl egymást, de Sebő igazsága mégis beteljesedett Imrén. Egész alaposan éhen maradt asztalbontásig. Hol magáért, hol a hajdu-

jáért ügyelt, hogy el ne vétsenek valamit az urí tiszte-
tességéből. A hercegnő tekintete gyakran állt meg
rajtuk és ilyenkor váltottak is pár suttogó szót Bor-
bálával, aki elmosolyodott.

Vacsora végén az udvar egymás egészségére kö-
szöntötte a lakozást és minthogy a ház urának távol-
létében hiányzott a zene, így tánc se következett.
Mindenki társaloghatott azzal, akivel épp akart.

Imre Sárika mellé huzódott. Büszkén kérdezte
meg tőle:

— Na hugom, hát meg vagy-e velem elégedve?
Jól raktam-e le az egzáment?

Sárika pajkosan nyalogatta meg a száját.

— Nálunk Putnokon már megtenné. De itt még
mindég tanulnod kell. Cipóval máskor ne törülgesd a
levest.

— Né! — hökkent meg az apród, — jobb, ha
kinyalom talán?

— Egyéb se hiányzik! Hagyd te békén azt a
levest! Nem arra való, hogy belefetyöld.

— Azt parádéból öntik alája?

— Körülbelül.

Imre a fejét ingatta. Csöndesen botránkozott.

— Nálunk, látod, senki-ember elé olyan ételt
nem adnak, amire csak ránézni szabadjon. Mink
bizony az ujjunkat is megszopjuk utána, ha éppen
jól esett valami.

— Ne dicsekedj vele! — nevetett a kislány. —

Később oktatólag tette hozzá:

— Aztán el ne felejtsd megmondani a hajdudnak,
hogy a kanalat ezentul ne a dolmányába fenje! Arra
lóg a vállán a himes keszkenő, hogy abba törülje.

— Kár azért a kendőért, te! Vadonatuj holmi.

— Sose törődj vele!

— Isten neki! — adta meg magát Imre. — Egyéb
panasz nincsen?

— Tanítsd meg a legényedet, hogy az orrát ne

szivogassa. És ne pökdössön minduntalan, mert az erős vétek az illedelem ellen. Tudod: szolga szerint itélik az urat. És ha nem ügyelsz rá, hiába igyekszel akkor te magad.

— No majd eldugom az orrát, ne félj!

— Helyes. Nem haragszol, ugy-e, azokért, amiket mondtam?

— Hogy haragudnék! Inkább sok esőt kívánok arra a vidékre, ahol a magadfajta galamblelkű hajadonkák teremnek. Hovávaló vagy kincsem, ha nem vétek a kérdésemmel?

— Miért vétenél? Nincsen abban semmi illetlenség. És meg is felelek neked. Én bizony Putnokon búttam a tojásból és a nevem Putnoky Sári, kegyelmednek szolgálatjára.

A jókedvű kis ördög hátrakapart egy tréfás knixet.

— Mivégből kérdezed?

— Azért, hogy legalább tudjam, milyen néven tiszteljem az én őrangyalomat.

— Őrangyalod?

A legényke meghökkent. Hirtelen visszafordult. Borbála állt ott, mosolyogva. Hanem ebben a mosolygásban most mintha valami kevés fanyarság lett volna.

Az apród lesütötte a szemét.

— Jól hallottad, kisasszonyom, — szólt zavartan. — Sárika őrangyalom nekem, mióta a lábamat a házatokba tettem. És te csudálkozol ezen?

— Én sohase csudálkozom.

Borbála hátraszegte a fejét.

— Én legfeljebb furcsállom, hogy ilyen rövid idő alatt már angyalszárnyat találtál Sárikán.

— Nem kellett azt soká keresgetni. Mindjárt első pillantásra megmutatta ez, hogy angyallelke van.

— És én? — szaladt ki Borbála fehér fogai közül. —

Meg is röstelte magát. Azzal pótolta a hibát, hogy elfordult.

Imre őszinte meggyőződéssel felelt.

— Te is angyal vagy, kisasszonyom, csak egészen másfajta. Téged én még álmomban is bámullak.

— Szoktál álmodni rólam?

A lány visszafordult. Belevillant Imre tekintébe. A kék szeme most zöldnek látszott, mint a násfájáról lefüggő smaragd és cikkázó fénnnyel lobbant, mint a szentjánosbogár.

Az apród nem állta soká. Meg is ijedt, hogy talán újból valami helytelen dolgot tett. Helyreigazitólag dűnnyögte:

— Összeálmodik az ember sok bolondot néha.

— Köszönöm.

A lenszin szemöldek haragosan fonódtak össze.

Borbála végigmérte a legénykét.

— Az, amit az elébb mondtál, az szép volt. Kár, hogy úgy sietnél elrontani.

— Hát rosszul tettem?

— Még kérdezed?

A lány kurtán fölnevetett.

— Az bolondság neked, ha valaki rólam álmodik?

— Kisasszonyom, mióta én a lábam kihuztam Palotáról, magamat érzem a világ legotrombább parasztjának. Sohase tudhatom, hogy melyik szavamam¹ vétek. Nem használhatom azt, ami a szivemhöz legközelebb esnék. Mert ha nem kéne válogatnom, ha úgy beszélhetnék hozzád hangosan is, mint ahogy magamban szoktam, tudom, a haragod el nem érhetne!

— Ugy?

Borbála meglepődve fürkészt Imrére. Aztán egyet gondolt, letelepült a faragott oszlop előtt álló hátasszékre. A fiut is maga mellé intette.

— Gyer ide, Czibak Imre! Asztal után ugyanis a

tréfajátékok ideje van. Hát nem bánom, szólj most úgy hozzám, mint ahogy magadban szoktál.

— Megengeded?

— Meg.

— De ígéred, hogy nem fogsz megharagudni?

— Nem ígérek semmit. Azt mondtam: beszélj. És huzd ide a lábom elé azt a bársony vánkost. Ha állsz, elfogod előlem a parazsasüst látását. Pedig én nagyon szeretem a tüzet nézni.

Sárrika elsompolygott. Imre engedelmesen a vánkosra ült és komolyan bölintott.

— Akkor ne az üstre nézz kisasszonyom, hanem az én szemem közé. Mert én azt forróbbnak érzem a paráznál. A te szemed is olyan forró?

— Nem kérdezhetsz, legfeljebb válaszolhatsz. Tovább!

— Hmm. — Bukott meg a fiu kerek feje. — Pedig abból baj lesz, kisasszonyom!

— Mért lenne?

— Lásd, az én beszédem nagyrésze csupa kérdés. Így mindjárt az elején elakadok. Arra se tudok például választ, hogy mitől zavarodok én meg mindjárt, ha melletted vagyok? A palotás lányokkal már egész jól meglennék. Azokon nem érzem, hogy másformák, mint magam.

— És mellettem?

— Egyszerre visszásan fordul minden. Sokat nem értek. Így azt se értem, hogy nem törik le alattad a lábad?

— Mért kellene annak eltörnie?

— Hisz olyan vékony és kicsiny, akár valami ánizsos kenyérke. Aztán a szemed olyan furcsa néha, mint az erdei macskának. Hol kéket, hol zöldet játszik. Más lányok szeme mindig egyforma. Vagy szürke, vagy sárga. A derekuk is, vagy sovány, vagy kövér. De a tied!...

Elakadt. Aggodalmasan kémlelt Borbálára.

- Nem tudom, szólhatok?
- Csak folytasd. Hát a derekam?

— Se kövér, se sovány. Ahol sovány, ott két tenyérrel átfoghatnám. Ahol pedig kövér, ott olyan, mint a darázscsipe alma. Az ember szinte szeretne beleharapni.

A lány előrehajolt. Az arca piros volt, mint a láng. Finom orrcimpái kitégultak. Majd meg visszahorpadtak, mint a tejjhabocskák.

Kicsit sietősen szólt.

— És te szeretnéd?

— Mit?

— Beleharapni.

Imre nagyot ütött a fejével.

— Ühümm. Szeretném.

— Aztán még?

— Aztán még sokmindent. Mindennap mást. Az ördög tudja mind előszámolni, mikor így rámnéz. Nem nézett így rám az anyám soha. Se más fehérnép. Pedig egy-két bokor megfordult nálunk is.

— Azok nem voltak szépek?

— Pff!... Szépek! Az arca ragyogott mindnek, mintha szalonnával fényesítette volna.

A lány nevetett.

— Én az enyémet kalárisporral hintem.

— Kalárisporral?

— Persze. Mit csudálkozol? Nálatok nem tartanak az asszonyok patika-ládát?

— Dehogynem.

— És abban nincs kalárispor? Drágakövek pora? Ábel vére? Kigyószarv? Sárkánytej? Gólya-zúza hintő? Szarvas szive? Nyulszem?

— Sose hallottam hirüket. Anyám pipitérfüvet tart, meg nyulháját. Meg aztán én szedek neki néha márciusi havat, ha esik, hogy mindég szép maradjon.

— Olyan szép az anyád?

A fiu mélyet lélegzett a nagy mondáshoz. Utóbb csak lehagyta, kurtán legyintett.

— Legszebb a világon.

— Nálam is szebb?

— Te!... Te nem erről a földről való vagy.

A lány fölállt. Alig észrevehetőleg megnyujtózott és előre tartotta a kezét.

— Emberkoponya-porral szoktam hinteni, — szólt egykedvűen.

Imre elhőkölt.

A fényes barna szeme kerekre tágult.

— Emberkoponya? — kérdezte riadtan.

Borbála vállatvont.

— Persze. De nagy csuda! Ha egyszer attól szépül a kéz!

— És tik embereket ölettek meg azért a porért?

— Eriggy már, csacsi! Hogy öletnének!

— Akkor honnan szeditek?

— Mit tudom én? Sose kérdeztem. A vajákosszonyunk dolga, hogy honnan keríti.

— Anyámnak nincs vajákosa.

Borbála elnézően mosolygott.

— Nekünk meg van. A főporkoláb felesége. Olasz asszony. Ugy hívják hogy Giovanna.

Intett négy ujjával a fiunak. Indult. A hercegnő hívta.

Imre elrökönyödve bámult utána.

Az urnő megkérdezte Borbálát.

— Mit beszéltek olyan hosszasan azzal a kis bölénnyel?

— Kitudakoltam, hogy milyen szépítőszereket használnak Biharban az asszonyok.

— És?

— Petrezselyemviz meg pipitér. Ezekről ugyan nem tanulhatunk semmit.

Borbála elbiggyesztette a szájacskáját. Vidáman tette hozzá:

— Képzeld asszonyom, még az emberkoponyaport se ismerik!...

— Ssz!

A két nő összenézett. Nevettek.

VI.

Reggel óta megállás nélkül szakadt a hó. A szárnyas pelyhek röpködtek, mint milliárdnyi fehér pillangó. A várkastély mázas födelén megindult olykor saját súlyától egy-egy tábla és menydörgő robajjal hullt le az udvar kövezetére. A hajduk virradat óta lapátolták a templomépülethez vezető utat.

A hercegnő egyetlen nap se mulasztotta el a misét. Mig a pap a graduale confiteor igéit hullatta csöndesen, a soros palotás leány selyemkötésű tékáról imaszöveget olvasott fel, lágy félhangon.

— Világ boldogsága, kegyelmes Uristen, kinek ingyen való szent kegyelméből im ma is térdet hajthatunk a Legfőlségesebb trónusa előtt, kérünk téged e mindennapos imánk erejével, hogy szüntelen gyámolításodban részeltetni méltóztasd a mi kedves urunkat és házunk ékességét János urat, akit utjain megvédj és kísérjél, hogy erőssége legyen a gonoszak ellen, akik az ő ellenségei és nem érnek többet, mint az eszékes kába. Véd meg a szörnyeteg ócsárkodásaitól, aki bár koronát bitorol a fején, de mégis pogányabb a duló pogánynál és fenébb erkölcsű a kremi tatárnál is. Lásd meg kegyelmes Uristen a te nagyságodból, hogy aki Magyarhon trónusát gyalázza mostan házanépestül, mely sok sirást, sopánkodást viszen hátára kötve és áldás helyett szegény magyaroknak kára és fájdalma látásoddal Uram még meg nem szünik. Épp ezért, Világ Boldogsága, jöjj segítségünkre, hogy valamit művelünk jóvégre, azt Isten tisztességére és János urunk jóvoltára műveljük és

add ezért nekünk és minden magyaroknak a te jutalmadat, szívünk ékességének, János urnak pedig magyarok trónusát és koronáját, hogy azt Mária országában országozhassa, mind maga személyében, mind pedig maradékai által, Ámen.

Az udvar halkán morzsolta a hetes lány után a mindennapos imát. Nagyrésze már kívülről is tudta.

A hercegnő arccal földreborult az oltár lépcsőjén a fohász alatt. Mikor a mise véget ért, az udvar rendet állt az urnő mögött, aki Borbálát kézen vezetve haladt vissza a palotába. A lányok megoszlottak a konyha és a munkatermek közt és okultak, szorgoskodtak egyizromba délig.

Akkor a dolog beszünt. És hogy a nap is kibujt a szürke felhősátor mögött, a palotás kisasszonyok lekérőztek az udvarba csuszkálni, hólapdát csinálni.

A hercegnő intett Borbálának.

— Menj te is.

— Köszönöm anyám, hideg van kint.

A lány az ablak mellett ült. Fürge ujjai szaporán fűtték a fényes islóg-pikkelyeket egy készülő pártára, melyet közbül gyöngyszemekkel csepegtetett meg. A tükör előtte állt. Minduntalan bele próbálgatta a készülő ékességet. Sietett. De hogy egy izben véletlenül lepillantott az udvarra és a nemes ifjak közt ott látta Imrét nagy csatába bonyolódva Putnoky Sári-val, csak kitette a kezéből a sürgős munkát.

— Olyan szép az idő. Mégis lemegyek.

Gyorsan magára kapta a bársony subácskáját, szőrrel bélelt süvegecskéjét, keztyűit. Ment a többi után.

Az urfiak mindjárt abbahagyták a vad mulatozást. Illedelmesen oldalogtak egy-egy lányhoz és csuszkáltak, játszottak velük a felporzó hóban.

Borbála egyenesen Imréhez tartott. Rátette hátulról a vállára a kezét,

— Hát te mért hagytad ott a párodat?

A fiu elvörösödött mint a láng.

— Mert téged láttalak jönni.

— Ugyan!

Borbála felhuzta a szemöldökét, mint aki nagyon meglepődött. Pedig tudta ő a választ. Csak jól esett hallania is, azt, amit tudott.

A szálas magas legényke olyan csattanó élet volt a tulipiros arcával, hajlott sasorrával, a szilaj, sötét-tűzű szemével, hogy Borbála megkivánta a szája mozgását, a szavainak mély orgonazugását is hozzá.

Kicsit nyugtalanította ez a dübörgő erejű, ostobán őszinte és folyvást féket-korlátokat borogató siheder-férfi, akin jobban érezte a maga hatalmát, mint a humanista-majmoló, holdvilágos verseket fábrikáló udvaronc ifjak bármelyikén. Kedve telt benne, hogy egy nap tizszer arcába kergesse a vért. Hogy gorombán a szemébe vágassa azokat a vaskos szépelgéseket, melyeknek századrészét se tűrhette volna a nevelt és ildomos udvari ifjaktól.

Rágyöngyözte egyforma fehér fogait Imrére.

— Alább nem adod?

A fiu komolyan ingatta a fejét.

— Nem! Már kicsinek is olyan voltam, hogy mindég a legmagasabb fára másztam fészket szedni.

— És mindég elérted?

Borbála tekintetében különös, dacos hirtelen-fény lobbant.

A másik nem vette észre azt a csöppnyi gunyt a szája szegletében. Buzgón bizonygatta:

— Amibe én egyszer megakasztom a markom, az az enyém. De — tette hozzá igazságoskodva — arra volt eset, hogy a fa derékba tört.

— És te lepottyantál?

— Együtt zuhantunk.

A lány lecsukta a szemét, mint aki szédül.

VII.

A palotás kisasszonyokat összeterelték a munkaszalából és a konyhából. A hercegnő házába küldték őket.

Hedvig a tükör előtt fogadta a lányokat. Könnyű habos hálóköntöst viselt. Az acélszin haja apró farudacskákra volt fölcsvargatva és Giovanna, a hajfodorításban is jártas vénasszony azzal foglalkozott éppen, hogy cukros vízzel locsolgatta a felsodort tin-cseket. Így majd mélyebbek lesznek a hullámok és jobban tartanak a keményszálu erős fűrtök, melyek most olyanok a fehér homlok körül, mint a dőfésre emelt apró szarvacskák.

Az urnó arca szokatlanul piros volt. Előtte a faragott cicoma-asztalkán nyitott levél feküdt. És a földön pecsétetes boriték, egész összecibálva. Látszott, hogy nem ért rá késsel bontani, akinek szánták. Csak a kisujját akasztotta bele. A papiros villám-cakkos vonalban repedt. Tehát a türelmetlen kéz reszketett, alighanem.

Mikor a lányok mögött bezárult az ajtó, az urnó végre megvált a levéltől. Végigpillantott a várakozókon.

— Kedveseim, — szólt — mától kezdve változást teszek a munkarendünkben. Reggel, fölkelés után, ne menjetek a dolog-szobába, sem pedig a konyhába, hanem kiki maradjon az ágyas házban és ott várjátok be Giovannát, aki velünk elkészülve szépítéseitekre leszen.

A vénasszony belocsolta az utolsó hajszarvacskát is. Kítette a megmártott pamatot az ezerráncu sárga kezéből. Fogatlan szájával inye-csikorgósan rámosolygott a leányokra, akik tiszteletteljesen, de meglepődve várták a további parancsot.

A hercegnő magához intette az idősebbik Athinay kisasszonyt.

— Nézd Giovannám! Ez a lány csinos volna. Az alakja formás, a válla kerek, a kezei határozottan szépek. Hanem az orrán az a bibircsó, az rettenetes. Tudsz ellene valamit?

— Semmi, — libegtette Giovanna a feketefátylas fejét. — Patkányszőrrel fogom lekötni, borsos ecettel bekenni. Egy hét alatt nyoma se marad.

— Helyes. Kezd meg még ma.

A lány elhalványodott kissé. Hátralépett.

Az urnő a Homonnay-Drugeth kisasszonyt szólította.

— Mutasd a bokádat, ma Chérie!

A hajadonka piruldozott.

A hercegnő türelmellenül vonta össze a homlokát.

— Mi az? — kérdezte szigoruan. — Csak semmi fényeskedés! Giovanna előtt nincs titok. Neki mindent kell tudnia, hogy segíthessen. És hogy mindnyájan szépek legyetek, mert nagy napokra virradunk közelesen.

Giovanna fölnyivákkolt.

— Bizony, Budára kerültök, mézeim! A királyi udvar előtt kell megmutatnotok, hogy Szepesváran értenek ám a szépítéshöz. Hát Giovannának hírét vigyétek, azt mondom!

A lányok megrebbentek, mint a galamb-sereg. Az arca egyszerre piros lett mindnek. Még az Athynay kisasszony se borzadt már ugy a patkány-szőrtől. Az udvar!

Ez volt mindnek a legtitkosabb vágya, bár emliteni kockázatos lett volna itt akárkinek is, hogy Buda csak nagyobb vonzóerő, mint Szepes, akármilyen pazar fényel igyekezett is Hedvig asszony tulragyogni a trón sugárzását.

A vonakodó Drugeth kisasszony azonnal engedett a szégyenkezéséből. Felvonta engedelmesen a ráncos posztószoknyácskáját.

Nohiszen!... Nem volt az a boka éppen olyan

tulságosan vastag. De a kelleténél igazán erősebb volt egy-két paraszthajszállal.

Giovanna szakértőleg tapogatta.

— Nos?

— Bőrbe varrjuk szorososan. Le nem fejtjük, amég olyan lesz, mint a kőszáli zerge pipiskéje. Egyet se busulj aranymadaram!

A vénség sorbavette a többi hajadonokat is. Azok nem huzódoztak most már. Sőt a Somlyai Báthory kisasszony meg is lökte hegyes könyökével a pufók Tornallyay lányt, hogy előbbre jusson.

A cserfes Kun Ágota maga jelentkezett, hogy neki az orcáján piros patincsok szoktak lenni, mikor a szakácmester tulságosan beborsolja a tehénhust-pecsenye lemóniás levét. Azonfelül szeplői vannak. Ha jól megnézzük, három is. És közülük egy épp a szája szegletében, ami a savanyu ételektől azonnal kipattogzik.

A bátor szóemelésre a többiek is hangjukhoz leltek. Zsivajlani kezdett a kis szoknyás tábor. Azt lehetett volna hinni, hogy csupa szörnyeteg rutság valamennyi, ha az ember nem látja közletről őket.

A hercegnő elvágta a kerekedő vihart.

— Csöndesen, csak csöndesen! Mind előadhatjátok a bajaitokat Giovannának, de majd annak idején és helyén. Vonuljatok a szobátokba és egyenkint járuljatok elé. Aztán pedig — vetett egy szigorú pillantást Sáríkára, aki már a kilincset fogta, — átmentek mind a zeneterembe és gyakoroljátok szorgalmasan azokat a világi táncokat, melyekre az udvarmester oktat. A varrást azért nem hagyjuk abba. Sőt esténként a lefekvés később legyen egy órával s eggyel korábban a kelés. A szabókat is beállítatom még ma.

A leányok alig várták, hogy az ajtó becsapódjon mögöttük. Már a folyosón összekapaszkodtak és széles örömben egrégus nélkül is táncra perdültek. Csak azt sajnálták, hogy az urfiakat nem értesithették

erről a nagy esetről tüstént. Az apródok a fegyverteremben egzcerciroztak. A csukott ajtón keresztül kihallatszott minduntalan a vivómester vezénylő hangja.

— Állj, vissza!

Vagy:

— Előre, sujts!

Valami tompán buffant. Mintha kóccal tömött bőrpárnát döngetnének buzogánnyal. Pedig az a töltelek aligha lehetett kócból, mert hirtelen nagyot ordított. A palotai szenteket invitálta lefelé az égből.

Odabent Czibak Imre »dolgozott«...

Amilyen félszeg volt a kis bölény a sikos padozaton, épp olyan rettegett tekintéllyé lett a vivóteremben. A kard mesterére ismert benne, kézi ijjal pedig senki se bánt hozzá hasonló ügyességgel a palotás ifjak közül. Apró puskával soha célt nem tévesztett. A kopjázásnál, dárdavetésnél meg egyenesen félni kellett tőle.

Hát féltek is az udvaronc legénykék egytől egyig! Páros gyakorlatoknál nem akadt már, aki kiálljon vele. A vivómesternek kellett palástul vetnie magát. A nóta legtöbbször így is siralmasan végződött. A kis bölény, ha egyszer belemelegedett, nem hallgatott semmi kommandóra. Nem ismert »Állj«-t, csak mikor az ellenfele nem állt a lábán. Ez rendszerint be is következett.

Az urfiak előtt rendkívül megnőtt a tekintélye és ebből átsugárzott valami a lányos házra is. A csitrik nem vették többé olyan nagy esetnek, ha el is vétett valami pukeránclit. Hisz nem érthet mindenhez egyformán jól az ember!

Vivás után az apródok is a zeneterembe parancsolódtak. A hajadonok vártak már rájuk.

Lett vihorászás ennél a találkozásnál!

A legénykék — illem ide, egrégus oda — ha-

sukat fogták neveltükben. Csupa maskarák voltak a derék lányok kivétel nélkül.

Az Athinay kisasszony orráról túske módjára állt el a kemény patkányszőr, amivel a szümölcsét kötötte le Giovanna. A Somlyay Báthory kisasszonynak jókora zöld paradicsom éktelenkedett a homloka közepén. A Tornallyay lánynak átton át ragasztották tapasztokkal az arcát, Sárikának pedig a helyes kis tokája volt felkötve szoros csimbókkal a pártája tetejére. Szinte kidagadt tőle a ragyogó barna szemecskéje. A Drugeth kisasszony meg Kun Ágota a sarokban gubbasztottak némán.

— Hát tihozzátok mi ütött, hogy egyszerre mind invalidusok lettetek, hékám? — fogta elő Imre a két kárvallottat.

Azok félreforgolódtak, nem feleltek semmit.

A táncmester tapsolt. A párok fölálltak.

Imre tovább okoskodott.

— Tik nem táncoltok?

— Nem.

— Miért? Hisz ennyi rokkant közt elcsusznátok szépen. Nektek legalább az orcátok emberformájú.

A hajadonok hallgattak. A Drugeth lány tovább sántikált, Kun Ágota pedig a gyomrára szoritotta a két halovány kezét.

Ő szegény belső orvosságot kapott...

Imre végül elcsipte Sáríka kötője sarkát. Táncba vitte, megpörgette mint az orsót.

— Ne forgaff buta, — nevetgélt a kislány az állát préselő szoros kendő alul. — Bizony még orromra efek!

— Veled meg mi történt? Fogad huzták talán?

— Nem látod? Fépülünk.

Imre a fejét csóválta.

— Ugyan-ugyan hugom! Mért csinálsz ilyen maskarát magadból! Hiszen szép vagy te anélkül is.

— Igazán?

— Hitemre.

— Tettfem neked?

— Nagyon. — Erősködött a fiu. De hirtelen el is némult.

A levegő megtelt körülte rozmaring-illattal.

Megfordult, Borbála állt ott.

Kevéssel előbb jött le a terembe, nesztelen suhánással, mint a macska. Rajta nem éktelenkedett se kötés, se pólya, se paradicsom. A gyomrát se fájlalta. Igaz, hogy pattanásai, tokája és szemölcssei se voltak. Mégis, kedvetlennek látszott. A pirosság lesápadt az arcáról. Fitos orrocskája, mintha megnyult volna. Szemei alatt halványkék karikák. A mozgása bágyadt. Csak a hullámos, kissé duzzadt szája virult a szokottnál is nyersebb vörös színben. A teli ajkak azonban megrebbentek néha. A kék szemek mereven furódtak Imre tekintetébe.

Intett az apródnak.

— Gyere.

Imre leköszönt Sárikától. Boldogan hajolt meg előtte.

Korán örült pedig. Nem sok köszönete lett a közelségből. A lány alig szólt hozzá. Azt is a foga közül inkább. Immel-ámmal táncolt.

Az apród végül kérdésre szánakozott.

— Beteg vagy te is, kisasszonyom?

— Eh, ostoba!

A fiu elszomorodott. Némán imbolygott tovább a táncolók között.

Az udvarmester szirupos hangon vezényelt:

Egyet, kettőt, három, négy.

Szépen, szépen csak mindég...

A lengyel változót próbálgatták. Aztán az egrégus új mókát talált ki. De hogy ahhoz szalagok kellettek volna, Borbála kiállt a körből.

— Majd én küldök szalagot kegyelmednek. Gyere Czibak Imre!

Sietve lépett ki az ajtón. Imre tétován haladt utána. A szívét a torkában érezte lüktetni.

Mi lesz most?

Még sohase történt, hogy a lány így magával hívta volna. Hogy szemtől-szembe álljon vele, egyedül. Valami furcsa sejtelem azt sugta benne, hogy különös dolognak megy elébe a nesztelenül suhanó lány nyult árnyéka mögött.

A folyosó komor volt és sötét. A vastag ódon falak redvesen veritékeztek.

Végre elértek Borbála szobája elé. A lány belépett. Imrét hangtalanul maga után intette. Az apród zavartan állt meg a becsapódó ajtó mellett.

Borbála a faliszekrényhöz sietett. Kurta, heves mozdulattal kinyitotta. Nagy nyaláb pántlikát szórt le a szőnyegre. Aztán megfordult, a fiu szemébe lobbant.

— Ide gyere!

Az apród engedelmesen gőrnnyedt a szalagok fölé. Szédülten nyult utánuk. De a lány nyersen rászólt.

— Hagyd! Beszédem van veled.

— Várom a parancsodat, kisasszonyom.

— Vagy a büntetésedet! Megérdemelnéd, hogy életed hosszaiig a tömlőben lakozz. Tudod-e?

— Tudom, ha te mondod.

Imre feje lassan a mellére horgadt. Eszébe se jutott védekezni az ismeretlen vád ellen.

Borbála egyszerre arccal fordult neki.

— Felelj! Még mindég úgy szólsz hozzám, mikor magadban beszélsz?

— Hogyan?

— Hát úgy, amint a multkor este mondtad. Ej, ne magyaráztasd! Hiszen tudod te azt.

A fiu bólintott. Most már fölszegte a fejét.

— Én sohase másitom meg, amit gondolok kisasszonyom. Ha hibáztam, jó. Büntess meg, mint akármilyen jobbagyot. Állom.

— De meg nem bánod?

— Nem.

— Ez az utolsó szavad?

— Ez.

— Vigyázz, — szisszent föl Borbála. — Nem tudhatod még, hogy mi büntetés vár az olyanra, aki az anyám lányának biborba piritja az arcát!

— Nem tudom. Igaz. És látod, nem is kérdezem.

A fiu fölállt. Kiegyenesedett. Dacos nyugalommal nézte am azt, aki reszketett. Egykedvűen vont a vállát.

— Legfeljebb az eshetik meg velem, hogy egy sötét éjszakán a porkolábotok gondozásába kerülök. Sebaj! Az én koponyámból se lesz hitványabb por, mint azokéból, akik eddig szépítették a kezéd. Aztán legalább mindég veled lehetek, rátapadva az ujjaidra, kisasszonyom.

— S te ezért a bolondságért meghalnál?

Imre fölbiggyesztette a száját.

— Bolondság! Hiszen te magad oktattál ki, hogy nem bolondság rólad álmodni. Akkor hát meghalni se az. A halál is álom. Én nagyon szépeket fogok álmodni a te kezeden kisasszonyom, amíg majd tart a poromból az iskátulyádban.

A lány csak állt, csak nézett.

Az arca hóvirág lett, a szeme zöld tó, a szája rubin-szivecske a havas partok közt.

Egy karszékre mutatott.

— Ülj oda és várd a büntetésedet.

— Te leszel a porkolábotom?

— Mint ahogy magam voltam a bírád.

— Akkor meg éppen örülök.

— Korán ne legyen! Látod, mi van a kezemben?

Borbála magasra emelte a karját. Ujjai közt vékony, finom acélpenge csillant.

Imre ráösmert.

— A törőd.

— Az. Hegyes és éles.

— Kár. Rövid ideig fogom érezni a kezed.

A lány fölnevetett. Érdesen, bántón.

— Ha jobb szereted lassan, apránként, ezt épp megtehetem neked. Csukd be a szemed!

A fiu szó nélkül engedelmeskedett. Hátradült a puha széken. Hosszu sötét pillái csöndesen ráereszkedtek a hamvas arcára. Ugyanolyan piros, étellel teli maradt az, amilyen rendszeren lenni szokott. Egy izma se rándult. Ugy ült ott az ólmos ablak színes üvegjén behulló napsugárözönben, mint valami vasból kovácsolt fiatal bálványisten.

Borbála melléje lépett. Hosszan nézte. Aztán föléhajolt. Izgékony ujjai a mesterkével, szironnyal himzett ing bodrai közt motoszkáltak.

A hideg penge megérintette a sikos élő bőrt. Majd belecsókolt a barna husba. A hegye elmerült.

A lány keze megállt. Arca elnyult, szája köré két mély, szenvedő vonás merevült. Az orrcimpái tulipán-nyilással tágultak.

— Fáj?

— Nem, ha a balkezedet mellette hagyod. Alomban nekem ígérted ugyanis.

Borbála hirtelen lekapta a balkezét.

Szemei megszállott fényben ragyogtak. A tör mélyebbre merült. Már nemcsak a bőrt horzsolta. Sötét vörösen, mint a lángoló bibor, szivárogni kezdett a vér.

A lány rámeredt. Homloka viasz-szinűre sápadt. Finom gyöngyökben veritékezett. Aztán hirtelen kirántotta, elvetette az eszközt. Szája bugó kacagással ráégett a telihusu szájra és ott is maradt, míg ki nem fogyott a lélegzetből.

Az egrégus hasztalan várta a pántlikákat.

Más táncba kellett fogni.

VIII.

Nem aludt Imre ezen az éjszakán egy szemhunyásnyit se. A szive úgy vert, mint a motolla. Halántékaiban tűz égett, az ereiben olvadt parázs rohant. Nyeldekloje minduntalan kiszáradt az emésztő forróságban.

Félrerántotta a szuperlát függönyét, hogy több levegőt kapjon. Ez se hozott enyhülést. Fölkelt hát és járkálni kezdett, mint a holdas. Az ablakhoz ment, kinyitotta. A csillagok hűvös fénnel sziporkáztak fön­n a végtelen magasságu égboltozaton. A hold egykedvűen merengett le ezüst udvarából. Jég­hideg levegő ömlött rá. A nyakára, mellére, ahol még ott lüktetett a különös délelőtt különös emléke. Ha nem érezte volna a seb tüzelését, talán el se hiszi, ami vele történt. De érezte. És hinnie kellett azt, amit nem tudott és ami ezer kérdést görgetett a fülledő agyába.

Mi volt ez?

Attól az uttól, amit otthonról idáig tett, hogy került eddig az ablakig? A játékos kedve hogy ért el a mostani emésztődésig, melyben megzavarodott a nyelve, elhagyta a szokott mély gyermekálma, a füttyös-nótás vidámsága és minden, amit hazulról magával hozott?

Egy nyugtalan, verdeső fehér kis kéz rángatja, sodorja valami ösmeretlen igézetbe, aminek a nevé­­t se tudja, vihar-szelét se érezte. S mégis, a vihar már itt van. Benne robajlik és borogatja a lelkében az édesanyja drága virágos kertjét.

Kik voltak ezek az emberek, akik olyan boszorkányos gyorsasággal hámozták le róla a tegnapi énjét, szokásait, kedvteléseit, hogy maga se vette észre? Ki volt ez az asszony, aki szépséget és fölséget sugárzott magából és akinek sugárzásában mégis, hideg havazkodott, félelem dermedt? Ki az ő ura, aki alig idősebb nála s ugyanakkor tapasztalatban, terve­k-

ben: vénebb az apjánál is? Akinek játéka a politika. Utja országhatártól országhatárig vezet és akinek kimondatlan szava is parancs?

Igen, kicsodák ezek mind?

Főleg pedig: ki ez a lány?

Angyal, vagy boszorkány? Tündér, vagy démon?

A szőke haja fényes és selymes. A szeme végtelen kékségű, mint a határtalan égbolt. Makulátlanul tiszta, mint a Szüzanya szeplőtlen köntöse. Fehér rajta minden, mint a kerubinek az irott képeken.

De ha égből szállt csuda, ha olyan, amilyennek a szenteknek lenniök kell, miért hinti akkor embercsontok porával a kezét? És az a kéz hogy bir vérontó szerszámot fogni? Hogy tudja megmeríteni? Készakarva fájdalmat okozni? És mire neki a rettegés, a gyötrelem mások arcán?

Játék? Csak játék? A főuri kisasszony kedvét tölti az apróddal?

Tegnap Dóczy János volt itt apród. Ma ő. És holnap, ki tudja, ki lesz? Ki fog ülni abban a karszékben? Kinek mellén bomlik meg a gyolcs? Kinek vére serked? Kinek a szájára ég rá az a száj?

Fölrezzent, körülnézett.

Ki kiáltott itt nemet?

Alig ösmert a saját idegen hangjára.

Becsukta az ablakot, leült a kályha mellé a medvebőrre. Aztán fanyarul elmosolyodott.

De ki hát ő maga, hogy tiltani, vagy parancsolni merészeljen neki bármit? Annak, akit röviddel még nem is ösmert és akitől egyszer, talán nem is sokára, megint külön szakítja majd az utja? Akit trónok fényessége, sorsok magassága és célok mélysége választ el a pelyhedző állu kis legénytől, a szürke apródtól?

Megrettent a puszta gondolatra is.

Elveszíteni?

Nem nézhetni rá többé a napraforgó teli napba-

nézésével? Jót, rosszat válogatás nélkül, szidást és kedveskedést nem várhatni, nem kapni tőle?

Összeszorult a torka. Szeméből valami meleg, teli csöpp serkedt a pillái közé. Szivárgott, aztán lehullt csendesen a padlatdeszkára. Utána bámult ijedten.

Sirt.

Tehette. Magában volt ebben a nagy magányban. Csak a csillagok szeme virrasztotta.

Idők múltán megtörülgette az arcát dacosan, legényesen a dolmánya ujjával. Az a tépett kis keszkenő ott a szive fölött, a két vitésujtás közé gombolva, ugyis kevés lett volna már leszárogatni az ember-könnyeit! Jó Czibak Lőrincné nemzeti asszony, ott Palotán, ezentul kár a rokkát olyan sebesen hajtani! Himes pamuttal hurkot kötni! Dísznek valók azok az apró holmik, semmi másra.

A kandallóban feldohogott a tűz. Éledő kedvvel falt a hasábfába. Imre arca megkeményedett. Mintha ő is átment volna az edző tűzön, mely felé gyermekeket indítanak az anyák, hogy férfiakat kapjanak belőle vissza. Hajlatlan nyakuakat, magukban, maguknak akarókat, a szüle-ölektől más asszonyi állatokhoz fordulókat.

Imre fölszegte a fejét.

Akárki is ez a lány, kell neki! A sorsa pecsétje ráégett a szájára ma reggel. Kell ez a szédület még és még. Egy életen át mindég, a mindégen túl is. Ha titkok medrében huzódva, seb-áron az életét kellene is váltságul fizetni érte. Semmi ezért a büszkeséges, nagyságos csudáért, ezért a lányért, aki az övé lesz.

Földet, vagyont harácsolni, játék érte, ha úgy kívánja. Dicsőséget, hangot kópja-hegyre könnyü érte tüzni. Vagy bölcs fóliánsok lapjai közül híres nevet kivarázsolni számára. Mi az neki?

A legényke karján megfeszült a posztó. Melle kipattant a vitézkötések aranyabroncsai közül. A

tennivágyás úgy megdagadt benne egyszerre, hogy már csak akadályokat kívánt hozzá, amikben megjátszassa, mint a kitörő csikót.

Fölállt, megropogtatta a derekát.

IX.

Hedvig asszony közeledett szívósan megharcolt céljához. Végre megérkezett, nem ugyan a várva-várt Szathmáry György, csak a levele. De ez a levél már Budáról keltezve, az udvar hangulatának alapos megváltozást jelentette. A szépségéről és bölcsességéről egyformán emlegetett váradi püspök beváltotta Verbóczy ur jóslatát. Megint a régi méltóságában tündökölt a királyi palotában. Sőt a befolyása jócskán meg is növekedett, mert a szélkakas udvari népség igyekezett előzékenységben tultenni egymáson, hogy a visszatért kegyenc neheztelését az exilumért lehetőleg elhárítsa magáról és a történetekben való ártatlanságát igazolja.

Szathmáry György nagyobb ur volt ma a budai várban, mint valaha. Az ő esztől várta az udvar, hogy a fölgyülemlett veszedelmet a fejek felül elfordítsa és a készülő jégverés elől, amit lehet, tető alá mentsen.

Mátyás halála óta egyre jobban torlódott az elégedetlenségek és nyomoruságok fellege, mely mindent elsőprő terhével most hirtelen leszakadni készült. A főnemesség fékevesztett önkénykedése és kapzsisága, mely már annyira ment, hogy önzésében nem ösmert se hazát, se nemzetet, mely csak jogokat harácsolt, de a kötelezettségek alul következetesen kitért, rohamosan élte föl, mindazt az erőtartalékot, amit Mátyás felhalmozott. Belső békét, külső tekintélyt, törvényt és becsületet.

A tohonya Ulászló betegsége óta arra se volt való

többé, hogy a trónban ülve legalább jelképezze a királyi hatalmat és bibor palástjával leplezgesse a feneketlen züllést. Mióta szél érte, egyre göthösködött. Egy izben halálhírért is költötték, ami még jobban siettette a nagy leszámolást.

Az agyonzaklatott, kizsákmányolt és törvényes jogaiból kijátszott köznemesség, melyet viszont a baromi sorsba sanyargatott jobbágyság leszegényedése és elkeseredése közvetlenül szorongatott, kitűnő szövetségesre talált a roppant vagyonu és befolyásu Zápolya-családban. Hiszen Hedvig asszony tervei fiával szintén az oligarchia elleni küzdelemre utaltak, mert kézenfekvő dolog volt, hogy egyetlen magyar főúr begye se venné be a magával egy sorból kinőtt királyt, ha csak annak hatalma nem volna rá, hogy magát fölübök kényszerítse.

— Nos, hát lesz hatalma!

Tescheni Hedvignél készen várt a terv.

Gyorsan fölismerte a kedvező pillanatot és habozás nélkül cselekedett. János a köznemesség élére állt s mire Budán az érdekelték észbekaptak, a nemzeti párt már meg is volt szervezve.

Most aztán egyszerre lelohadt az udvar nevető kedve. Az emberszámba se nagyon vett »tótocska«, a »Jankó«, a »tegnapos gróf«, akinek apja még bocsorban dagasztotta a sarat, hirtelen fenyegető veszedelem módjára tornyosult a látóhatárra. Számba kellett venni és megbékíteni jóidejében, amíg lehet!

Igen ám, de »Jankó grófhhoz« Hedvig asszony hiúságán keresztül vezetett az út! Hozzá pedig Szathmáry György a legbiztosabb utmutató!

Nem maradt más hátra, Candalei Anna asszonynak ez egyszer palástul kellett vetnie a maga büszkeségét. Egy jeles napon koronás pecsétű levél köszöntött be Szepesvárába, melyben a királynő meghívja kedvelt rokonát és hívét, hogy a szomoruan indult farsangot jelenlétével fényesebbé tenni s holmi

apró, rég elmúlt félreértéseket elfelejteni kedveskedjék.

Megtörtént hát a nagy elégtétel!

A büszke lilimos francia királyasszony kénytelen utána menni annak, akit valamikor nem győzött elég gyorsan meneszteni!

Jó.

Hedvig asszony számításában régen szerepelt már ez a tétel is. Udvarának pompája készre szövögetve várt a falszekrényben. Az udvarhölgyei pedig olyan zergelábakon pipiskedtek hibátlan szépségüket, hogy azokra ugyan nem hiába fogyott a szepesi paradicsom, se a rhebarbara.

A hercegnő csomagoltatott. Ujan vonatott, arany-ezüst hámos, bársonnyal, tükrökkel ékes bőrhintaiban fölvonult a budavári Zápolya-palotába, ahol egy évi csend után ismét fölkapargott a vidám kacagások ezüst-pántlikája.

A farsangi mulatságok egymást érték. Mindenki ki akart tenni magáért és egy pillanatra úgy látszott, mintha megint viaszszugárgóztak volna a Mátyás alatt élt szép idők. Hedvig asszony ragyogott az udvarnál és Candalei Anna nem igyekezett árnyéket vetni erre a csillogásra.

A dáridós napok gyorsan peregtek. Szinte észrevétlenül fordultak a kalendárium lapjai Bőjtelő havában a rákosi országgyűlés terminusára. Eredetileg azzal a ravasz föltevással tüzték ki erre a szokatlan időre, hogy az ördögnek se lesz kedve ilyen hidegben-sárban, hóban és hólében tipratódní, hanem kiki szépen otthon marad a jó meleg sutton. Legfeljebb az bátorkodik el, aki anélkül is Budán őgyeleg. Az ilyenek pedig csupa rendes udvarjáró emberek. Nincs mit tartani tőlük. Azt az egy-két szájjast meg, aki mégis föl kocogna a saját hangját élvezni, majd ráncba szedik a főuri bandériumok. Fő, hogy az

országgyűlés névleg megtartódjék és ezzel az ördögnek kijáró gyertya meggyujtassék.

Másképp történt.

Asszony járt a gyertyával.

Mintha a föld alól bujtak volna elő, egyszer csak hemzsegni kezdett a sok ismeretlen nemes embertől Buda. És Rákos mezején, sűrű egymás mellett mint a kucsma-gomba, sorakoztak máról-holnapra a szállítás nélkül maradtak sátrai.

Erre a hirre kezdtek az udvarnál észbekapni.

Perényi palatinus előző nap délután lóra ült és a főpapság, főnemesség kíséretében Rákosra ugratott, kihirdetve, hogy a király — betegsége miatt — az országgyűlésen megjelenni nem tudna, ezért azt Szent Jakab havára hívja össze.

A tekintetes karok és rendek megköszönték szépen a nádor szives fáradságát és minden jót kívánva öfelségének, azt izenték, hogy csak szunyókáljon békével az ágyban, megbeszéljük majd nélküle is egész rendesen a megbeszélni valókat.

— De ez a tere-fere nem bir joghatállyal! Törvénytelen lesz, amit így határoznak kegyelmetek! — pattogott a nádor.

— Gondoskodunk mink illő hatályról is, azért ugyan egyet se busuljanak, — nyugtatták meg Perényi urat az egybegyültek.

A küldöttség hát visszalovagolt Budára.

— A szösz tudja, mit akarnak. Majd előállnak vele holnap! Veszedelmes dologban aligha sántikálnak, mert a Laci-konyhák már lesátoroztak és a hordók csapon vannak.

Másnap aztán Rákos mezején már korán reggel gyülekezni kezdtek az urak. Mert jó ugyan a puha vánkosokon heverészni, de a törvényhozás se utolsó mulatság néha. Ki lehet teregetni a hangot, hosszú hónapokon feltorlódott honfibus és lelkesedést! Van »vivát« és »pereát«. Barátkozás és acsarkodás. Min-

den, ami a magyar sziveknek kedves. Alkalom kínálkozik végre a köznemesség számára, hogy összemérje a maga erejét az oligarchiával és megösmerje a saját embereit, akikkel összekomásodni ajánlatos.

A fortélyos-poharak nem hiába jártak, János se koptatta haszontalanul a lova patkóját, se a nemesi kuriák kilincsét. Jóval az országgyűlés megkezdése előtt együtt találta itt mindazokat a hűséges hiveit, rokonait és barátait, akikre számított.

Czibak Imre sorba ösmergette fel a biharországi urakat is. A Bajomiak, Izsákiak, Esztáryak, Besenyeiek, Majsayak, Tordayak, az Ártándyak, Bacsók, Toldyak, Pázmánok, Zólyomyak, Csákyék és Telegdyék eljöttek mind egy lábíg. De nem hiányzott Deák Simon ur, Somlyay Báthory István, Kun Gotthárd, Drugeth Ferenc, Homonnay Jakab és a Zápolya-ház legtávolabbi vidékeken lakó cimborasága sem.

Egy-egy mozgó vagyon, lóháton dagadó bársonytorony, szőrme- és ékszerhalmaz volt mind. Ugy, hogy az Ujlaky herceg háromszáz rend diszruhája közül a legeicomásabb se keltett olyan feltűnést, mint azt előre remélte. A karkötőjét is, melyet külön erre az alkalomra vásárolt hetvenezer kemény aranyon, hiába csörgette minduntalan. Kevés bámulója akadt.

Mikorra a sápadt fényben tündöklő téli nap már föluszott az égbolt peremére, a kulacsok jócskán kiürültek. A vivát-kiáltások tengerré dagadtak.

János nyugodt mosolygással, szótlánul ült a sátorban sziporkázó paraszas üst mellett. Nem mozgott, míg Verbőczy nyulánk alakja oda nem rajzolódott a sátor-bejárat elé.

Akkor aztán fölkel. Intett Imrének.

— Gyere.

Kiléptek a szabad nagy térségre, melyen félkörben tarkállott a tizezernyi lovas tömeg. A ritka

levegőn mint óriás sikoltás szisszent át a kirántott kardok csesszenése. Felharsant a jelszó:

— Éljen a nemzeti párt! Éljen Zápolya János!

A rárómadarak, struccok, kerecsen, sas, keselyű és darutollas süvegek lobogtak a lelkesedés orkánjában. A gerendákból barkácsolt emelvényen, szembe a báméskodó nappal, fősudárodott Verbőczy István szikár alakja. Leemelte kócsagtollas fővegét és messzi hallatszó érces hangja végigzugott a sorokon:

— Testvéreim, véreim! Magyarok! Mindnyájan tudjuk, hogy miért jöttünk ma ide, Rákosnak híres mezejére, a szent törvényülő helyre. Egy cél, egy gondolat, egyetlen eszme volt az, ami bennünket az ország minden részéből együvé terelt. A mi nemzetünk, édes magyar hazánk megerősítése és megvédeése minden külső-belső veszedelem ellen. Tovább ne menjünk dolgainkban, sem szavainkban egy hanggal se, valameddig nagy esküvéssel ezt az Istennek kedves, magyarnak hasznos szándékunkat meg nem pecsételtük.

Dörgő éljen felett.

A térség közepén kis halom duzzadt. Verbőczy arra felé irányította most a lépteit. A dombon százados fa roppant tönkje hevert. Mellette véres bárd.

Verbőczy magasba emelte.

— Tisztelendő, méltóságos, tekintetes és vitéz rendek! Fogadjuk meg Isten orcája előtt, hogy valameddig egy csöpp vérünk betart, valameddig a szivünk csak egyet dobant, az a mi dicső nemzetünkért leszen!

— Fogadjuk! Fogadjuk!

— Esküdjünk meg, hogy kéz a kézben és váll a váll mellől el nem tágitunk, valameddig számot tartunk az igaz magyar névrel!

— Esküszünk!

— Aki e szent kötést netán fölbontani, a közösgben széthuzást szítani, vagy a nemzet jóvoltát

elárulni vetemednék, ime, így sujtson rá földön a bakó és mennyből a seregek urának haragja!

— Halál reá!

A bárd megvillant. Pengéje éles reccsenéssel csapódott bele a fába.

Most Ártándy Pál szökött a bárd mellé és lábát annak fejére dobantva, harsogott a nyüzsgő tömeg felé, azon az ékes-szóló nyelven, mely ellenállhatatlan orátorrá avatta.

— Véreim! Magyarok! Szomorú szemmel látjuk Mátyás dicsőséges országlása után édes hazánk szétromgyoltatását, csufos pusztulását. Kérdem, kik az okai ennek? Eleink vérük bő hullatásával szerezték ezt a földet. Vassal-fegyverrel manapig hűen oltalmaztuk. De ki küzdhet nyílt sisakkal lappangó mértely ellen? Ki csöpögtethet ősi szittya erkölcsöket azokba, akiket husunknak-lelkünknek idegen nemzet vetélt? Ezek inkább dologtalanságra és henye dőzsölésre adják magukat, mintsem a fegyverforgatásra, magyar dicsőségünk növelésére. Elég volt az idegen rongyból, idegen királyokból! Űtött az óra, hogy szent István trónusára magyar vérből való utódot biztossunk. Nem kell a pozsonyi szerződés! Polyák után a német, Ulászló után Miksa! Nem kell senki jöttment! Éljen a nemzeti párt! Éljen a nemzeti királyság!

— Éljen!

— Vesszenek a herék! Vesszenek az idegen virtusok!

— Halljuk Esztáryt! — rikoltott föl valaki a bihari táborban.

Esztáry ur lobogott a bárd mellett, mint valami élő vörösbársony fáklya.

— Tisztelendő, méltóságos, tekintetes és vitéz rendek! — heveskedett. — Az ország többségét ime az itt jelenlevő nemzeti párt képviseli. Semmi kétség benne. Mért kerülgetnénk, ami egyenes? Mért halo-

gatnánk, ami a körmünkre égett? És ugyan mért kimélgetnénk azokat, akik minket sohase kimélték: a hatalmaskodó főurakat s a Jagellók Istentől elfajzott potyadékát? Pokolba az egész gyülevész haddal! Ha már egyszer ilyen szép közakarattal egygé állottunk, ajánlom, tegyük is le mindjárt a trónról és jöjjön közülünk való, szavunkat megértő, szívünk dobbanását megérző, magyar király!

A hang elrobajlott. Azonban se »vivát«, se »el-áll!« nem harsant a váratlan bihari szóra.

János arca halványabb lett. Vállán átrepent egy gyors, galváni ütés. Valamit suttogtak fojtott hangon a hozzá hajló Verbőczyvel. Imre fülelt, de mégse értett semmit ebből a magasabb diplomáciából. Csak annyit tudott, hogy Esztáry bátya szakasztott úgy beszélt, mint a jó Czibak Lőrinc ur szokott otthon. Azon a világos, egyenes nyelven, aminél nincs szebb és igazabb a kerek világon.

A palotai fattyuban megtorlódott a lélek.

Dörgő kiáltásban felejtkezett haza:

— Éljen!

A bihari urak odavillantak. Elkapta őket is a fiatal hang tavaszi sodra. Bihar helyeselt, csörömpölt.

Verbőczy ur alig győzte oltogatni a föllángoltakat.

— Tekintetes rendek, vigyázzunk a hebehurgia szóval! Ulászló királyunk homlokát a szent kenet érte. Feje István koronáját viseli. Vele tehát magyarok országában semmi kisebbités, sem aláztatás nem történhetik. Az ő sorsa Nagyasszony pátrónánk palástja alatt vagyon, akiben bizunk mindörökké. A mi dolgunk betelt azzal, hogy a sanyargatott nemzet nevében vétót emeltünk a törvénytelenül létrejött és ránk erőszakolt pozsonyi paktum ellen, mely az ország koronáját idegen kézre akarja játszani. És mikor elhatároztuk, hogy a jövőben csak magyart fogunk királlyá választani. Nincs más teendőnk, mint hogy

ezt az elhatározásunkat öfelségének illő mód meg-
 izeinjük és döntésünk számára a kellő biztosítékot
 megszerezzeük.

Bihar morgott, a hűvösebb fölvidék, a józan
 alföld pedig helyeselt. A higgadtabb álláspont győzött.
 A határozat tolmácsolásával megbízták Verbőczyt.
 Ezen aztán Esztáryék is megbékéltek. Verbőczyt egy-
 formán nagyra tartotta mind a két fél.

Az aulista urak lóhalálban vágattak Budára, hi-
 rül adni az udvarnak a fenyegető veszedelmet.

X.

Zápolyaék velencei stilusban épült, fehérmár-
 vány-loggiás budavári palotája ugy trónolt a Szent
 János-utcában, a mezitlábas barátok komor klastroma
 mellett, mint valami csipkés patyolatpárta. A hattyu-
 prémes kék darabontok vártája előtt nagy volt a
 jövés-menés. A várakozó teremben nyüzsögtek az
 urak, akik Rákos mezejéről jöttek fel Jánossal, hogy
 Verbőczy István kíséretét maguk közül kiválogassák.

Mig az urak tanakodtak, Hedvig hercegnő To-
 miczky gróf krakkói főesperest, a fiatalon merész
 ivpályát befutott lengyel udvaroncot kérette a fő-
 ajtónállóval.

Mióta Szathmáry György végképp visszapoliti-
 zálta magát az udvarhoz és Candalei Anna fénykő-
 rében sütkérezett, a hercegnő tüntető kegyeivel hal-
 mozta el a csinos fiatal diplomatát, akit a világiason
 tul merészkedő modora, csipős cinizmusa és nagy
 humanista miveltsége az idei udvari farsang legkapó-
 sabb lovagjává koronázott.

Hogy ez a kénytelen megalkuvás hány széttépett
 zsebkendőjébe, megirt, de el nem küldött levelébe
 került a gőgös asszonynak, azt egyedül Giovanna
 tudta volna megmondani, aki a nyugős napok alatt

ugyancsak megszenvedett. Urnője szemrehányásokkal ostromolta. Szidalmakkal halmozta el, amiért szépítő tudományát nem igyekezett rajta jobban hasznosítani.

— Nem is csudálkozom, — hajtogatta, — hiszen nézd, ez a tincş itt a balfülem mellett egészen szürke. És a szeplőhuzó vized se ér semmit.

Giovanna nem védekezett. Ismerte a zsarnokát, aki nem türt ellenmondást még akkor se, mikor maga tudta legjobban, hogy mennyire tuloz. Az »egész szürke« hajtincsből mindössze egyetlen ősz hajszál volt igaz, a szeplőhuzó viz pedig bátran lehetett rossz is, mert a hercegnőnek csak képzelt szeplői voltak.

Mindazonáltal Giovanna hallgatott, félve azoktól a szenvedélyes kitörésektől, melyek néha az eszméletlenségig ragadtatták az asszonyát. Igyekezett inkább, hogy egy csomó uj szer segítségével még tündöklőbbé varázsolja azt, aki anélkül is az ország virágoskertjének legpompázatosabb rózsái közé számítódott. Ujában számártejben mosdatta és nyers hus-szeletek közé kötötte éjjelenként az urnője arcát, hogy puha üdeségét fokozza.

Az eredménnyel maga Hedvig is meg volt elégedve. A csiszolt kristálytükör ma hibátlan szépségű arcot sugárzott vissza. Ráncnak, gyűrődésnek, zavaró foltoknak nyoma se mutatkozott sehol. A hullámos fekete fürtök acélos fényben csillogtak ki az aranybogláros korona alul. A sugár alakon olyan kifogástalanul simult az ezüstgalonokkal bőven meghányt, halhaju kamuka ruha, hogy Tomiczky ur köszönni is elfelejtett bámultában, mikor a bekiáltó mögött a terembe lépett.

Hedvig kézmozdulattal küldte el a szolgát. A fiatal lovagnak maga mellett mutatott helyet a lépcsőfeljáratos, baldachinos emelvényen, a trónformájú karosszékénél alacsonyabb hátu székben.

— Kegyelmed talán már nem is jönne látogatásomra Comes uram, ha nem hivatnám? — mondta

olyan kihívó hangon, amire cáfolatnál nem is következtetett egyéb.

A főesperes ur — éppen nem paposan — meghajtotta térdét az urnő előtt és husos, csupasz szájára nyomta annak illatos kezét.

— Fenséges asszonyom alaptalanul vádolja a leg-hódolóbb szolgáját. Mióta az a kitüntetés ért, hogy fenséged...

Hedvig gyorsan Tomiczky szájára tette egyik ujját.

— Csitt, Comes! Ez nem a galantériák ideje, hanem a munkáé. Arról számoljon be kegyelmed, hogy mit szóltak az udvarnál az országgyűlés határozatához?

— Teljes konsternáció, fenség. Amint Hungária legszebb asszonya akarta.

Hedvig szemében csillanás volt az öröm.

— Ugy hát sikerült?

— A maga egészében.

— Mivel oszlott szét az udvari tanács?

— Most is együtt vannak. Várják a küldöttséget. Ki akarnak térni, hogy időt nyerjenek.

— A régi recipe!

— Hja asszonyom, a vágató szekérnek nem jó elébe állni. Könnyen eltipor.

— Inkább egy lökés oldalról. Ugye?

— Kedvező pillanatban. Igen.

— Résen talál.

A hercegnő hátradült. Éles tekintete elfelhősödött. Zavartan kezdett babrálni a gyöngyös övéről lefüggő selyemtarsolykával. Majd fölkapta a fejét. Tomiczky szeme közé villant.

— Szathmáry György is résztvett a tanácskozásban? — kérdezte.

A csupaszra borotvált rózsás arcról hirtelen elillant az örökös szőke mosolygás.

— Fenséged még mindég a szép váradi püspökre gondol!

— A házunk érdeke Comes uram, hogy számbavegyek minden tényezőt.

— Így hát csak politika?

— Semmi egyéb.

— Fenséged boldoggá tesz, — fuvolázott Tomiczky. — Jól esik hallanom azok után, amiket rossz nyelvek az udvarnál suttognak.

— És ugyan miket?

— Hogy Szathmáry ur régebben gyakran levelezte fenségedet.

— Ugy!

— Igen. És hogy fenséged is kegyes volt a váradi számkivetés idejét leveleivel megédesíteni.

A hercegnő gunyosan csipte össze a szemét.

— Ha szabadna tudnom, melyik énje háborodott föl ezen? A pap, a diplomata, vagy pedig a férfi?

Tomiczky a mennyezetet kémlelte. Ujjai fűrgén babráltak a világias, diszes lovagi öltönyén, melynek feszülése gyors és alapos elhizást jósolt. Arcán mosolygás ravaszkodott, amint az urasszony kék-eres karja fölé hajolt.

— Fenség, — mondta, — be kell látnia, hogy önnel szemben nehéz a válaszolás. Egy bizonyos. Engem feszélyez maga a pusztá gondolat is, hogy Szathmáry György egyáltalán a világon van.

— Mért éppen ő ne lenne?

— Kivánja tudni fenséged?

— Érdekelne.

Tomiczkyban egyszerre nagyot lobbant a lengyel. Heves mozdulattal csapott a levegőbe.

— Eh asszonyom, ne kerteljünk! Ön helyett is gyűlölöm ezt az embert.

— Nevetséges.

— Nem találom. Inkább tragikomikus. Fenséged Szathmáry urat meghívására érdemesítette.

— Miért ne?

— Szathmáry ur a meghívást el is fogadta.

— Természetesen. Nem látok ebben semmi rendkívülit. Szepesvár nem zárda, Szathmáry ur pedig nem cseri-barát. Még csak nem is fölszentelt pap. Oda mehet, ahová akar.

Tomiczky felszökött.

— Igen, ez az! Szathmáry ur nem barát, nem pap, de ami rosszabb ennél, nem is lovagias férfi! Anna királyasszony hívására egyszeribe elfelejtett izlést és kurtoáziát s fenségedet refüzirozta! Ez volt a legjobban megnevetett tréfa ez idén. Az udvar apraja-nagyja ezen vidul, ha már ki kellett mondanom!

Ezuttal a hercegnő pattant föl. Fakó lett a szája szegletéig.

— Ha jól értem, — szólt rárohanó pillantással, — kegyelmed ezt privát sérelemnek hajlandó tekinteni és nem veszi észre, hogy ezzel engem megaláz.

— Asszonyom!...

— Hallgasson Comes. Nem türöm, hogy tovább gyanusítson. Nem türöm, hogy olyan valakit lásson bennem, akit elhagyni, vagy mellőzni lehetne! Megértett engem?

Azok az acélfényü szemek olyan vad lobogással tüzeltek, hogy a lengyel egyszerre udvaronccá hamvadt vissza tőlük.

Lehajtotta a fejét.

— Fenség, gráciáért esedezem.

— Ha férfi kegyelmed, akkor ne esedezzék, hanem csikarja ki magának, amire vágyik!

— Jelölje meg legalább az utat!

— Megpróbálom, — enyhült az urnő és helyére lankadva, néhány pillanatig lecsukott szemmel tűnődött.

Aztán föltekintett. Élesen, parancsolóan.

— Figyeljen. Azt akarom, hogy akik tegnap ne-

vetni merészelték, holnap rettegjenek. Elsősorban Candalei Anna.

— Párviadal! A Bourbon lilium és a Tescheni sas harca! Értem!

— Helyes. Azt akarom, hogy a lilium a sas csőre közé kerüljön. Az udvart akarom! A trónt akarom! A királyi koronát akarom! Menjen és hozza el nekem. A fiamnak, a princnek!

— De fenség! Az ég szerelmére!...

Az udvaroncnak leesett az álla. Kocsonyás zsenge kis tokája elkezdett rezegni a riadalomtól.

A szóval is a levegő után kapott.

— Asszonyom! Nyilt hadüzenet?

— Ha kell.

— Palotaforradalom?

— Az időbe telik. Én nem várok.

— Akkor... Ezek szerint?...

A főesperes ur karján borsózott a ludbőr. A foga is összekocant.

— Nincs más, fenséged a törre gondol.

Gunyos nevetés felelt. Hedvig asszony kacagott.

— Ilyen kockázatos játékhoz önben hiányzik a véna. Egyelőre beérem kevesebbel.

Tomiczky nagyot fujtatott.

— Várom fenséged parancsát.

— Nos, kegyelmed egyszerűen megkéri Anna királyleány kezét a princ számára. Amint látja, ez a kis földadat nem jár veszedelemmel.

— Nem a veszedelemtől tartok én, hanem a fölsüléstől, — próbálkozott felülkerülni a lovag. — Candalei Anna sohase fogja a lányát olyan valakihöz adni, aki nem királyi vérből származik. Épp elég nehéz feladat elé állit így is asszonyom.

Hedvig a száját biggyesztette.

— Barátom, kegyed tulszerény az önbecsülésben. Azon fölül tájékozatlan is. Legyen nyugodt, Candalei Anna azóta már sejti, hogy mi forog kockán.

Nos, a helyzet roppant egyszerű. Még ma hajlandó vagyok segítő kezet nyújtani ahhoz, hogy a lánya trónra kerüljön. Holnap már késő. A királyné választhat János fiam és az uti batár közt. Nem nehéz választás, ha van, aki a tényekre rávilágítson. Ime a kegyelmed megbízatása! Csak annyi, hogy mint a lengyel király követe és egy barátságos hatalom képviselője, az udvart az adott körülmények felől tájékoztassa. Élvezetes munka egy vérbeli diplomatának és hálás szerep a lovagnak. Az is érvényesülhet benne.

— Nem látom hol?

— Elfelejtí, hogy szemtől fog találkozni Szathmáry urral?

— Istenemre, a dolog kezd inspirálni!

— Föltételeztem előre. Nos barátom, módjában lesz bebizonyítani, hogy, ha a gallus asszonynak erős a támasza, épp olyan kemény ellenfelet állítottam vele szembe én is.

— És ezt bennem látja fenséged?

— Igen. Kegyelmedben. Aki sulyosan vétett ellenem és akinek lovagi hitele függ attól, hogy ezt a vétséget helyreköszörülje. Kegyelmedre számítok, hogy épp olyan bátor, mint eszes, aki épp úgy szívén viseli az én ügyemet, mint Szathmáry ur az udvar kegyét s akinek hűségében, odaadásában megbízhatok.

— Fenség, — emelkedett föl Tomiczky, — az öné vagyok.

A hercegnő kezét nyújtotta.

— Remélem Comes, hogy az is marad.

A főesperes ur rózsás arca biborba pirult.

Nem látta, hogy a lehajtott feje fölött mekkora szikrát vetett az a két acél-szem. Hátrálva tartott az ajtó felé.

Mielőtt kezét a kilincsre tette, hosszan visszaneézett.

— Liliomot a sasnak. És fenséged?...

Hedvig lefüggönyözte a szikravetőit.

— Kegyelmedtől függ...

A kárpit nehéz suhanással hullt a padozatra.

XI.

Mikor a Mátyás-templomban másodszer huzzák meg a nagy harangot, a királynő letette öléből a kis Anna hercegnőt és kézenfogva a sárga csibe-pelyhes apróságot, odavezette Benoit asszonyhoz.

— Foglald el a gyermeket, Marie — mondta — és gondotok legyen rá, hogy ne sirjon, amig érte küldök.

A hölgyek siettek eleget tenni a parancsnak.

Anna üdvözetet intett és csöndben, nehogy a kislány észrevegye, átsuhant a szomszédos ágyasházába.

Nem nagy szoba volt ez, de levegős. A térségre nyiló tágas ablakokon sárga folyamokban zuhogott be a téli nap.

Anna szerette a világosságot, a derüs szinek megszürt harmóniáját. Beatrix örökébe lépve izlése ugyszólván mindent megváltoztatott a palota szobáiban. Beatrix jó és drága arannyal, füstékekkel megíratta a hálófülke falait, de a csintalan, pogányos és olaszos képek sértették a lilimos asszony szemét. Nem szívelte a Mátyás-izlésű királyszin házóltözék-selymek tobzódó vérpompáját se. A falfestékeket levéselte. A vörös függönyöket pedig szelid, sárgára tündöklő kék selyemdisszel cserélte fel.

A korábbi butorok közül egyedül Beatrix aranyfaragásos, csavart oszlopu mennyezetes ágya menekült. Hanem a sátor pajkos amorettjeit itt is bibliai históriákkal, a nehéz vont-arany kárpitot kék szuperlással szelidítette. Az oszlopok fejénél medályos tokba téve strucctollakból készült csokrok ékeskedtek. Az

ágy előtt fehér rókából varrott szőnyeg nyujtózott. Az ágy mellett faragott asztalka, karos gyertyatartóval. Rajta tul oszlopos hintabölcső, mely azonban üresen állt, mióta Annácska kinőtt belőle.

A gyorsan növekvő kisleánynak ágy kellett már és azt édesanyja kívánságára ugyanolyannak faragták, mint az övé volt, kicsiben. Az ágy oldalát ezüst rostélyok rácsozták, hogy a kis királyleány édes gyermekálmából le ne zuhanjon a sivár valóságok földjére.

A falakon tükrök és képek, az ablakban asztal iróládával, varrószeletrénykével, a fal mellett himes és rakott mivű fiókos szekrények, szőnyeggel letakart heverő. A másik ablak előtt cicomaasztal tükörrel, rejtegette a patikaládát. Végül a kandalló melletti homályos beszögelésben imazsámoly egészítette ki a perzsiái szőnyegekkel befuttatott hálópár butorzatát.

Anna az imazsámoly felé tartott. Gyantagolyócskákat gyujtott a szeplőtlen Szűz képe előtt és sugár, kissé tul-karcsu alakját térdben meghajtva buzgó imádkozásba merült.

A fényes cirádákon elsikló napsugár sziporkázó aureolába övezte a sötétszőke hullámos haját és a büszke fejet, mely magába fordult áhitattal pihent a csucsos végű, összekulcsolt ujjakon.

A szemek tág kék barlangját sötét szempillák árnyékolták. Csak a themiszi homlok sugárzott kemény márványfehérséggel a finoman hajlott orr fölött. A halványhusu ajkak meg-megnyitak ima közben és fénylő fehér fogakkal gyöngyözték ki ezt a csöndes áhitatot.

Mikor a fohásznak vége lett, Anna beszólitotta a belső palota-hölgyét, Bornemissza Máriát. Sima, egyszerű karasia-posztó nyakas szoknyáját ékkövekkel himes biborköntőssel cserélte fel. Rubintokkal ékes násfáját nyakába kapcsolva vállára teritette a hermelin-palástot.

Átment a királyhoz.

Ulászló a heverőn nyögdicsélt. Főfájásról panaszkodott. Petyhüdt arca fáradtnak látszott. Vizenyős kék szemei alatt a könnyzacskók duzzadtan vöröslöttek és tömpe orra sárga volt, mint a viasz. Lesirt róla, hogy nem aludt az éjjel. Hanem azért magára szedte nyugós terhü pompáját ő is, mint valami kötelességtudó, pontos vén gyermek.

A királynő jöttére mozdulatot tett, hogy fölemelkedjen. De visszahullott és keserves siránkozásba fogott.

— Jöjjön, jöjjön, gyermekem, hogy legalább az ön közelléte enyhítse a nyomoruságunkat! Oh Annie, Annie, ha felséges Kázmér atyuskánk így látna, ebben a szörnyű szenvedésben!... Képzelve leányom, ma éjjel még a mézes lemóniát is kihánytuk! S most üres a gyomrunk, tombol a halántékunk és azt hiszem, hogy egyetlen belső részünk sincs a helyén.

A királyné a fénylő, tar homlokra nyugtatta a hüvös kezét. Szeliden vigasztalta a sopánkodót.

— Felség, minden bajaink időbeliek és elmulnak, mint ahogy elmulik minden a végtelen időben és térben. A mi Urunk ígéretére emlékezzék felséged és viselje a keresztjét, ahogy parancsolva van, mint ahogy viselem én is a magamét.

— Igen leányom, igazat szól, mint mindég. És sajnáljuk, hogy a szent keresztet, melyet egyéb napokon hordani szokott s melyet fölséges Erzsébet anyuskánk soha egy pillanatig le nem tett, ma ezzel a hivalkodó ékességgel cserélte föl. Szívesen megcsókkoltuk volna, hogy lássa jámbor hajlandóságunkat. De hát!...

A fáradt kéz lankadtan ütött el magától. A vértelen, folyvást szivárgó ajkak közül hosszú sóhaj szakadt.

— Nekünk semmi se sikerül, gyermekem. — Mondta csüggedten. —

A királyné nem felelt mindjárt. Majd a heverő körül tiszteletteljes csöndben álló urakhoz fordult.

— Kérem kegyelmeteket, hagyjanak magunkra. Az urak némán távoztak.

Anna a heverő szélére ült. Megfogta a nyirkos, hideg kezét. Mintha megborzongott volna. Alig észrevehetőleg összerázkódott. Lehunyta a szemét. Csak azért is a gránátvirágszin ajkához parancsolta a szétfolyó ujjakat. Dacos alázkodás, önkorbácsoló akarat volt ez a mozdulat.

— Felség, — szökött fel a hangja, — ha a nyakéktől mára megváltam, oka van annak! Hiszen ön tudja, hogy nem kedvelem a pompát. De adódnak alkalmak, mikor teljes méltóságunkban kell megmutatkoznunk udvarunk előtt, mely anélkül se valami tulságos mély hódolattal viseltetik irányunkban. Igy hát arra kérem, kérve kérem, szedje össze felséged minden erejét és igyekezzék uraink előtt férfiasan viselkedni!

— Mikor szenvedek, Annie!

— Az ember szenvedhet, felség, a király: soha! A Szuverén uralkodik mindenek felett.

A beteg szomoruan mosolygott.

— Óh Annie, leányom, felettem urrá lett már minden és mindenki. Emlékezzék az esküvőnkre, gyermek!

— Felség, Isten a tanum, hogy mindég a szemem előtt lebeg.

— Akkor azt is tudod, hogy kölcsön árán váltattuk meg csak a nászunkat is.

— Felséged busás zálogot adott azért a kétezer forintért!

— Igen, egy falut az esztergomi káptalannak. Mig Jankó gróf hetven várnak és városnak parancsol! Ujlaky zsebében tartja a fél országot, Bakács meg a többit. Azok a királyok!

— Akkor felséged a királyok királya!

— Dobzse. — Felelt a férfi és lehunyta a szemét.

Anna mély szánalommal nézte a vánkosai közt nyafogó tehetetlen bábut, akit a Teremtő óriásnak szánt valaha és akiből ötven év viharos örömei kiszürcsöltek minden erőt, kiloptak minden izmot, keménységet, nem hagyva meg rajta, csupán az ölelkező napokban tágra kinyult bőrt, mely lazán lötyögött az átfénylő csontok körül.

Kisvártatva megint megszólalt, emeltebb hangon.

— Vladisla, ne feledd a kupolatermünket! A Corvinus föliratával szemben a te neved áll: »Uladislaus, tollat ad astra Caput!« Akarom, hogy a fejed valóban a csillagokig érjen! Hódolattal tekinthessenek rá, akik utánad jönnek. A gyermekünk jövője, a trónod sorsa dül el ma! Ember!

— Nem tőlem fogják kérdezni.

— És mégis neked kell megfelelned. Kell!

— Óh Ninon, Ninette, drága leányom! — tört ki a fáradt keserűség amabból. — Oh, ha tudnád, mennyivel jobb volna nekünk e nyugós condrák nélkül! Nyugós, nyakas magyarok nélkül! Csak úgy magunkra. Csak egymásnak és a kis Ankának élni, Jagelló atyuskámnak valamelyik messze, csendes kastélyában!... Ahol nem szoritja fejünket az aranyabroncs. Ahol nem huz a palást, a jogar, az aranyalma nem terheli a vállunk. Ahol hosszan el lehet feküdni és ahol te is elférnél mellettem Anna, hogy melegits, édes szunamita lányom!... Szent Prokópra, most hagynál nyögni. Hagynál békén és az ujjad se mozdítanád meg azért, hogy az utánunk jövőknek is nyakába kösd ugyanezt a keserves kölöncöt. De hát, te nem szeretsz minket, Anka!

— Felség!

A királyné felszökött.

— Felség, az Istenre kérem!

— Tréfáltam. Ne haragudjék, asszonyom. Ugy-e kegyetlen, ugy-e beteg tréfa? És ugy-e, ön szeret minket, lányom?

— Igen!

Sietős, éles volt ez a válasz, mint egy befelé bizonykodó, ijedt sikoltás.

Aztán elfordult Anna és hosszan magába nézve kísérte szívéig a hang igazságát. Nem látszott a szemén az, amit ott belül látott. Visszaverő pajzs volt ez a tekintet és önmagukba vetett horgonyok az összefonódó ujjak.

A király bágyadtan mosolygott, mint az őszevi napáldozás.

— Köszönöm, — szólt. — És történjék, ahogy ön akarja. A szent feszületre, megpróbálok mindent, hogy kedvére legyek.

Siránkozva lábtraállt.

Anna rendelkezett a várakozó kamarásnak.

— Ófelsége a fogadóterembe kíván vonulni.

Maga is indult.

Ulászló keresztültámolygott a kitárt ajtaju, fényes szobákon. A kupola-teremben lemaradt. Megvárta, míg Anna előrehalad. Aztán hirtelen átölelte a kamarás nyakát.

— Dusa moj, — suttogta. — Végy a karodba, kérlek. Hogy a királyné ne lássa, dusinkó! . . .

Az udvaronc átnyalábolta izmos karjával.

Ulászló megkönnyebbült. Fáradt vénasszony arcát odadörzsölte a fiatal borostához. A falra mutatott.

— Látod, dusinkó? Ez vagyunk mi. »Uladislaus tollat ad astra Caput. . .« Most már közelebb értünk a szép csillagokhoz . . .

A terem visszaverte a tétova szókat. Mintha Mátyás gigászi árnyéka lehelt volna vissza az árnyékutódra.

A trónteremben Anna vánkosoakat rakatott a király derekához, hogy egyenesen tudjon ülni és nagyobbak látsszék.

XII.

A főurak jöttek egyre-másra. Perényi Imre nádorispán, Báthory, Drághfy, Bornemissza János pozsonyi gróf. A főpapság élén Bakács Tamás primás hömpölygette a súlyos hustömegeit. Az udvari méltóságok zárták be a sort. Szathmáry ur legutoljára maradt. Hanem ő másodmagával érkezett. Karján, a világi módra diszes atlaszdolmányba kapaszkodva a kis királylány üldögélt. Sikongva kapkodott a berakott mivű mentekötő láncá után.

A hatalmas ember oroszlánszeliden túrta a kis kezek garázdálkodását. Mély árku sötét szeme nedves fénnel csillogott a gyermekre.

A király a lányka után nyult.

— Add ide őt nekünk. — Mondta bágyadt irigységgel. És a nőiesen lágy szája vénasszonyossá fittyedt. — Ha ő itt van, érette könnyebben megy minden.

Szathmáry lábára állította az aprószentet és hosszan nézett a királyi anya felé. Merész sasorrán az öblös cimpák felhólyagosodtak. Kemény álla előre szökött, mint a figyelő vadnak.

A két szempár összetalálkozott.

Annáé zárkózott volt és szomorú, amazé sötét és sóvár.

A királynő elfordult. Megfogta a férje nyirkos kezét.

— Vladisla, — szólt halkán — emlékezzél.

— Mire?

— Hogy kemény leszel és bátor.

— Igen.

— Nos, adj jelt a kihallgatásra.

Ulászló intett.

— Látni kívánjuk kedves hiveinket, az országgyűlés küldötteit.

A besereglők egy pillanatra elnémultak. Egy-másra bámultak.

A trón, Mátyás dicsőségének piedesztálja, még mindig sugározta magából azt a bűvös hatalmat, mely egy emberöltővel elébb a világ hóna alá vágott kis turáni nép fele forgatta a vén Európa fejét. Szinte ez az összezsugorodott szomorú férfi-banya is meglátszott benne.

Az urak térdelhajtottak. Megcsókolták Anna bi-borköntösének szélét. A királyné nyugodt volt, méltóságteljes és komoly. Csak a pilláinak alig-rebbenése jelezte, hogy tudomásul vette a hódolatot. A keze megszorította azt a másik kezét.

— Most!

És Ulászló erősnek akart hangon szólt:

— Üdvözljük kedves hiveinket s üdv a távollevőknek is. Felséges hitvesünkkel óhajtjuk hallani azt az izenetet, mellyel Rákos mezejéről dicső nemzetünk rendjei színünk elé járulnak.

A szomorú komédia első jelenete sikerült.

A királynő két ujjá jutalmazóan simogatott bele a vonagló tenyérbe. A kiküldöttek csoportjában mozgás támadt. Szétválva meglazultak a sorok. Verbőczy István szálás alakja ott állt a trón előtt. Bárddal szabott saskeselyű-arca meglágyult, amint a gyámoltalanul pillogó szemekbe nézett.

— Felség, — kezdte — a rákosi rendek alattvalói hódolatukat izenik általunk felségteknek és egész magas házának. Az országgyűlés jó egészséget kíván koronás királyának, hogy azt népei javára Isten kegyelméből fordithassa.

Valaki harsogva tüszentett.

Esztáry ur volt, aki a hosszú bihari utban jócskán megfázott és aki a törvényülő gyűlésen se kimélte

magát. Nem hetvenkedett most benne semmi készakart szándék. Mégis, a merev levegőjű helyen, a nyársat-nyelt emberek közt, a királyi diszéből maskara módjára kipislogó Ulászlóval szemben, volt ebben valami ellenállhatatlan komikum.

A peckes sorban kuncogás támadt. Néhányan lökdösődni kezdtek, hogy rejtettebb helyre mentsek a nevetésre bolonduló ábrázatjukat.

A király maga is elfanyalodott. Csak Anna tekintete söpört vissza minden illetlen vigságot.

Az urak lehajtották fejüket a lilimos asszony előtt, aki rövid idő teltén úgy megnyitotta az idegen szóra nehezen táruló szivüket.

Szánták ezt a halottas-szekér után kötött duzzadó fiatal életet, mely olyan hősiezen gyözködött az alvadó társa oldalán, mintha feltarthatta volna percegésükben a szívukat és sötét odvában a megindult temetői szurkot, az éhen nyüzsgő hullaférgeket, melyek olyan tragikus biztossággal lestek erre a bontakozó hatalomra!

A bátrak bámulták rettenhetetlenségét. A tiszták az erkölceit, a bölcsek okosságát és az erősek azt a két maga előtt is takargatott vállat, mely olyan dacosan követelt ki minden nyűgöt-terhet.

Az első sorokban nevetgélők elszégyenkezve kullogtak hátra. Csak egy pelyhedző állu legényke maradt a helyén. A fiatalembernek oszloplábai voltak és eleven izom-pajzs boltozta a mellét. Diszes öltözetén a Zápolya-ház színeit viselte. Két tenyere — mint valami szent misepárnán — csipkével leborított holmit tartott.

Ez az egy el se mosolyodott.

Anna pillantása megállanodott rajta. És a kettő helyett is királyi tekintet lassan felolvadt.

Verbőczy ur tovább folytatta.

— Ugyanez a rendi országgyűlés mély hódolata mellett izeni felségednek, hogy a pozsonyi paktumot,

mely a trónöröklés jogát Miksa német császárnak elkötelezi, magáévá tenni nem fogja.

Ez koppant.

Az aulista urak felhörkentek. Kezdték fészkelődni.

A seppogést egyszerre éles hang vágta ketté:

— Vivat rex Uladislaus! Vivat regina Anna!

Szathmáry jelentőségteljesen hajolt a királynői trónszék felé. A szónok aztán elbánt a maradék zajjal:

— Épp ezért a rákosi országgyűlés úgy határozott, hogy a jövőben csak nemzeti királyt választ. Mert a tapasztalatok úgy mutatják, hogy egyedül a vérből eredt vér lehet igazán javára az ő nemzetének. Nem titkoljuk felségtek előtt, hogy a haza sorsát veszedelemben látjuk.

Verbőczy szünetet tartott. Ulászlót fürkészte. De a király, aki a »vér« hánytorgatására aggódva fölpislogott, már megint egykedvűen bogarászta a kis Anna selyemhaját. Ez az ügy nem érdekelte.

Baj, baj! Mindég baj és panasz! Megszokta ő ezt régen. Ugyan mit fájlalják az ő fejét vele? Ez a Miksa dolga, meg a magyaroké.

— Dobzse, — bólintott. És Verbőczy ur megköszöri a torkát.

— A rendek gyűlése a koronás király jogait megháborítani őrizzék és fölségedet szent István dicső trónusán alattvalói hódolattal elősmeri. Hanem egyenlő teherviselést kíván a főnemességgel! A kormányzásba való beleszólást, a nép oktalan sanyargatásának megszüntetését, a közszabadságok és alkotmányosság helyreállítását, valamint a nemzet önrendelkezési és szabad királyválasztási jogának elősmerését és tiszteletben tartását.

A bomba lesujtott és robbant.

Azok, akik eddig csak pusmogtak, most egyszerre hangjukra leltek. És az aranykárpitós falak,

Mátyás tekintélyének tanui, olyasmit láttak, amire a budai várban, a trón előtt eddig még nem volt példa.

Mielőtt a király a maga szándékát kinyöszöröghette volna, a főurak előre pattantak és dühös hadonászás közt ripakodtak oda a küldöttségnek. Bakács Tamás primás rengő hasát előre dagasztva, képéből kikelten harsogott Verbóczy ur felé:

— Impertinencia! Nem tűrjük a kiváltságaink megcsorbitását!

Drághfy rátetézett:

— Kutyaölők! A nemzet becsülete nektek semmi? A megkötött egyezség lábak kapcája? Az ország pecsétje szemét? Fi, az ilyen országgyűlésre!

— Talpnyalók! Cenkek! — bődült föl Esztáry ur. — Eladtátok a hazát a németnek! Koncért vicso-rogtok, ebfajzat!

— Azt a szerződést ti eszkábáltátok! Senki jóvá nem hagyta. Az országgyűlés nem szentesítette. A nemzet el nem ösmerte.

— Urak, urak! — próbálkozott Szathmáry bé-kitő hangja.

El is vezett a zajban.

A két csoport összekeveredett. Most már szemtől szembe acsarkodtak egymásra. Mintha a trón ott se lenne. Mintha a király csak levegő volna.

A sánta Báthory mellét döngetve ordított:

— Hát ki a nemzet? Talán ti, bocskorosok?

— Ott a törvény, ahol a hatalom!

— Ki innen! Ki velük!

Ártándy felsüvitett:

— Violencia! Kardra Bihar!

A követek oldalán megcsörrentek a nehéz szab-lyák.

— Ne kiméld! Maradt Rákoson elég!

— Éljen Zápolya János! — reccsent föl hirtelen Esztáry ur náthás hangja. És a kezében már villant is a penge.

De nem sujtott le. És a többiek is visszaszégyenkeztek a bársonyos tokjukba. A lökdösődés egyszerre elült.

Anna kiegyenesedve állt a trón előtt. Mozdulatlan volt és összeráncolt szemöldökei alul haragos villámok cikáztak. Főlemelt ujjal a trónra mutatott, melyben sápadtan, összeroskadtan görnyedt a királyi bábu.

Esztáry ur ott kövült meg Bakács Tamás előtt. A nádornak nyitva felejtkezett a szája.

A pillanatnyi megilletődésben Dóczy Ferenc királyi konziliárius előrejött a trónszék mellől és gyors közbelépéssel igyekezett megmenteni a helyzet méltóságából, amit még lehetett.

Egyenesen Verbőczy felé intézte szavait.

— Ófelsége a legkegyelmesebb hajlandósággal viseltetik az országgyűlés iránt és legmagasabb ígéretét adja, hogy annak határozatait mindenképp elösmeri.

A hang figyelmeztető volt. Anna tekintete is nőgatólag fordult a király felé. De Ulászló lefittyedt száján csak egyetlen szó sikeredett ki. Az is kettőtörve.

— Ugy-ugy...

Az urak rosszkedvűen néztek össze.

Marjay a vállát riszálta.

— Nem az első ígéret már, amit kapunk. Az országgyűlésnek zálog kell, hogy aki adta, be is tartja!

— És mi volna a kegyelmetek ezirányu óhajtása? — kérdezte Dóczy jó diplomatához illő előzékenységgel.

A kiküldöttek csoportjában mozgás támadt. Tomiczky gyorsan előre lépett. A vitatkozókra ügyet se vetve, lengyeles impertinenciával a trón elé állt s azt mondta:

— Felséges földim és legkegyelmesebb uram,

javasolnék valamit, ami a huza-vonát egyszerében megszüntetni és a békességet helyreállítani alkalmas volna. Megengedi felséged, hogy beszéljek?

— Dobzse, — élénkült fel a szorongatott Ulászló.
— Dobzse pán Tomiczky. Hát csak beszélj! Te mindig tudsz valami okosat, dusinkó.

— Ugy értettem, hogy fölséged magyarjai Zápolya János szepesi grófot szemelték ki a trón örököséül.

— Jól értetted, pán Tomiczky.

— Felségednek meg leánya van.

— Egy kis aranymadár!

— Ugy van felség. Nos, adja fölséged Jagelló Anna hercegnőt János grófhhoz feleségül és ezzel a garanciával minden kívánságnak elég van téve. A nemzet megkapja a zálogot, fölséged házának magas sarjadéka pedig a trónra jut, ahová született.

A szavak elhangzottak és percekig nem is jött rájuk felelet. Ulászló kábán lógatta a fejét. A főurak hápogtak. Maguk a követek is elképedtek.

A lengyelt még messzebbre hizlalta az általános figyelem.

— Hogy pedig az országgyűlés kiküldöttei kész biztosítékot vihessenek vissza Rákosra, van szerencsém ezennel megkérni alázatosan felségtektől Jagelló Anna hercegnő kezét Zápolya János szepesi gróf részére és kérem nevében felséged beleegyezését.

Hogy a megkövült némaság erre se engedett, Tomiczky kivette a mellette álló fekete legényke kezéből a letakart vánkost és azt a trón szőnyeges lépcséjére helyezte.

— Ime János gróf nászajándéka felséges mátkája számára, melyhez a királyi gyermeknek jó egészséget és megbizónk iránt való hajlandóságot kívánunk.

A szót ugyan Ulászlóhoz intézte a lengyel, hanem

a tekintet Szathmáry uron állt meg, gunyosan és kihívólag.

Az összerántotta a sűrű fekete szemöldökét. Komor arca még sápadtabb lett. Előlépett a királyné trónszéke mögül és a hánya-veti lengyelt tetőtől talpig végigmérve felelt.

— A kegyelmetek óhajának helye nincs. A kis hercegnő alig három esztendő. Nem érett a nászra.

— Eminenciád kissé szórakozott, — himbálódott Tomiczky kajánul — Corvin János herceg leánya, Erzsébet se sokkal idősebb. Mégis készörömet odaigérték Zápolya Gyurkának. Ha nem tévedek, épp az eminenciád közbejárására.

— A Corvin lány és Jagelló Anna hercegnő közt van némi különbség. Nem gondolja illusztriszsime?

— Eminenciád talán azt akarja mondani ezzel, hogy Zápolya János és Zápolya György között meg nincs különbség?

— Azt akarom mondani, hogy a kegyelmed föl lépése illetlen, a házasság pedig abszurdum.

— Nem veszek leckét eminenciádtól.

— Pedig ráférne kegyelmedre.

A vihar újból kitört.

— Fogadd be a tótót, kiver a házadból! — fujtatott közbe a primás.

— Bocskoros vőlegény! — harsogott a szánta Báthory.

— Mátyás se volt nagyobb ur!

— Mátyás negyvenezer jó kardra támaszkodott!

— Azok a kardok ma is ott várnak Rákoson. Éppugy vágnak, mint akkor!

— Ha nem hiszik, próbálják ki kegyelmetek! — bömbölt Esztáry.

A két ellenfél némán állt a zshivajlók között. Egymást ették szemmel. A lengyel hetykélkedve, Szathmáry pedig sötét, rárontó nézéssel.

A krakói főesperes nyikordult elsőnek.

— Nem értem, mi jupon avatkozik eminenciád a magas királyi ház családi ügyeibe. Mint királyi helynök, vagy mint atyai helynök?

Most már Ulászló is kiriadt az ébren-álmából. Megvonaglott, mint az eltiport féreg. A keze lehullt Annácska szöszeke fejről.

— Mi? Mi az? Mit beszél? — kérdezte tétova kapkodással, ami mögött a beteg test ketrecébe zárt lélek mozdult.

Aztán visszaernyedve fájdalmaiba, védekezőleg tette hozzá:

— Dobzse, dobzse. Csak ne orditsatok olyan nagyon kedvelt fiacskáink! Ti magyarok mindig ordítottok. Mire az? A zaj sérti fülünket. Hagyjatok. Hagyjatok egy kis időt. Jól mondta Szathmáry püspök. Anka három esztendő. Három kicsi esztendőcske!... Hát ne okoskodjatok kérlek. És a rákosiak se okoskodjanak kérlek. Várjatok talán kicsikét, míg az Anka megnől. Meg Jankó is, kicsikét. Mi üzenjük, hogy nőhet! Mi üzenjük!

Tomiczky elbizsolyodott.

A király ingadozik!... A király dadog! Jöhet a döntő roham!

Belevágott.

— Felséges atyuskám, az országgyűlés határozott választ és megmásíthatatlan ígéretet s arra garanciát kíván! Ezt a kis királyi bubácskát itt, eleven zálognak.

Ulászló helyett váratlanul a királyné felelt.

Tekintete törvény volt és fölemelt pallos.

— A gyermek sorsa fölött az országgyűlés nem, egyedül mi magunk döntünk. A király még él, mi élünk, mi rendelkezünk. Kegyelmetek pedig engedelmeskednek!

Másodszor támadt csönd. Kiki hallhatta a saját szive dobogását.

Tul a korona sápadó nimbuszán, az anya egyetlen igazsága előtt hajoltak embermellekre egymásután az emberfejek.

Az asszony csöndje volt ez. Minden csöndek leg-gazdagabbika.

A történelem csöndjén túl: az örök folytatódás pragmatikája.

Szathmáry György úgy lobogott a királyi nő mellé, mint valami megtáplált máglya. És a tűzéből sziporkák pattantak a követ szalma-szőkeségére.

— Belátja-e most már főtisztelendőséged, hogy igazán a magas királyi ház intencióit tolmácsoltam? Az utódlás kérdése nem időszerű. Ófelsége élete tavaszán, szülhet még fiat is a trónnak!

Tomiczky főlrántotta a vállát. Kurtán felvakantott.

— Belátom, hogy eminenciád jobban tájékozott, mint én. Ezért elhiszem azt is, hogy őfelsége trónörököst ajándékozhat a királynak, ha eminenciád — garantálja.

Éles kiáltás csendült.

Candalei Anna, magyarok királyasszonya, piruló arcát kezével eltakarva hullt vissza a megmocsokolt tónra.

A békanyálba gázolt lilium fölött tépett sasszárnyal keringett a bosszu megégetett, fekete madara.

Szathmáry György két lépéssel termett a lenyel elé.

A magasra ívelt ökle lecsapott.

Belesujtott a rózsás arcba, a száj nyulós mocsarába. Űtötte, míg véresre habzott. Az asszonnyá omlott királynő mellett a férfitévé bősüzt őshim tájékozta büntető torát.

És nem volt ember, aki megállítsa.

És nem volt magyar, aki pártra szakadjon ellene.

És nem volt hiúság, mely tovább is akarta volna itt a követi tisztet.

Az urak egymás után sompolyogtak ki az ajtón. Csak a kapubolt bástyájához érve fujt ki Marjay ur a hideg veritékéből:

— Hol a nászajándék?

— Az bizony oltmaradt a vivőjével együtt.

A bihari bölényke hiányzott.

XIII.

Az országgyűlés egy torokból hördült fel a csattanós válaszra. A nemes urak, akik a követjárás alatt bőven használtak a borból, toporzékoltak, hogy János azonnal, fegyverrel torolja meg a gyalázatot.

Verbőczy ur hasztalan járt köztük a békitő szavak mákonyával, a rendi büszkeségen esett seb nem akart gyógyulni. Ekkor bevágott a legfrissebb hír:

— A királyt szél érte!

A kardok hüvelyükbe bujtak.

— Elintézte az Uristen.

Az országgyűlés aztán kimondta, hogy szent Jakab havának huszonötödik napjára fegyveresen jelenik meg Székesfehérvárban és dülőre viszi a nemzeti királyság kérdését. Akár életben marad Ulászló, akár sem. Minden egyéb tárgyalást félretettek. Amilyen sebesen jöttek, épp olyan sebesen szét is mentek, rábizva az ország gondját az Uristenre.

Esztáry ur önérzetesen ütött a mellére:

— De legalább jól megmondtuk nekik!

XIV.

Az uraknak igazuk volt.

Czibak Imre, aki a nászajándékokat hozta, csakugyan lemaradt tőlük. Láttá egymásután eloldalogni a küldöttség tagjait, akik még kevéssel előbb olyan

derekasan kitartották hanggal, de akikben a lovagi jóizlésükön esett csorba elviseléséhez már nem maradt erő.

Tomiczky egyszerűen kereket oldott. Egyedül Imre nem mozdult. Maradt és várt. Eleinte ildomoságból, mert apród létére leghátul volt a helye. Később pedig mindjobban előmolt a gög.

Palotán nem szokta meg köszönés nélkül távozni valahonnan. Sem elkullogni, mint az orronütött kutya.

A király rosszul lett az izgalmaktól. Fáradtan csápolt a kezével. A kihallgatás végetért. A főurak igyekeztek mutatni, mintha semmi se történt volna. Mikor Ulászló megindult, a nemesi testőrök szakasza a ceremóniamester mögé igazodott. Imre térdet hajtva várta, míg Anna, kézenfogva a kis hercegnőt, lejött a baldachinos emelvényről és kilépett az ajtón.

Ugy rémlett neki, mintha a felséges asszony egy pillanatra visszafordult és a szomorú, mély-kék szemével ránézett volna. Aztán a kíséret is elhagyta a termet, mely egyszerre kiürült. Az egyedül ácsorgó apróddal nem törődött senki.

A legényke megfordult és ugyanazon az ajtón, melyen át a küldöttség urai elillantak, maga is kiment. Végig a hosszú folyosón.

Ahol a palota lakosztályaiba vezető átjárók homályos, hatszögletű sikátort alkottak, valaki hirtelen utját állta. Fiatal, előkelő külsejű nő lépett elé.

Imre fölkiáltott a meglepődéstől. De az ismeretlen gyorsan szájához emelte egyik gyűrűktől ékes fehér ujját és csendre intette.

— Csitt, semmi nesz!

— Kicsoda kegyelmed, asszonyom és mit akar tőlem?

— Majd megtudod, gyermek.

— Asszonyom — tette csipőre a kezét a legényke önérzetesen — nyilvánvaló, hogy összetéveszt valakivel itt ebben a homályban.

— Miből gondolod?

— Én nem vagyok gyerek. Én a szepesi gróf főapródja vagyok. Palotai Czibak Imre.

— Helyes. Akkor bocsánatot kérek kegyelmedtől ünnepélyesen, főapród uram, — mondta az ismeretlen átfutó mosolygással és megfogta a komoly férfiú kezét.

— Kérem kövessen. Igyekeznünk kell.

A hang olyan aggodalmas és sürgető volt, hogy Imre önkéntelenül engedelmeskedett.

Folyvást mellék-sikátorokon haladva értek föl a felső rendre. Az utolsó lépcsőfoknál Imre megállt. Kiszabadította magát a vékony ujjakból.

— Hát végre is asszonyom, hová vezet engem? Az idegen erősen a szeme közé nézett.

— Nem tévedett kegyelmed, mikor az előbb férfinak vallotta magát?

— Asszonyom!

— Mintha félne velem jönni.

— Már követem.

Megint fordulók következtek.

Végre egy homályos zugban megállt a különös vezető. A falon borsónyi kis folt feketétlet. A dáma kulcsot vett elő és a foltocskára igazította. Aztán hátralépett.

A tábla kinyílt ajtó módjára.

Hirtelen világosság rontott az apród szemébe. Csak mikorra megbarátkozott vele, látta, hogy két kárpitos, szőnyeges szobában áll, melynek két íves ablakán át a Mátyás-templom tornya hirdette a Mulhatatlant.

A dáma halkan kiejtette a jövevény nevét.

— Palotai Czibak Imre.

Az apród körülnézett ezen a titokzatos helyen, ahová ilyen különös módon cseppent.

Oldalt az imazsámolyon, a lefutó hermelines bitor-bársonyból büszke fej emelkedett ki. Majd az

egész nyulánk alak klegyenesedett az ámultan hát-ráló legényke előtt.

— Felség!

Imre alatt magától hajolt meg a térde.

A látomás közeledett. Megfogta a kezét és föl-emelte. Szomorú, szelid hang szólt tiszta latinsággal:

— Kelj föl, fiam. Látni akarom azt az arcot, amelyik nem mosolygott, mikor mindenki nevetett.

— Felség!

— Nézz reám, gyermek!

A fiu fölpillantott. És úgy érezte, hogy hirtelen szűk lett a szeme ekkora szépség, ennyi csuda befogadására.

A hangok beléfelejtkeztek.

Anna tűnődő mosolygással nyugtatta a szemét a megzavarodott gyermek-férfin. Aztán leoldva vállán a néhez palástot, fáradtan ült le a karszékbe.

— A Zápolya-ház színeit viseled, — mondta.

— Igen, felség.

— És te hoztad leányunk számára a nászajándékokat is?

— Igen.

— Nézd fiam, — mutatott a királyné az írószeres asztalra — ott a vánkös. Mint hogy nem fogadjuk el leányunk részére a szepesi gróf kezét, illetlen volna, ha az ajándékait magunknál tartanók.

— Felséged visszautasítja?

Anna bólintott.

— Azért hivattalak. De mivel nem akarjuk nyíltan megalázni hivünket, Tescheni Hedvig hercegnőt azzal, hogy a jegyajándékát ország-világ szemeláttára neki visszavessük, így hát ugyanazon az uton fogsz eltávozni, amelyiken idejöttél. Egyebekben pedig...

A fáradt fej egyszerre dacos lendülettel szökött magasba.

— Hedvig asszonynak tudomására adhatod nevünkben: ha Candalei Anna megmutatta a kisujját

Tescheni Hedvignek, abból még nem következik, hogy a szepesi grófné a királyné kezét értse alatta. Ez az az izenet, amit nem akartunk papirosra bízni, hanem amit te helyére fogsz juttatni a nászajándékokkal együtt.

— Felsőg!

Anna türelmetlen mozdulatot tett.

— Várj, fiam. Nem fejeztem be. Számodra is van mondanivalóm. Tartozom neked valamivel azért a tisztességtudásért, amiről rajtad kívül itt ma mindenki megfélejtkezett. Czibak Imre, átadva izenetünket urasszonyodnak, jelentkezz a kamarásunknál, Dóczy János urnál, aki téged parancsunkra az udvari apródok közé avat. Meg vagy elégedve?

Imre ugy érezte, hogy a szive hirtelen a torkába dobban. A száját eltorlaszolták a hálának és rajongásnak azok a forró hangjai, melyek most mind egyszerre kívánczoltak ki belőle. Utat nem találva, a fénylő gyermekszemekbe sajtoltak gyöngyvizü könnyeket.

Anna hagyta ébredni a legénykét. Könnyű keze végigsimított a csigás fürtökön.

— Örülsz?

Imre igyekezett megemberelni magát.

— Főlséges asszonyom, — felelt — én a felséged kegyes jóságát meghálálni ez életben nem leszek méltó. De amit főlséged kíván...

— Nos?

Az apród csöndesen ingatta a fejét.

— Lehetetlen. Lehetetlen. — Ismételte újból, mint aki magával vitázik.

Főlnézett és az esdeklő szeme találkozott Anna szemével.

Szelid volt az a tekintet és végtelen bánatos, mintha lezárt koporsók fényes takarója lenne.

Ugyanakkor a hullámozó hang puha simogatással kérdezte:

— Miért gyermekem?

— Felség, apám akarata volt, hogy a Zápolya-udvarhoz kerüljek.

— Atyád Zápolya-párti?

— Mink Czibakok mindég azon a párton vagyunk, amelyik a nemzet jóvoltát védi.

— És mi nem Magyarhon jóvoltára törekszünk?

— Felséged nem is akarhat rosszat.

— Akkor nem értelek.

Imre nehezet nyelt.

Aztán megszegte a kemény tarkóját és kifejezett belőle, amit gondolt, úgy, ahogy gondolta. Mintha jó Czibak Lőrincné édesanyja-asszony kérdésére válaszolna otthon, Palotán.

— Felséged csak a bal székét üli a trónnak.

— És te azt hiszed, hogy a másik...?

A szelid szemek egyszerre fölillantak.

Imre nem láthatta. Lehorgadva csüggött a feje, mint valami napszivott virág.

— Én azt hiszem felség, hogy azt a két széket meg kellene cserélni.

Most fölnézett a látogató. A szája szegletében megfélemlés guggolt. Mintha valami széláramlat kisorspörte volna mind azt a sok szer-szót, mellyel Szepesben szokás körülhazudni az igazat! Ez a felelet megint kendőzetlen volt, bihari izü volt. Olyan, amilyenek belül forrongott.

Vajjon nem dorgálják-e meg érte? Nem zárják-e fogságba, mint ott tul a hegyeken szokták?

Semmi jóslatot se olvashatott le Imre a király-asszony arcáról. A büszke fej, mely az előbb hátra vetődött, a tiltó tekintetü kék szemek: a csipkekendő mögött rejteztek. És így is maradtak eltitkolva, soká.

Mikor Anna megint látni engedte őket, ez az arc sápadt volt és szenvedő. A szem alatt tiszta tavukban fényes könnyek csillogtak. A királyné... sirt.

— Felség! — kiáltott Imre megrendülve. — Felség!

Anna fáradtan intett.

— Semmi, fiam. És köszönöm neked, hogy egy szót, »azt« a szót, nem mondtad ki. A király személye szent. Tetteihöz nem érhet fel egyetlen alattvalójának bírálata se. Ezt ne felejtse el soha! Valamint azt se, hogy a legmagasabb szférák a leghidegebbek. A király nem közületek való. Engem is messze, idegen világból emeltek fölétek. Fiam, minket nem szeret itt senki.

— Asszonyom, én...

— Tudom. — Bólintott Anna. — Te: egy gyermek. Te igen. De veled fiam, be is telt a sor.

— Felségtek körül a főurak!

— Haszonlesésből.

— És a főpapság!

— Érdekből.

— És a tudósok! Művészek!

— Pénzért. Hiuságból.

— A testőrök...

— Zsoldért. Lelsz még valakit?

Anna szomorú kíváncsisággal mosolygott a gyerek-emberre, akinek rajongó tekintetében úgy fölengedett, olyan különös magától értetődéssel fordult ki a lelkének titkos fiókja, mintha csak naponta látta és mindégtől fiának ringatta volna.

Imre homloka összeráncolódott az erővel-gondolkozásban. Aztán hirtelen egyet csillant a vasgomb-szeme.

— Felséges asszonyom, — kiáltotta kincset-lelt örömmel. — Felség! Hát Szathmáry György ur!

Ugy vágta ki, mint a hatos kockát.

Candalei Anna leejtette a barna pilláit. Az arca egyszerre halálsápadt lett.

Alig hallhatólag felelt.

— Gyermek, vannak hódolaiok, amik veszedelmesebbek, mint a gyűlölet.

Szemben a főajtó függőnyei szétnyiltak. Ijedt női arc bujt ki közülük.

— Majesté! Le roi se sent mal. Très mal!

A királyné remegve állt föl. Gyorsan csókra nyujtotta a kezét. És futva, mintha félálomban tenné, ráejtette hullámos száját a tiszta homlokra.

— Fiam, imádkozz értünk!

Imre botorkálva vette magához a párnát. Tapogatva nyitotta meg a szőnyegajtó kilincset.

A palota hideg márványfalai úgy verték vissza az élő mozgás zaját, mint valami fölséges, szörnyű hideg sirbolt.

A folyosó végén Szathmáry György állt. Sötéten, mint a nehéz könnyek felhője. Keményen, mint egy oszlop és elkerülhetetlenül, mint a végzet.

Anna felé se fordulva suhant tovább a királyi lakosztály irányába.

XV.

Hedvig asszony gyorsan csomagoltatott és indult. Meg se állt Szepesváráig. A budai kulcsár megint leteregette a drága butorokat, kiszedte a gyertyát a nehéz karos gyertyatartókból, szétzavarta a muzsikusokat és bezárta a palota termeibe az ottfelejtett kacagást.

A hercegnőre, amint a szepesi kastély tornyát meglátta, rájött a bolond-óra. Alig lehetett kiszedni a batárból. Rázkódott és a fogait csikorgatta. Olyan ijesztő mód halavány volt, hogy azonnal ágyba kellett tenni.

A frájjok és vajákosok a vén Giovannával együtt azt se tudták, hogy hova kapjanak.

János nem ért rá velük vesződni. A princ nem dühöngött, nem csikorgatta a fogát, nem is fuldokolt. A princ: fegyverkezett. A csörömpölés Budáig hallatszott. A nehezen lábbadozó Ulászlónak megint sok panasza akadt az izgága magyarok ellen, akik, ime, nem értenek a szóból és veszett lármájukkal késleltetik, hogy az a megiramodott beteg lélek visszavánszoroghasson a meggyötört testbe.

Szathmáry ur jónak látta átvenni a kommandót. Rajta volt, hogy erre a gyámoltalan sopánkodásra is, meg János csörtetésére is, megtalálja a méltó választ. Mialatt a király a mézes lemóniát szopogatta, ő lehajolt és fölvette az elhajított keztyűt. Összeszedte Ulászló minden emberét és a székesfehérvári gyűlésnek elébevágva, Budára toborzott új országgyűlést. Sőt tulnézett az ország palánkján is. Velencét, a csehekét és morvákat szövetségbe édesgette, hogy aztán odaköthesse a felséges nyoszolya oszlopaihoz őket, nyugodt álm-örzöknek.

Hanem a szepesi szélkakas is elunta balfelé forogni a Zápolya-kastély tornyán. Egy napon fekete pecsétes gyász-izenet érkezett Hedvig számára. Az állt benne, hogy a hatalmas Uristen, megsajnálván Hollós Mátyás és fiának, néhai való jó Corvin Jánosnak társtalan bólyongásait az ő magas birodalmában, ime atyáihoz intette zsenge utódjukat, a kis Kristóf herceget, aki is a felső parancsnak engedelmeskedvén, szomoruan meghalálozott. A bus szívű özvegy vigasztalására így a kis Erzsébeten, Zápolya Gyurka mátkáján kívül senki se maradt. És őrá száll most már az az egész roppant vagyon, mely a két gyermek közt eddig megfeleződött.

Ez a hír egyszerre megjavította Hedvig asszony gyöngé egészségét. Az udvarnál viszont nagy lett a riadalom. A jó egység megbomlott. Azoknak az uraknak, akik eddig lehangosabban verték a mellüket a budai kontra-országgyűlés mellett, kezdett hirte-

len lohadni a tűzük. A dús gazdag Jankó iszákjából több igérkezett, mint a koldus Ulászlótól. Egyre többen betegedtek ki az udvarból.

Anna imádkozott, Szathmáry ur gondolkozott. Ulászló egyiket se tette. Hanem megcsókolva Kázmér király atyai képmását, levelet menesztett Krakóba, legszebb és legfiatalabb öccséhez, Zsigmond herceghez. Váltott lovakkal érkezett meg rá a felelet is. Maga Zsigmond. Fiatalon, szókén, rózsás arcából kicsattanón, kék szemeknek felhőjében uszva.

Szathmáry ur összevonta szemöldökét a szöke dalia láttára. Anna elcsudálkozott. Ulászló pedig szívére ölelte visszatérő életének ezt az első sikerét.

— No pan Szathmáry, hát csak nem kell busulni! És ön se szomorkodjék, leányom! Felséges Jagelló öcsénk majd helyre-kurizálja nekünk az egész kavardást.

Szathmáry a szájába harapott és a királynőre nézett.

Annának haragos föllegek setétlettek a homlokán.

Szobájába ment, az írószeres asztalhoz ült. Nagy sebesen róni kezdte a betűket. Mikor elkészült, vörös pecsétet ütött a levélre és átnyujtotta Szathmáry urnak.

— Eminenciád ezt azonnal címére juttatja.

A fekete szemek ráparázslottak a királyi asszony kezevonására.

— Rex imperator Maximilianus, — olvasta megütöközve.

— Érti eminenciád?

— A szövetség!... Értem. De fölség! Ez háboru.

— Természetesen. Nem hunyászkodunk.

Hanem Amor gyorsabb volt Marsnál, a félelem a dacnál, a fűrgelábu herceg a vén Miksánál.

Mire a császár összetrombitáltatta a nehézkes német atyafiakat a birodalmi gyűlésre, Zsigmond már ki

is fördözte a kezdődő rheumáját a felhévizi Királyfürdőben, sőt meg is érkezett Trencsén várába, ahol Zápolyáék a nyarat tölteni szokták és szép jóreggelt kívánt a fenséges amazonnak.

XVI.

A nyári nap úgy tűzött le az égről, mintha egyszerre akarna kiömölni a nyavalyás kis sárgolyóra. A trencsényi várhegy komor csucsáról leijesztett virágok megrohanták a völgyet és úgy habzsolták a bujt-patakos porond testét, mintha az egész földet magukká akarnák virágozni.

A sánctalak odvaiból fecskék usztak ki sikló repüléssel.

A várkert hűvös tölgylombjai alatt Borbála közelebb dörzsölődött az Imre nyitott dolmánykájához. Száján még ott nedvesedett a békekötés édes pecsétje. De az ajkakon már borzolta a csók ízét egy fészkelődő kérdés.

— Te! Aztán hát mutasd, hol csókolt meg a híres királynéd?

Imréből boldog kacagás kanyarodott ki. A nyomlóra mutatott, ahol két domborulat külön ivben duzzadt a két szemöldök fölé.

— Itt. Látod, szentem?

— Eh! Ne nevezz engem így. Nem vagyok én szent.

— De nekem az vagy!

— Akkor se szólogass annak.

— Mért? Hiszen nem hallja senki?

— Olyan parasztos! — biggyesztette el száját a lány.

Hanem ez most mégse volt komoly duzzogás. A szemei csillogtak, mikor fölágaskodott, hogy jól megnézze »azt« a helyet...

Büszkeség lođogott a szemek kékjében, bár itt-ott sárga cirmok villódták bele a féltést.

— Te! Aztán mindig olyan szép az az Anna?

— Nagyon, — bölintott Imre áhítatos butasággal.

— Szereted?

— Ssss!...

Amaz nevetett, önmagáért való boldog nevetéssel.

— Jobban, mint éngem?

— Az már nem lehet, szívem.

— Borbála!

— Jó, hát Borbála. Tubicám, gyöngyvirágom!

A lány összeolvasztotta a két szemöldöke aranyát.

Valahogy kezdett nemtetszeni neki ez a nagy vígság, ez a világból kidagadó bolond jókedv. Így kevésbé érezte megszállottjának Imrét, mint amikor kiárkolt szemmel és holdas szomorúsággal őgyelgett körötte.

Odarántotta a vállát.

— Én szebb királyné lennék.

— Te?

A fiu nevetni kezdett.

— Te? Királyné?

— Én, én! Mit ámołyogsz?

— Hát hogy: te királyné!...

— Igen.

— De mikor én nem leszek király!

Borbála arcát előmőlte a pirosság.

Végigmérte a legénykét és toppantott.

— Attól én még lehetek, — kiáltott s a szemében hirtelen megszaporodtak a sárga cirmok.

Sarkonfordult, otthagya az elhűlt lovagját.

Imre utána indult. A lány szaladni kezdett. Fél-szemmel hátra, féllal az utat ügyelve. A távolság veszedelmesen fogyott köztük. Erre nekivágott a virágágyásnak.

Az apród megdörgölte mérgében az orrát. Neki ez már nem volt szabad. Legázolni a friss palántá-

kat? Ohó!... Szép tánc is lenne abból! Meg aztán könnyen megláthatná valaki a kastély-ablakból, ha a bokrok közül kitör.

Oldalt került hát szépen, le a porondos utra. Ott is okosabban szedte a lábát. Mire a sietség most már, mikor ugysis vége a csóknak? Borbála nyilván fölmege a házba.

Nagyot csudálkozott, mikor a várudvarra kiért.

Nem hogy ott volt Borbála, de hozzá meg is szerezte magát egy lovas daliával, aki az Ókapu felől jövet épp most penderedik le a paripájáról.

No ez különös!

Az idegen mélyet bókol, söpri a fővenyt az ezüstcsipkés szélű selyem süvegével. Hagyján! Ezt még kegyesen megbocsátaná neki az apród, ha a süveglóbálást nem követné egy irdatlan hosszú kézcsók. De követi.

— Egy, kettő, három, — számolt Imre egyre jobban nekifuvalkodva.

A kézcsóknak se vége, se hossza.

— Megállj te cégéres! — berzenkedett föl erre. És kemény léptekkel átvágott az uton.

Maga se tudta, hogy kire is neheztel inkább. Az idegenre-e, aki ilyen orcátlan, vagy pedig Borbálára, aki mindezt szívesen türi! Ahelyett, hogy félrelöknél Nyakon teremtenél! Vagy legalább csak »valamit« csinálna vele!

Egyszerre nagyon nehéz lett a szive.

Mogorván állt meg a szépelgő pár előtt. Ezt a kikent-kifent ficsurt nem ösmerte. Ugyan kiféle, mi-fajta lehet?

Akármennyire törte a fejét, nem emlékezett rá, hogy találkozott volna a horgas orru, nyulós ábrázatu legénnyel, aki az általános világi divattól eltérőleg csupaszra borotválta a bajusza helyét és szakált se hordott, amint azt rendes emberek szokták.

Mérgét nyeldesve baktatott közelebb. Mire oda-

ért, jött már az urasszony is a meleg-ház felől. Virággal teli kosarkát lóbált a karján.

— Ah, Dóczy uram! Milyen váratlan vendég! — kiáltotta.

Most hát megtudta Imre, hogy ki a jövevény! És a bosszusága fanyar dühhé olvadt.

Lám, az előd! A dédelgetett kedvenc! Akinek nevét összecsuicsörített szájjal szokás kiédeskedni a kastélyban. Itt a példakép, akit annyiszor dörzsöltek az orrához különféle alkalmakkor, melyek egytől-egyig rosszemléküek voltak rá nézve!

A csajbókolás megismétlődött. Ujabb kéz- és láb-ficamítások. Kalaplobálás, szemfogatás.

Némi megnyugvással állapította meg Imre, hogy ez a kézcsók még tovább tartott, mint a másik. Dóczy ur egyszerűen rátapadt a felényujtott kézre, hogy úgy kellett lehessenteni róla, mint a legyet a mézről. Hanem ez már nem javított Imre kedvén. Orrlógatva várta, hogy az idegen róla is tudomást vegyen.

De Dóczy ur nem mutatott erre semmi hajlandóságot. Visszadöngicsélt Hedvig asszony előbbi szavaira.

— Sőt nálam is váratlanabb vendég, fenséges asszonyom, akit előre megjelenteni szerencsés vagyok!

— Ugyan kicsoda? — kíváncsiskodott Borbála, mintha ő se venné észre, hogy negyedik tanuja is akadt a tereferének. Bár egy pillantása odalopott Imrére. Így sötétre zordulva már kedvérevalóbb és alaposabb szerelmesnek látszott a fiu, mint az előbb.

Dóczy ritkás fogai vigan kásáztak ki a lebiggyenő felső ajka mögül.

— Találja ki szépséges hugom.

— Csak nem Dóczy Ferenc?

— Lejjebb, lejjebb a korban! Följebb a rangban és átellenben a fajban!

— Lengyel? — csipett bele Hedvig is a játékba. Dóczy hunyorgott.

- Közeledünk.
- Laszkó Jeromos?
- Magasabban.
- Tarnovszky herceg?
- Annál is följebb.

Hedvig nagyotsejtő türelmetlenséggel vágott közbe.

— Látja kegyelmed, hogy így ki nem találjuk soha!

— Mondom asszonyom, mondom. Süveget nem hord, mégse jár hajadonfővel. Almát tart, csak nem harap bele. Mi ez?

A választ be sem várva mélyen bókölt.

— Egy királyi herceg. Ófensége Jagelló Zsigmond, Kázmér lengyel király legifjabb fia esedezik kegyes fogadtatásért.

— A király öccse?

— Maga személyében.

A hölgyek összenéztek. Mind a kettőnek villant a szeme.

Dóczy élvezte a meglepődést.

— Remélhetek-e egy rózsát a fenséged kosárkájából feleletképpen?

Borbála nyult is a virágért. De az urnő arca már megint hüvös méltóságot és magátólértetődést tükrözött.

— Természetesen örülünk a látogatásnak, — felelt. — És rajta leszünk, hogy őhercegsége jól töltse az idejét nálunk. Borbála, — fordult a lány felé — értesítsd az egrégiust és intézkedj, hogy...

A szó félbeszakadt. Imrét lehetetlen volt továbbra is észre nem venni.

— Lám, hiszen van itt, aki a parancsot vigye. Czibak Imre, de Palota, főapródunk. — Intett az urasszony az ácsorgó felé.

Imre elpirult.

A kénytelen drill derékba hajlasztotta. Ha kel-

letlenül is, várta a jobbot. Itt a parancsoló szemek előtt nem lehetett okoskodni.

A parola azonban elmaradt. Dóczy ur nem vizsnozta a beajánlást. Helyette a tollas süvegét átváltva a bal kezébe, alapos barackot nyomott a képményen ülő fejre.

— Nagyot nőjj, öcsém!

Jó, hogy a beszélgetőknek sürgősebb dolguk is volt most, mint hogy az apródot figyeljék! Mert így legalább észrevétlen maradt az a két vasököl, ami csomóba szökött a bodros ingujjban. Meg az a még csomósabb válasz, ami kicsuszott az összeszorított fogak közül, amugy bihariasan.

Imre sarkonfordult, megindult a kastély felé.

XVII.

Ulászló jól számított. Ezt a gordiusi csomót kardnál finomabban oldotta meg a kötőtű. A háboru elmaradt. Ágyubömbölés helyett muzsika csendült. Egy vérbeli herceg előtt készségesen tárultak föl a trencsényi sásfészek megvívhatatlan kapui. A harcias amazon Bucephalosról átnyergelt Pegazusra. Patócsy Máté várkapitány uram helyébe Giovanna lépett. A darabontok lekerültek a falakról, hogy vasing helyett kék dolmányba bujjanak. A pattantyusok ellenben fölmásztak a bástyákra, hogy kanóccal a kézben lessék a tüzmaster jeladását az üdvözlő bombardóra.

Mire a vendégek beköszöntöttek, már virággal himes szobák és diszruhákban pompázó hajduk fogadták őket.

A Zápolya udvar nem kevésbé ragyogóan várt az ünnepi szálában, melynek erkélyen az egrégus zenészeket bujtatott el, hogy ez az öröm se hiányozzék a jeles napon.

A hercegnő és Borbála egyforma diszben káprázattak az udvarló leányok élén. S a főhajtás, mellyel a Tescheni sas fogadta fejedelmi vendégét, semmi-
ben se maradt el a Bourbon lilium méltóságteljes bókja mögött.

Dóczy ur egymásután ajánlotta be a vendégeket, akik az urnő elé járultak kézcsókra.

— Fenség, Jagelló Zsigmond herceg ég a vágytól, hogy magasságtoknak hódolatát bemutassa.

A férfikora teljességében pompázó királyi lovag, minden üde szín élő gyűjteménye, lengyelesen vonzó fesztelenséggel egy-kettőre úgy ott termett Hedvig asszony mellett, hogy szinte ráaranylott a nagy székeségével. Fejedelmi szépek voltak így egymás mellett. A meglepettség halk moraja futott át a termen. Még az urnő is elmosolyodott, mikor a szemben levő nagy csiszolt tükörbe kémlelt.

Dóczy tovább illemkedett.

— Bornemissza János pozsonyi gróf ur, a budai várkapitány őkegyelmessége, fenségednek régtől való nagy hive.

A zömök, bronzarcu öreg katona peckesen hajolt ki könnyüselymű szikszai mentéjéből.

— Asszonyom, — mondta mély öblögetésű hangon, — az én hódolatom csak másodsorban jöhet. Ófelségét a királyt illeti az első hely. Megbizott, hogy üdvözlétét Trencsénben prezentáljam.

Hedvig egy pillanatra becsukta a szemét. Mintha valami nagy simogatás futott volna át rajta.

— Köszönettel veszem a kitüntetést a princ nevében is, aki mélyen sajnálni fogja, hogy a magas látogatásban nem lehet része.

— A szepesi gróf nincs itthon? — huzta alá Bornemissza a tévedést.

— A princ vadászik, — szisszent rá az urnő.

A vendégek sorba ismerkedtek. A lengyel urak sorba ölelkeztek. Rövidesen feioldódott a szertartásos

hangulat. Ebéd alatt már vidám zsvíjaj töltötte meg a szálát. Minden figyelem Zsigmondé volt itt. A fiatal herceg megvesztegető szépségében, vidám szellemességével egy csapásra sodort magához minden rokonszenvet. Mintha világéletében Trencsénben tanyázott volna.

Asztal után engedelmet kért, hogy néhány percre visszavonulhasson. Mint mondta, a málhái kicsomagolására akar felügyelni, mert akadnak bennük kényes portékák, amiért kár lenne, ha veszendőbe menének és nem oda, ahová szánta.

Itt jelentőségteljes pillantást vetett a hölgyekre. Hedvig asszony kegyesen bólintott, Borbála pedig belepirult, úgy, ahogy Imre még sohase látta.

Az apród szorongó szívvvel leste Zsigmond visszajöttét. Valami furcsa tompa érzés zsibbasztotta a kedvét. Elfogultan támaszkodott egy oszlophoz és alig felelgetett Sáríkáknak, aki melléhúzódva panasolta a maga külön sérelmét.

Dóczy ur nem akarta hölgy-számba venni!

— Talán te is barackot kaptál a bubodra?

— Annál is rosszabb! Megcsipkedte az arcom. Ez több, mint egy barack, pajtás! Elhíheded. Az én komóban!...

— Hmm. — Bólintott Imre megértőleg. — Aztán mit csináltál hugom?

— Biz én a körmére vágtam a kamerárius urnak.

A fiúnak fölcsillant a szeme.

— Mindég tudtam, hogy derekabb hajadonkát keresve se lehetne találni nálad.

Zsigmond visszajött végre. Tornyos csomagokat rakatott az asztalra. Mindenki odasereglett, hogy elsőnek csudálhassa a hercegi meglepetést. Finom mivű olasz maszkák voltak a ládikákban. Hedvig asszony láthatólag gyönyörködött bennük. Borbála tapsolt örömeiben.

— Álorcák, álorcák! Fenséged bálra készült.

— Milyen kár, hogy ilyen meleg napok járnak, — sóhajtott Dóczy. — A szálában fülledt a levegő a tánchoz.

— A kötélén szellősebb is volna, — dohogott Imre.

Hedvig fölényesen intett.

— Semmi se kár, kamerárius uram. Ha meleg a szála, ott a diszker. Fáklyafény mellett még mulatságosabb is lesz. Rendezünk nagy fölvonulást és maszkaversenyt tüzjátékok mellett.

Nem aludtak a fiatalok ezen az éjszakán egy szemhumásnyit se. Mind másnap estére izgult. Csak Imrét kerülték a remények színes pillangói. Komoran járt-kelt, mint valami trónfosztott isten, aki elvesztette azt a hatalmát, hogy pokol fenekére süllyesse tüstént az egész világot, kastélyostól, Zsigmondostól, az álorcákkal együtt.

Tudta, hogy a mulatozásban mindenki közelebb dörgölözhet majd Borbálához, mint éppen ő. Meg hogy ez a közelség nem lesz szépelgések és forró szavak nélkül való.

Ó, hogy bánta már a reggeli kötekedő vigságát! Milyen ostobának látta magát vak bizakodásában!

Az a tekintet, az a sárga-cirmos fellobbanó nézés nem hagyta nyugodni. Tenni kellett itt valamit. Valami nagyot és okosat, ami kiemelje ebből a végzetes apródi szürkeségből. Ami elfelejttesse a barackot. Oda kell kerülnie, ahol az ő méltó és jogos helye van. Oda, Borbála mellé.

De hasztalan törte a fejét, nem jutott eszébe semmi mentő gondolat. Fölrántotta a dolmányát, hogy kimegy a kertbe hűtözni.

A folyosó végén, a lányosház lépcsőjénél egy fölgyürt-kámzsás árnyék hussant rá. Megösmerte. Sáríka volt.

— Eppen téged kereslek, — lihegett a kis gömbölyűs.

— Történt talán valami?

— Meghiszem azt pajtás.

A kislány kihajolt a kámzsából.

— No Imre, akarsz-e leckét adni mind a ket-
tőnkért.

— Kinek?

— Hát ezeknek a jöttmenteknek.

— Hogy akarok-e?

— Akkor idesüss hamar. Az elébb kihallgattam asszonyunknál a Dóczy praktikáját. Hasznodra lehet, ha egy kicsit ügyeskedsz. Gyere ide a belthajtás alá, megsugom.

És Imre ragyogó arccal hallgatta a titkot.

XVIII.

Másnap a készülődésekkel telt. Az udvar kicsijenyagyja lótot futott, titkolózott, bomlott. Alkonyattal a seprőgyerekek tisztára simították a kertet és az utakat. A kertészek fáklyákat tüztek az ágyásokba. Kivilágították a virág-csárdát is. A gyertyák százai szivárványos fényben sokszorozódtak a lombfüzéses falakon. Bornemissza ur a pályabirák tribünje előtt sétálgatott a még néptelen kertben, mikor váratlanul szembetalálkozott a kastély urasszonyával. A hercegnő maga akart meggyőződni róla, hogy a készülő Olympuson az eljövendő istenek semmiben se fognak hiányt látni.

Az öreg katona utját állta a szép sietőnek.

— Bocsásson meg asszonyom, hogy föltartóztatom. De rég vadászok egy ilyen négyszemközi alkalomra.

— Talán csak nem valami diszkrét ügy, Comes?
— mosolyodott el Hedvig.

— Annál is rosszabb. Legalább rám nézve.

— Ugyan?

— Politikai küldetés asszonyom. Tojásnéjből való cipellő az én sarkantyus lábamnak. Hisz különben fenséged bizonyosan rég ki is találta már eddig, hogy nem pusztán időtöltésből szegődtem a herceg kíséretébe.

Hedvig meglepődést mutatott.

— Hallom kegyelmedet.

Bornemissza köhécselt.

— A király küldött külön megbizatással. Asszonyom, én nem értek a szócsavarás mesterségéhez. Röviden dologra térek. Remélem, hogy katona-embertől és fenséged ...jének egykori jóbarátjától nem fogja megvonni a bizalmát?

— Kegyelmednek el kell néznie, ha a történetek után óvatosak vagyunk.

— Értem, hogy mire céloz asszonyom. De higgye el, hogy a Tomiczky ur által hozott tagadó válasznak, meg a többi sajnálatos dolognak is, egyedül a lengyel volt az oka. Nem lett volna szabad olyan hányaveti módon viselkednie. Tomiczky úgy lépett föl, mint aki nem kér, hanem végrehajt. Erre az udvar se válaszolhatott másképp, mint ahogy felelt.

— Tomiczky talán több joggal követelt, mint amennyivel Szathmáry ur bíraskodott, — jegyezte meg a hercegnő. — Hanem hát jó. Ne vitatkozzunk ezen. A következők majd megmutatják, hogy megvolt-e a kellő hatalma úgy beszélni, amint beszélt. A princ elvégre is az ország akaratát jelenti.

— Fenséged megfeledkezik arról, hogy Ulászló viszont a főnemességre támaszkodik.

— Nem felejték semmit.

— Szóval kenyértörésre akarja vinni a dolgot. Polgárháboru, — bölintott a vendég.

Hedvig a vállát vont.

— Nem éppen. Egyelőre csak fegyveres országgyűlés Fejérváron.

— Mikor a király Budára hirdette meg? Egy és ugyanaz asszonyom. Más néven. És tegyük hozzá, hogy szükségtelenül. Mert hisz a király szándéka nem egyéb, mint a rákosi országgyűlés határozatait Budán ratifikálni. Törvényes országgyűlés keretében, ami ne legyen megtámadható később az alkotmány, szempontjából. János így békés uton elérheti mindazt, amit óhajt. Ezt izeni általam a király.

Az urnő biccentett.

— Helyes. Tudomásul vesszük. Mi garanciát helyezhet számunkra kilátásba?

— Hozom a király szavát.

Hedvig elnevette magát.

— Szép, — mondta kurtán. — Hanem Comes uram, a szó repül.

— Fenséged kételkedik benne?

— Nem minden esetben. A kegyelmed szavát például elfogadnám biztosítékkal arra, hogy a király is megtartja a magáét. Hajlandó ráadni?

Bornemissza zavartan köhécselt.

— Kegyelmed nem felel?

— Csak magamért és magamról asszonyom.

— Lássa!

A hercegnő készült tovább. A vendég visszatar-
totta.

— Kérem fenség, maradjon még.

— Nincs értelme, hogy tovább folytassuk ezt a meddő eszmecszerét. Ab initio nullum, semper nullum. Biztosíték nélkül nem áll módomban tárgyalni.

— Biztosíték!...

Most már Bornemissza kelt föl. A kastély felé mutatott.

— Asszonyom, nem kívánhat különb garanciát annál, mint amit Ulászló küldött Trencsénbe. A saját testvérét.

— Zsigmond? Nem értem.

— Vajjon csak egy gyermeke van-e Tescheni Hedvignek? Jobbkeze, vagy a bal, fia vagy a lánya: nem mindegy-e önnek?

Hedvig szemöldöke felfutott a homloka közepéig a meglepetéstől. Hol összecsukta, hol meg szétnyitotta a legyezőjét. A lélegzete hintált a könnyü selyemtunika alatt.

— Kegyelmed hát azt gondolja, hogy Zsigmond látogatása?...

— Ezt a célt szolgálja. Ugy van. Ami éppen nem jelenti, mintha másrésről János kivánságát a király végleg elejtette volna. De a dolognak ez az oldala még nem időszerű. Beláthatja asszonyom.

A legyező izgatott lebegése megszűnt. A tollas szárnyak összecsukódtak. Hedvig szép feje ráhajolt a faragott ébenfa nyélre. Gondolkozott. A király számitása tisztán állt előtte. A könnyelmű öccs és a Zápolya vagyon! Nagy gondtól szabadulás a Jagelóknak és két légy egycsapásra Ulászlónak.

— Nos és Zsigmond herceg? — villant föl egyszerűen.

— Átadtam fenségednek. Ezzel az én küldetésem be is fejeződött. A többi asszonyom gondja.

— Helyes. A halasztást, a fölkinált módon, hajlandó vagyok fontolóra venni. Megelégszik kegyelmed ezzel a válasszal?

Bornemissza összevágta a bokáit.

— Magamnak is úgy tűnik, mintha tulsoká tartottam volna vissza fenségedet. Tehát a jelszó marad: Junó?

— Nem. Auróra.

— És Mars. — Biccentett az öreg katona.

A hercegnő bucsuzott.

— Kérem, mulasson jól nálunk.

— Én pedig, hogy fenséged ne mulasson rajtunk.

Az urasszony sietve tartott a kastélynak.

Bornemissza utána nézett elgondolkozva. Aztán vállatvont. Föllépdelt a birói emelvényre.

XIX.

Kevéssel tíz óra után megnyitlak a kastély ajtai. Kürtös heroldokkal az élén, virágok mezében, Géniusz-köntösben, tündérek és mithologiai alakok képében kanyaroltak ki az álorcások a nagy köröndön felállított mennyezetes trón elé.

A bő tunikákban nem lehetett többé különválasztani ismerőst az ismeretlentől, házbelit az idegentől. Mind azon mesterkedtek, hogy áruló jelt ne adjanak. Legfeljebb a lépések dallama és a bokák formája engedett némi kis teret a találgatásnak.

A fölvonuló menet élén, fehér lovaktól vont rózsakocsiban Auróra istennő fehér kis kezei fogták arca köré a lebukó fátylakat. Diadémjában a Hajnalcsillag szíporkázó ékkövekből világított. Egy átfutó illatnál nem tartott tovább amíg elvonult, hogy helyt adjon a Bosszu három tépettköntösű kigyókoszorus nemtőjének. Három Grácia és a kilenc Muzsa után, pávatollas lovaktól vonva jött Junó. Álorcája mögül az istenek anyjának mindent uraló tekintete gyujtott. Hintója mellett, rózsaszín fátyolaiban felhözve a kis Hébe futott.

A hölgyek után a férfiak jöttek. Itt is akadt látnivaló elég. Egy csoport kecskelábu Faun közepéből nyurga Pán emelkedett ki. Nyomában fölpancélozott Mars kevélykedett fehérrózsás pejlován. Egyik kezében kopja, a másikban pajzs. A rövid tunika ivelten izmos és nemes formájú lábszárakról árulkodott. A sisak sűrű rostélya leeresztve. Rajta struccforgó, piros-fehér tollakból.

A menet elhelyezkedett az egrégus rendezése

mellett és a föllobbanó tűzijáték millió sziporkázó csillaga alatt megindult a fényes Olympus a fölporondolt kerti uton át a birói emelvény elé. A dobogón Bornemissza ur, Malachowszky Tamás és Drugeth István társaságában fogadta az érkezőket. Mind a hárman öreg veteránok. Már csak a pályabíráskodásra voltak kaphatók. Előttük kellett ellépdelniök a jelmezeseeknek. Körülöttük izgultak a nézők.

A festői csoport közeledett. Egy sugár Themis már át is esett a próbán. Majd Fortuna, Bellona, Ceres, Diana kerültek sorra. A két hintó lassu méltósággal uszott végig az uton. A feketeparipás Junó után, törpe fehér mokányló-vonta kocsin Zápolya Gyurka hódított Amorett képében a hölgyek közt. Mellette egy Párka ügyelt a kis isten ildomos magaviseletére.

Nem is történt semmi baj, míg a faunok elő nem kerültek. De a nyurga Pán olyan szépen furulyázott, hogy az érzékeny olműtzi guvernánt éber szeme is odafelejtkezett. Ekkor aztán Amor, felhasználva a kedvező pillanatot, kötelességszerűen úgy belenyilazott a hosszú Pánba, hogy az óbégatva menekült a virágcsárdába. A Párka sikoltozott, a nézők kacagtak. A birák pedig a pajkos Amorett pártjára szegődtek. Jól megvívatozták Adonist, Apollót, Ganimedest, Jupitert és Merkurt is.

Hanem a deli Mars láttára összesugtak a pályabirák.

Rövid tanácskozás után Bornemissza ur kihirdette az ítéletet.

— Az igazlátók úgy találják, hogy szépségben és kellemben, valamint hűségben Auróra istennőt és Mars hadurat illeti a pálma, s az est koronája. Lépjenek hát elő és foglalják el helyüket a trónon!

Auróra leszállt a hintóból. A kis Amort kézenfogva föllépett a trónra. A lépcsőn a rózsaszín kön-

tösü Hébe és három Grácia kaptak helyet, hogy udvarának fényét emeljék.

Viharzó tapsal zugott a lelkesedés.

— Éljen a győztes hadur!

Az istenek sűrű csoportjából kivált Mars. Leszökött a lováról és a trón elé lépett, jobbról. Balról a hasonmása.

Az éljenzés hirtelen elhallgatott. Nézőkön és versenyzőkön egyaránt a meglepődés moraja futott végig.

A trón lépcsőjénél két Mars állott. Kettő hajtott térdet.

Egyik szakasztott olyan, mint a másik. Csak a sisak-forgójuk különböző. Egyiken két vörös toll közt egy fehér. A másikon két fehér közt egy piros.

A pályabírák összenéztek. Junó nyugtalanul feszengett a pávás kocsiján. A maszkák kiáltoztak.

— Melyik az igazi? Melyik a győztes?

Auróra gyorsan Hébéhez hajolt.

— Mi történt itt Sáríka?

Két eleven barna szem uszkált a lárva mögül egyik lovagról a másikra. A baloldalt térdeplő piros tollforgóján aztán megállapodott.

Hébe visszasugta:

— Ugy látszik véletlen. Két egyforma maszka.

— Vagy inkább rossz tréfa!

— Nem gondolnám. Ha csak Dóczy ur...

— Dóczy? Velem?

Hajnal istennő a fejcskáját rázta. Fátyolai repkedtek, mint a rózsafelhők. A váll is megrándult. Akaratosabban és kényesebben, mint a virradat gyöngéd szelleméhez való.

Bornemissza ur kijött az emelvény szélére. Átkiáltott.

— Melyiknek adja a koszorut az est királynője?

— Én — felelt vissza egy dacos hang — térdeplő Marsot nem koronázok.

— Így hát?

— Szálljanak lóra és küzdjenek meg érte.

— Lovagi torna! — ujjongott föl egy magas szoprán, melyben nem volt nehéz a Drugeth kisasszonyéra ösmerni.

Bornemissza aggódva sandított Junó szekere felé.

A pávatollak hevesen libegtek. A pozsonyi gróf ezt beleegyezésnek vette. Kihirdette a döntést.

— Legyen küzdelem!

Egyszerre szökött talpra mind a két lovag. A sisakrostélyok egymásnak fordultak. Két villogó szem-pár kereszteződött.

A lovakat hamar elővezették.

Egy pillanatban pattant nyeregbe mind a két vivó. A kör kiürült, a nézők hátrább szedték az irhájukat.

A lovakok bevágtattak a porondra.

Megvillannak a kopják. Összecsapnak. A vért nagyot döbben. Egy szemhunyásnyi időig egy test a kettő. Aztán villámgyors fordulat. Szétváltak.

Mintha ugyanaz a kép tört volna két darabba. A küzdők egyforma magasságuk. Testtartásuk, a fejhordozás és a harcmódor: ugyanaz. Mind a kettő mestere a kopjának, lónak. Gránitszobrok módjára ülik a nyeret.

A paripák prüszkölnek, horkolnak. Két lábon fonnak. Megfordulnak. Újból összecsapnak. Háromszor, ötször, tizszer.

A kép nem változik.

Csak a vérték döngenek nagyobbakat az ütések alatt és a mének nyihorásznak egyre dühösebben.

Most egész a kör szélére vágat a két Mars. Onnan rontanak szembe, megeresztett kantárszárral. Egy dőfés, gyors háritás, mint a káprázat követik egymást. De a vad hajrában összefut a két ló. A harci mén, melynek fehér rózsa volt a fejpáncélja mellett, nyakonharapta a vörösrózsás ellenfelét. A pa-

ripa fölágaskodott. Rövid, fojtott szitok szűrődött át a lovagja sisakrostélyán. A fehér Mars döntő ütésre emelkedett.

— Junior, junior! — lelkesedett Pán az emelvény alul.

És már szaladt is, hogy segítsen a porondra kerülő vörös Marsnak.

De a lovag hamar urrá lett a paripája fölött. Előre hajolva a lova nyakával fődte magát. A kopjája pedig sebes siklással futott a fehér Mars láb-szára alá.

Pán egy helybe gyökerezett.

Ez igazán briliáns fogás volt.

— Senior! Senior! — ragadta el a lelkesedés a többi isteneket. A kopja kezdte külön feszíteni a nyeret a lovastól. A sisak, a vért, lassan emelkedett. Már csak a kengyel tartotta a lábakat. A két test nehéz zihálását hallani lehetett. Aztán éles csörömpölés.

A fehér Mars elvált lovától. Széles ivben bukfenchezett a porondra. Ott elterült hosszan.

A nézőkből felharsant a zsvíaj. Összesereglettek. Kacagtak, éljeneztek.

— Vivát a Piros Mars!

— Foglald el bitorolt trónusodat!

— Vállon vigyük, diadalmenetben!

Hárman is kaptak utána, hogy fölemeljék.

Erélyes kéz háritotta félre őket.

Junó leszállt a hintóból és egész Hedvig aszszony hangján parancsolta:

— Mutasd meg az arcod, lovag!

A győztes habozott. Fölnézett a trónra, majd Junóra és lecsüggesztette a fejét.

Az istenek anyja a furiák kezével kapott most a sisakhoz. A csatlószíj engedett. A sisak leröpült.

Födetlen fejjel ott állt az apród.

Az Olympus éljenzett. Még az időközben föltápász-

ködó lovag is kiáltott egy vivátot. Csak hárman hallgattak. Akiért a versengés folyt, aki a győztest leleplezte, meg a nyurga Pán. De az már ott se volt. Bökortől bokorhoz lapulva tűnt el a virágcsárda mögött.

A letört Marsot Jupiter támogatta föl a kastélyba. Vére nem csordult, sebe nem esett, éppen hogy bicegett a kimarjult lábával. Hanem magához közel senkit se eresztett. Az arcát nem mutatta. És Junó az istenek anyjához illő szigorú hangon szólt az apródnak:

— Kövess.

Két Marssal indult a céco és Mars nélkül folytatódott. De azért kitartott kakas-szóig a toboros, egeres, süveges, lapockás, meg a lengyel változó. Auróra megközelíthetetlen föntségben trónolt egyedül, egész a maszka-levetésig. Akkorra eltűnt.

Se ő, se Zsigmond nem kért a korhelylevesből.

XX.

A vendégek késve gyülekeztek a fényes táblánál. Nagy meglepetésre János véletlenül megérkezett. Az örömet csak egy másik véletlen rontotta. A herceg meghült az éjszaka és szobáját volt kénytelen őrizni. Ugy látszik, hogy váratlanul a rheumája ujult ki, mellyel Budán a fölhévízi fürdőt járta.

Tábla után a vendégek ásítózva lézengtek a jeges üstökkel hűtött termekben. A nyomasztó hőségben jobb híjján azzal mulattak, hogy a két Mars titokzatos históriáját találgatták. Az egyik egy udvari apród, ez kétségtelen. De ki lehetett a másik, aki rejtve maradt?

Kun Ágota már-már készült elvetni a sulykot, mikor az ajtó kinyílt és Dóczy lépett a terembe.

A kamerárius ur arca teli volt ragasztva flastro-

mokkal. Hozzá olyan szabályszerűleg sántított, hogy senki se találgatott tovább. A vendégek kacagtak.

— Sebaj, — vigasztalta Hedvig a kárvallottat. — A vajákosom majd rekommendál kegyelmednek egy jóféle irt marjulás ellen.

A nyurga legény savanyu képet vágott.

— Bizony fenséges asszonyom, elkelne valami ártalmatlan csillapítószer az apród számára is — felelt.

— Legyen nyugodt, kezelésbe van.

— Hólyaghuzó lesz a legjobb, — forgatta tamariskus-pálcáját az udvaronc dohogva. — Az ilyen pökhendi kis urfiaknak ajánlatos még idejekorán lelohasztani a tüzét.

Senki se felelt. Az álmosak oszladoztak, hogy a délutánból toldják meg, amivel az éjszaka adós maradt. János az urak házába vezette Bornemisszát, ahol minden jel szerint néhány falu sürgősen kockára kívánczolt.

Dóczy ur követte őket. A küszöbön elbotlott a székely pokrócban és akkorát talált lódulni, hogy a szemközti falig futott tőle. A kimarjult lába eközben különös módon jól szuperált. De nem volt, aki megütközzék ezen a furcsaságon. A hercegnő Borbálával együtt a rheumás vendég látogatására indult.

Borbála vékony aranyláncon emberképű majmot vezetett maga mellett. Még Budán vásárolta kőbor jokulátoroktól. Azóta a majom nagy szerepet vitt a Zápolya-udvarban. Asztalnál Borbála mellett foglalt helyet és külön lakáj állt a háta mögött. Ez egyébként meg is illette a bolondos jószágot, mert igen előkelő köntösben igen előkelő nevekre hallgatott néha. A szerint, amint Trencsénben éppen elégedetlenek, vagy még elégedetlenebbek voltak gazdái a másik udvar eseményeivel...

Zsigmond nyugvóágyon és bepólyázva fogadta a

ház irgalmasait. A rheuma csakugyan alapos garázdálkodást végzett rajta. Orra hegye se látszott a finom fekete selyemkendőből, amit a látogatók belépésekor fél arcára huzzott.

A leeresztett ablakzsindelyek félhomályában olyan volt így, mint valami sebesült Mars isten.

A két hölgy kezet nyújtott a szenvedőnek, aki azokat tiszteletteljesen megcsókolta. A majom sietett követni a példát. Ő is parolát nyújtott a hercegnek. Erre kitört a kacagás.

— Pompás állat! Nem hittem volna, hogy ekkorát nevessek még ma. — Derült Zsigmond.

Borbála produkálni kezdte a kedvencét.

— Défilez!

A majom méltóságteljesen fogta föl a hosszú köpenyege farkát. Végigbegyeskedett a termen.

A két dáma összerosolygott.

— Présidez!

Az állat a nyugvóágygal szemben álló öblös karzékhoz ment. Palástját hullámos ráncokba igazítva leült. Aztán nyugtalanul nézett körül, mint akinek hiányzik valamije. Hedvig leemelte egy ámbra-doboz aranyozott, korona formájú födelét. Rányomta a fejére. Ettől megnyugodott. Kevélyen pislogott maga elé és az oldalát vakargatta elégedetten.

— Mi a neve a felséges dögnek? — kérdezte a herceg.

Megint összevillanás. Halk nevetgélés.

Hedvig asszony elfordult.

De Borbála kislányos daccal rántotta meg a vállát.

— Ninette, — mondta.

A herceg majd lekacagta magát a székről.

Ezen az arcon ugyan nem is verhetett magának fészket a boru. Zsigmond értette a módját, hogy ne tiltakozzék, anélkül, hogy helyeselne. Csak a tréfát

és csak önmagáért élvezte, mint valami fölfakadó izü friss gyümölcsöt.

Élet, halál, minden játék volt ebben a játékos kézben, még önmaga is. Reggeltől estig való kérésröpdösés, bele a vak szerencsébe, ami ugy folyta körül, mint a levegő.

— Gyer ide, — selypítette a fintorgó kis állatnak. — Megérdemled, hogy ezért a kitünő tréfáért igazán praclit szorítsak veled. De kegyelmetektől is, hölgyeim, — fordult a látogatók felé — kétszeres kegy volt ez a vidám látogatás. Zavarban vagyok, hogy mivel viszonzzam.

— Azzal, hogy gyógyul herceg.

— Mivel töltötte a délelőttjét? — szorgoskodott az urnő.

— El sem képzelem, asszonyom.

— Talán valami érdekes lektűr?

— Eh! Nincs érdekesebb olvasmány az életnél.

— Akkor hát az életet olvasta?

— Igen. A mennyezeten számoltam meg a nap-sugarakat.

— Csakugyan?

Borbálának kicsit gunyosra szűkült a mosolygása.

— És mennyi volt?

— Csodálkozni fog, kisasszonyom. Tizenhat. Pontosan annyi.

Hedvig asszony jóindulatulag tanulmányozni kezdett egy fali szőnyeget. Szórakozottan mormolta:

— Hiába, egyedül a keletiek értenek a színkeveréshöz...

A herceg tudomásul vette ezt az előzékeny kapcsolódást. Most már egyenesen Borbálához beszélt.

— Később meg találócskát játszottam. Ösmeri ezt a játékot?

— Nem.

— Kár. Kitűnő időűző. És néhány gomb elegendő hozzá.

— Fenséged megtanithatna rá.

— Kész örömet, Auróra, istenek leánya.

— Fenséged gunyt üz.

— Isten ments! Inkább álmokat üzök. Mert lássa, mialatt a napsugarakat számláltam, álmodtam valamit.

— Érdekes. Sohase hittem, hogy ez a két dolog, a mathézis és kabbala, megférjenek együtt. De a gombok szerepét még mindég nem látom.

— Pedig egyszerű. A gombok voltak a matematika.

— Nem értem.

— Nekik adtam föl ezt a kabbalisztikus kérdést: Mennyi idő kell hozzá, míg az álmom valóra teljesedik? Minden gomb a dolmányon egy point. Ha párosan jönnek ki: hamart jelent. Ha páratlanul...

Legyintett a kezével.

— Ez esetben nem maradna más hátra, mint a világ legbutább dolga.

— Micsoda?

— Várni.

— És a gombok?

— Páratlanok voltak.

Borbála föl kacagott. Ingerkedő, kicsit kárörvendő volt ez a nevetés.

— Így hát eldőlt a kérdés. Főnséged »a világ legbutább«
dolgára kényszerül.

— Tévedés, — mosolygott ki a kendője alul Zsigmond. — Képzelve, segitettem a szerencsén.

— Hogyan?

— Egy gombot letéptem.

Hedvig hirtelen ráötlött, hogy a szőnyeg arabeszkjeiben humor is van. Jókedvűen nevetgélt.

— Pompás, pompás, — mondta. — Ez a koronás sárkány itt, határozottan emlékeztet valakire.

Zsigmond irgalmazott a száműzött lelken. Homlokára ütött.

— Hölgyeim, revánssal tartozom tekegyelmeteknek. Egy sárkányfiókkal. Nem illik a vigságot csak elfogadni.

— Fenséged tud valamit számunkra?

— Ami majdnem fölér a majommal. Megengedik?

— Természetesen.

A herceg kiáltott.

— Iván!

Az ajtó megnyilt.

Borbála halkán fölsikoltott.

Középtermetű, emberféle szerzet lépett a szobába. Félorcája napedzetten barnás. Hanem a másik fél, a kézzel együtt, fekete volt, mint a szerecsené. A szörnyetegnek hiányzott a jobb szeme és az üres csontgödörben valami vörös-eres tömeg kocsonyásodott. A szépszabásu áll és a nemesen ivelt orr megdöbentő hangsúlyt adott a torz ábrázatnak.

A két hölgy ijedten tartotta maga elé a kezét.

Zsigmond sietett a megnyugtatóással.

— Nem kell félni tőle. Nem árt senkinek. Sőt roppant mulatságos. Néha, mikor unatkozom, magamhoz hivatom. Iván olyanokat tud mondani, hogy nincs az az udvari bolond, aki fölérne vele. Amellett kész tudós. Öt nyelven beszél. Melyiket óhajtják?

— Nekünk mindegy, — tért meg büszkeségéhez Hedvig a riadalomból.

Borbála visszaült a helyére és élvezte azt a különös érzést, amit a borzalom és kíváncsiság keveréke okoz.

Zsigmond intett a legénynek.

— Gyere közelebb, Iván. Ugy. És most felelj a szép dámáknak: ki vagy?

A szörnyetegen valami rebbenő hullám futott át. Az ép szemét is lecsukva felelt habozás nélkül:

— Isten küldötte vagyok.

A hölgyek összenéztek. Mind a kettőnek meg-
 ütközés kövült az arcára.

Zsigmond folytatta:

— És ki volt az ősöd?

— Az új élet hirdetője. A szlávtság fölkelő napja,
 deli Markó király. Akiről a Duna vizén túl minden
 gyermek hősi éneket dalol. Aki a kardjával óriás
 sziklákban hasadékot vágott, hogy azon keresztül ve-
 zesse a seregeit. Aki játék módjára dobálta a hegye-
 ket. Az a Markó, aki ezer csatát győzött és akire
 büszkék szerbek és bolgárok.

— S mi vagy te?

— Ma szolga, holnap ur, holnapután cár.

— És végül?

A szörnyeteg homlokán veritékcsöppek gyöngyöz-
 tek. Tágra meresztette az egy szemét.

— Próféta, — sugta oly titokzatos hangon, hogy
 Borbálát elfutotta a ludbőr.

Zsigmond meghajlásában egy kis büszkeség fe-
 szengett.

Hedvig a zsebkendőjével legyezgette magát.

— Bő viszonzás a majomért.

— Fenséged mit tart a fickóról?

— Eszelős. Megszállott, vagy cégéres. Minden-
 esetre mulatságos az orcátlansága.

És újból nevettek, örülve a saját jókedvüknek,
 mint valami véletlen talált kincsnek.

A felemás ember állt és nézte őket. Az orrcimpái
 remegve hólyagosodtak. Homlokán üszkös máglya
 égett, vértanuk máglyája. A szája mintha kimondat-
 lan szók terhétől roskadoznék.

Borbála rábűvölten bámult.

— Fenség! Egy alku.

— Állom.

— Adja nekem ezt az embert a majomért.

A herceg gálánsan csókolta meg a feléjenyujtott

kezet, mely most hideg volt és galvánikusan rángatózott.

— Kész örömet. De félek, hogy rossz vásárt csinált. Ha meggondoljuk, az a majom mégis csak többet ér.

— Bizza rám, fenség.

— Mehetsz Iván.

Zsigmond kiintette a legényt az ajtón.

Mikor a zár becsapódott, a küszöbön megállt a megrugdalt szolga. Keze ököl lett. A két izmos karja belesujtott a levegőbe.

— Cserni Jovánt egy majomért! — Horkant a folyosó néma sikátorába. — Megálljatok kutyák! Megálljatok kutyák!

XXI.

Hála Giovanna kenőtudományának, a herceg szemlátomást épült és Dóczy urnak is használt a marjulás ellen való jóféle balzsam. Rövidesen Zsigmond már lejárt délelőttönkint labdázni Borbálával a kastély előtti térségre. Csak a kamerárius sántított még egy kicsit. De Janus Pannonius csintalan verseivel a térdén jól lehetett azért a fiataloknak szükséges strázsát a hátbizsergető mulatsággal egyesíteni.

Tekintve hogy Dóczy ur épp a 276-ik versezetnél tartott és mert Lucia szerelmi szépsége erősen érdekelte, ez a strázsamesterkedés nem volt valami tulszigoru. Tőle ugyan suttoghatott a herceg Borbálának amit éppen akart.

Imre dult-fult a torony karcerszobájában. A párkánydeszkát verte.

— Hiszen kerüljek én ki innen egyszer!

Szerencsére a zár kibirta a rohamot, míg az előkelő vendégeskedés tartott. Még azután is, hogy a látogatók, a princ és kétezer fegyveres diszkiséretében

szép közakarattal megindultak vissza Budára, retesz mögött tartotta pár napig az urnő a bihari bölényt. Nehogy alkalma legyen megint beleöklelni a számadásaiba!

Egyelőre kárba veszett a nagy óvatosság.

Az apród szerepét átvette a szerelmesek hű fegyvertársa, a véletlen. Sándor lengyel király betegágyának esett, mire Zsigmondot sürgősen hazahívták. Elköszönni is alig maradt ideje. Így esett, hogy egy verőfényes napon végre fordult a kulcs és az apród kiléphetett az áhitott szabadságba. A raboskodó napok alatt magába nyelt indulatossággal gőzölgött egyenesen Borbála elé.

Egy hajnalicska virággal befuttatott lugasban lelt rá, amint az írott példa után épp egy lángoló szívet varrt piros fonállal valami ételezsköz-tartóba.

Imre viharos csörtetésére ijedten ejtette térdére a munkát.

— Hogy kerülsz te ide?

— Felőled ugyan akár Ábrahám kebelébe is költözhettem volna — rontott ki amabból a visszafojtott keserőség. — Anyádasszony ketreche záratott, mint valami ártó fenevadat, neked meg kisebb gondod is nagyobb volt, mint hogy velem törődj.

— Bölcsen tudhatod, hogy nekem a vendégek mellett a helyem. Te pedig, ha ostobaságokat csinálsz, ne panaszd, mikor iszod a levét.

Valamivel szelidebbre bársonyodva tette hozzá:

— Nem nagy dolog lehetett az egész fogságod. Hisz a csontodat se törték ugye? Így legalább többet gondolhattál rám.

— Igen. Átvehettem a te részedet is.

— Arra nem volt szükség.

— Igazán?

Imrének földerült az arca. Kapva lelkendezett a biztatásra.

— Esküdj meg, hogy jártam az eszedben!

— Kell is nekem eskü. Van aki tanusítsa, te hitetlen pogány.

— Kicsoda?

— Iván.

— Az meg már kifia-bornya?

— Az új lovászom. Zsigmondtól cseréltem a majomért. Mindennap kérdeztem utánad.

— Zsigmond?

A fiatal ember visszasötétedett.

Hát már: »Zsigmond«!

Csak így: »Zsigmond«!

Többé nem: »egy azokból a hiresekből«. Sem: »a polyák«. Sem: »a herceg«. Nem. Csak Zsigmond. Mint ahogy ő Imre. Ó, akiből rab lett, míg amabból »Zsigmond«.

— Te, — csikordult ki belőle a tehetetlen düh. — Azt a te Zsigmondodat pedig én leütöm egyszer.

Borbála ketté csudálkozott egy szál piros fonalat a fehér fogai közt.

— Miért?

— Egyszerűen azért, mert: »Zsigmond«.

— És az bűn?

— Én nem türöm.

— Imre! Bolond vagy?

Az apród fujtatva vetette magát a szembeneső padra.

— Az — felelt kurtán. — A másik meg szélfejű bitang! Perna Hajder. Cenk fickó.

— Mit vétett neked, hogy így szidod?

— Azt, hogy el akarja forgatni a fejed.

— Imre!

— Ez az igazság. Az, hogy szerelmes szándékkal jött ide a kutya. Meg az, hogy rajtad felejtkezett. Belédgárgyult. Elvesztette rajtad még azt a csöpp eszét is, amit fejébe dagasztott a bába! Azt mondom neked, hogy szerelmes beléd fülig. Fülön túl is. A beste! Most végre kiadta, ami a begyében volt!

Nagyot fujtatott és várta a szörnyű leleplezésének méltó hatását. A lángba pirulást. A felszökést. Az ijedt tiltakozást, kellő felháborodást.

De Borbála csudálatosképpen a helyén maradt. És ha a pirulás föl is látogatott az arcára, az ijedt megbotránkozásnak nem mutatkozott azon semmi nyoma. Ellenkezőleg. Mintha a büszke öröm cikkázása lenne az a mosolygás, ami átsuhan ott a piros szájon, melynek két nyilacskája lassan lefelé görbül, mint a megdicsért kis bubának.

— Igazán gondolod, hogy Zsigmond szerelmes belém? Miből láttad?

Ez már sok volt. Itt betelt a mérték.

A fiuból kicsordult a keserűség. És ömlöttek belőle az ingerült vádak, a rabság lefeszített indulatai és a féltés egész tavasz-áradása. Mind egy-egy lélekgerendát, sziv-bölcsőcskét hintált a hullámain.

Ki kellett tenni a kézből azt a pamutszívet mégis. Borbála megütközve fordult oda.

— De hát mért gyülöljem? Azt mondd meg! Miért? Amért neked nem tetszik az orra-állása? Amért a fejedbe vetted esztelenül? A herceg kedves ember. Igen jól mulattam.

— Akkor szereted is.

— Se nem szeretem, se nem gyülölöm. Csak örömet voltam vele. Ennyi az egész.

— Na, ha »örömet«, akkor áldjon meg az Isten. Imre szeméből cipruságak integettek. Fölkelt, mint aki indul.

A lány elkapta.

— Megállj! Hova szaladsz csacsi? Hisz nem komoly a dolog. Te tudod legjobban.

— Mered állítani, hogy nem szereted?

— Hallod, ha semmiről, de erről az egyről gondoskodtál. A repülő Mars! Rossz tréfa volt, hanem jól sikerült. És ha láttad volna! Dóczy sántított hozzá!

Borbálát megint elkapta a nevetés sodra.

Imrének is elakadt a berzenkedő szava. Virágokat őrvénylő szédüléssel hajtotta le a fejét. Azok a rozmarin-illatu ujjacskák pedig birtokukba kerítették a hullámos fürtöket és fontak, matattak köztük hizelgő cicadörgölőzéssel. Maga se tudta, hogy zökkent vissza a padra.

Borbála melléült. Kezébe kulcsolta a kezét és teliszórta a szeme csillagszóróival.

— Ide hallgass, te golyhó! Nem szerelem volt az, amit te itt láttál. Egészen más ennek a neve. Nem érzés, hanem politika. Tartozom a családomnak azal, hogy a céljainak útjába ne álljak. Mikor a nevem leirom, ugye akkor is ez jön előbb: »Zápolya«. És csak aztán: »Borbála«. Ez belőlem, ez a »Zápolya«, ez a családomé. A princé.

— És a Borbála?

— Még kérdezed?

— De mikor nekem mind a kettő kell!

A lány okos-hüvös anyáskodással nyugtatta.

— Persze hogy kell. Tiéd is lesz az mind a kettő, te bölényke. Hanem előbb légy olyan emberré és olyan valakivé, hogy a te Borbáládat nekedadni legyen a politika.

— Most se megyek a szomszédba mendikálni. Ott a tizenhárom pusztánk!

— Az nem elég.

— Hát Mindszent, Marja, Vadászi, Szőreg, Keszteg, Esküllő?

— Nem elég.

— Czéczke, Fancsika, Ūrgeteg, Körtvélyes, Kurtalastelke, megtoldva Kerekligettel?

— Nem elég, nem elég, nem elég. Ide fülelj kedves! Nem a dominiumok kérdése ez. Más valami. Csacsi vagy, gyerek vagy, és tetejébe én is az vagyok még. Egyikünk se ért a dologhoz. Hagyjuk mi csak szépen a politikát politikának! Azon igyekezz, hogy

minél előbb nagy emberré legyél. A többi az én gondom.

Imre a fejét csóválta.

— Nem egyenes beszéd ez aranyvirágom. Én a ti politikátokat be nem veszem, meg nem értem soha. Nekem válaszolj te kereken.

— Felelek, majd mikor neked jogod lesz kérdezni. Ha úgy állasz elém, mint akinek ez már lehet és szabad.

— Mit kezdek én addig! — sóhajtott a fiu.

És ebben a sóhajtásban olyan közel talált repülni a másik fiatal szájhoz, hogy az édes-izes gyümölcsöt le kellett szakítani róla.

Kicsit elszédültek bele mind a ketten.

Borbála szőke feje odahervadt az Imre vállára és jól elfészkelődött ott a váll öblös kosarában.

A konyhamester táblához hívó harangja rebbentette őket külön. Az apród felszökött. Neki még tisztelegnie kellett az urasszonynál. Sietve lépett ki a lugasból.

Valami furcsa zajra neszelt. A gallyak közt különös emberállat próbált elosonni. Fele barna volt az ördögadtának, fele pedig fekete, mint a sávolyos szövet.

Imre ráhökkenet egy pillanat hosszáig. Aztán megragadta a leselkedőt két fülénél fogva. Megrázta, mint halász a bográcsot.

— Megállj hé! Ki vagy, te istencsudája?

A felemás rádárdázta az élő szemét. Perzselő tűz susteredett ki abból a tekintetből.

— Hát az vagyok! — kiáltotta. — Isten csudája, Markó unokája.

— Akkor erigy a pokolba ükőd után! Onnan kémlelődj.

Egy-kettőre ott hempergett a fekete legény a pázsiton, egész hosszában.

Imrének csak a kastélyajtónál ötlött az eszébe, hogy valami Ivánt emlegetett Borbála. No, nyilván ezt cserélték el a majomért!

Bánta is ő!

Fütyörészve lépett be a hűvös kapubolt alá.

XXII.

Benoit asszony francia poémákat olvasott föl a királynénak, mikor az ajtónálló Szathmáry Györgyöt jelentette. A kancellár át se öltözött, hanem azon mód, ahogy leszállt a lóról, sietett kihallgatást kérni.

— Felség, bocsánatért esedezem, ha tulgyorsan igyekeztem volna parancsának eleget tenni. Az országgyűlésről jövök.

Anna helyet mutatott.

— Hagyj magunkra, lányom.

Hogy egyedül maradtak, intett.

— Hallgatom.

— Óh fölség — szerénykedett a kancellár — nem sok, amit jelenthetek. Bár az igaz, hogy megnyugtató. Öröm, békesség, jóbarátság. Fölkelt a nap és teliragyogta a horizontot.

— Eminenciád nagy rajongója a természetnek, — lepődött meg Anna.

— Igen asszonyom. »Beatus ille qui procul negotiis.« Élvezem a csend költészetét. Azt a fránya pozsonyi szerződést hát végre megsemmisítették a rendek. Sőt! Teljes egészükben jóváhagyták a rákosi klauzulákat. Ez tiszta munka volt.

Anna fölkapta a fejét. Élesen György szemébe nézett.

— Lehetetlen. — Mondta. — Eminenciád tréfál.

— Nem engedném meg magamnak a trónnal szemben.

— Eh! Miksa császár követei ezt nem tűrhették.

— Nem is tűrték, felség. És épp itt volt egy kis bökkenő a nagyszerű harmóniában! A követek keményen léptek föl. Háborúval fenyegetőztek az esetre, ha Miksa jogain csak a leghajszálnyibb sérelem történnék. A fegyver aztán visszafelé sült. A rendek kardjukhoz kaptak és határozatba ment, hogy aki e törvény ellen valaha véteni merne, örökös szolgasággal lakoljon.

— És Miksa követei?

— Ki törődött volna ott velük?

— A főurak! Perényi, Bakács, Báthory! Akik hűek hozzánk és velünk tartanak.

Szathmáry elnézően mosolygott.

— Oh asszonyom, ott voltak ők mind a király körül. És megtették, amit tőlük várni lehetett, erről megnyugtathatom felségedet. Olyan pompát fejtettek ki, amin szem-száj elállhat. Zápolya maga kétezer lovaggal jött Rákosra.

— Zsigmond diszkisérete!...

— Hiány nélkül, teljes gálában, felség. Ki állhatna ellen ennyi csillogásnak? Belekáprázott a tekintet és elszorult a szív. Miksa követei se bírták soká. Vakított a napfény azokon az uj vértéken. De a főurak, akikre asszonyom hivatkozott, kitarítottak bizony derekasan. És emelt fővel, tántoríthatatlan bátorsággal megszavaztak mindent, amit a házára nézve ebben az emelkedett pillanatban épp üdvösnek találtak.

— A rákosi klauzulákat?

— Mindent.

Anna végigsimitotta a homlokát. A lélegzete láthatólag elnehezült.

— Lássuk csak! — mondta. — Eminenciád gunyolódik. A nádor! A primás! Nem, nem. Az lehetetlen.

Szathmáry a szeme sarkából figyelt. Nagy nyugalommal bólogatott.

— Ugy van, fölség. Lehetetlen. Jól tudták azt a főuraink is, hogy milyen hatalmas munkát végzett Verbóczy István, mikor ezt az abszurdus törvényt mégis sikerre vitte. Bravur! S épp ezért elösmerésül nemzeti ajándékot szavaztak meg a derék ítélőmesternek, akit nem győzők eléggé csodálni. Kell ennél szebb példája a lelkes áldozatkészségnek?

Anna fürkészőleg nézett a kancellárra.

Ez a hang, ez a visszás beszéd, arról a szájról, olyan merőben idegen volt neki!

Megdöbbenésében és izalmában egyre jobban szorongatta a hátas szék bársony könyöklőjét. Ijedt kiáltássá lett a kérdése:

— A király! És mit tett a király?

— A király, asszonyom, bölcs mérsékletet tanúsított. Ezt a ritka erényt, mely oly jól illik a koronás főkhöz és ami annyira fölébe emeli őfelségét minden eddigi elődjének a magyar trónon.

— Csak nem azt akarja mondani eminenciád, hogy meghajolt Zápolya előtt?

— Isten őrizzen engem az ilyen szentségtörésnek még a pusztá gondolatától is! Nem asszonyom. Nem. A király távol állt a meghunyászkodástól. A király mindössze számolt az adott helyzettel és kegyeskedett átvenni mindent, amit elébe tettek.

— S nem vágta a Zápolya szeme közé?

— Nem asszonyom. Annál ragyogóbb cselekedetet művelt. Szankcionálta ezt a törvényt, mellyel fölséged nem látszik egyetérteni. Az ő szokott, lebilincselően rövid módján. Egyetlen szóval: Dobzse! És így, amint megdöbbenve látom, szembehelyezkedett asszonyom akaratával. Istenemre, erő kell hozzá! Ha ez se férfias bátorság, akkor semmi se az. De hisz szerencsére nem szükség védenem a monarchát az ő fenkölt hitvesével szembe! A királynő szíve telve

loyalitással és hódolattal felséges férje iránt. Elég-szer tudomásomra adta ezt, nekem magamnak is.

Most végre villant a tekintet fekete nyugalma! Villant és elárult sok mindent, azon a káprázatnyi gyors hasitékon.

Anna összébb huzódott, mint a gazella a párdúc ugrása előtt. Már értette ezt az embert, akit az előbb még rejtély módjára fürkészett!

Szathmáry a tölcsér formájú ruhaujjból kifehérlő karra delejeződvé füzte tovább:

— Valahára elkövetkezett hát fölségedre a béke rég áhitott napja! És anyai szive ünnepelni fog. Végeredményében Jankó gróf nem is olyan utolsó legényt! Bátor. Gazdag. Elmés. Azt a kis szépséghibát meg, amit a családfája mutat, majd betakarja Szent István subája.

Anna ujjai megroppantak az ölében. A kétségbe-esés kitört belőle.

— Hisz ez rettenetes! Ez, amiket itt beszél! Hisz akkor Zápolya kezében vagyunk kényre-kegyre?

— Asszonyom, fekete színben látja a világot. A princ...

— Eh!

— Bocsánat... Jankó gavallérnak bizonyul az egész vonalon. Főlényesen küzd a bosszuállás khimé-rája ellen. Barátságos rokonnak ígérkezik, aki fátyolt fog vetni a tegnapi és segítő kezet nyújt a gyöngébbek felé.

— Kancellár uram!

György sietett közbevágni.

— Értem fölséged hitvesi aggódalmát. Nem elég-szik meg se a muló gesztusokkal, se az elhangzó szó-val. Szerencsére módomban áll eloszlatni minden nyugtalanságát akkor, amikor hódolattal jelentem, hogy Jankó urfi menlevelet adott őfelsége számára és biztosította őt jóindulatu védelméről.

Nem folytathatta tovább.

A királyné hangosan felsikoltott. Aztán össze-görnyedve ott maradt a széken. Kiegett tekintettel bámult maga elé.

XXIII.

A kudarc teljes volt és teljes a megaláztatás.

Tescheni Hedvig kegyet gyakorol az uralkodó és a korona fölött! És ebben a szégyenben, ebben a megtiportságban itt maradt egyedül. Nincs egy lélek, nincs senki, akire számítani lehetne. Elhagyták, elárulták. Ellene esküdött minden és mindenki.

— Vége, vége! — tört ki belőle panaszosan.

— Felség!

Anna fáradtan nézett az előtte térdeplő férfire.

Az sugárzott, mintha máglyák lobognának benne.

A királyné ösztönszerűleg elhuzódott.

— Eminenciádat se sujtotta le valami nagyon a mi szerencsétlenségünk, — mondta keserűen.

György lehajtotta a fejét. Le egész a bogláros sólya-cipellőcskéig.

A felelete mélyre temetett érceket olvasztott.

— Felséged látja most, ugye, hogy kik azok, akiket védett, akikre bizott és számított. Érdemtelenek voltak nagy szívének szeretetére egytől-egyig. De nem beszélhet szerencsétlenségről, akit egy egész világ helyett szeretnek. Minden baj és minden csapás csak közelebb hoz felségedhez. Végzetszerű dolog ez asszonyom.

A királyné összerezzen.

— Uram! Hát ennek sohase lesz vége? Hányszor tiltsam meg Eminenciádnak, hogy ilyesmiről beszéljen? Hány lakatot kell tennem a szájára, hogy a vakmerősége le ne törje? Kancellár uram, püspök uram, ön mélyen megfélekedzik a királynőnek kijáró alatt-

valói hódolatról épp úgy, mint a hitvesnek kijáró tiszteletről. Eminenciád visszaél az elhagyatottsággal és azzal a kegyvel, hogy szabad belépése van ezen az ajtón. De tudja meg, hogy tévedett, mikor azt képzelte, hogy gyöngének talál. És tudja meg azt is, hogy ma kimerítette a crimen lesae majestatis legszélső fogalmát is! Cselekedni fogok.

— Ez fölséged joga.

— Élni is akarok vele.

György szeliden bólintott.

— Nincs más vágyam, minthogy felséged keze törje meg fölöttem a fekete pálcát.

— Jelenteni fogom eminenciád viselkedését a királynak. Addig pedig megtiltom, hogy ezt a küszöböt átlépje. Jól teszi, ha azonnal csomagoltat és elutazik valahová messze. Valahová külföldre, ahonnan a hirtelenség se juthat ide, még mielőtt az exilumát megint megparancsolnám. Óh, Várad, úgy látszik, nem használt eminenciádnak!

A fenyegető szók elhangzottak. Anna remegve dült hátra. Amaz hagyta csöndben, mint ahogy védekezés nélkül engedte magára zudulni a lesujtó vádakot is. Csak mosolygott tovább szelid, végtelen apáskodással. Aztán megcsókolta a lankadtan lefüggő ruha szegélyét és azt mondta zengő és fájdalmas rásimogatással:

— Fölség, szegény királynőm és szentséges madonnám! Mindezt nem fogja tenni. Nem jelent semmit a királynak, mert a király sohase fogta föl az ön meggyötört lelkét. Ereje se volt hozzá. Halottat bolygatni ön túl kegyeletes. Nem fog engem számkivetésbe küldeni se. Hisz jól tudja, hogy fenséges gyermekének és a dinasztianak nálam hűbb védelmezője nincsen. Végül óvakodni fog attól, hogy az ország előtt meghurcoltasson és gyötrelmeire ítéltesse.

— Gondolja? — villant Anna.

A férfi feje lehanyatlott.

— Tudom. — Válaszolt halkán. — Mert saját magát büntetné meg ezzel, méltatlanul, asszonyom. Mert az én szégyenem felségedet piritaná lángba. Mert az én gyötrelmeim kísértének éjjel és nappal. Mert egy nyugodt pillanata se lehetne többé. Mert... ön szeret engem Anna.

Mély, orgonabugásu férfisirás volt ez a vallomás.

Anna kísértetlátó szemmel dermedt az előtte térdeplőre. Összeszedte minden erejét, hogy fölülkerekedhessen most az egyszer. Döntőleg, utoljára. Hogy örökre kiszégyenithesse még az emlékezetéből is ezt a mindég visszatérő embert, aki után sikoltott minden ösztöne és aki elől sikoltva menekült a dacos tisztasága.

De a szentségbontó kinyilatkoztatásban nem volt egyéb áhítatnál. Vele-zokogó fájdalom, új szentséget fölmutató új vallás hirdette magát benne. Vérért kínáló és áldozatos szektárius volt ez a sötét magyar. Papja a végzetnek és utjelzője egy igazabb, emberibb sorsnak. Asztronomusa a nagy éjszakába állított horoszkopnak, rejtett órák és rettegett titkok kikiáltója: maga a szerelem.

A királyné kezeibe temette az arcát. Szava, ami lesújtó villámnak indult, fogyó fényű könnyörgés lett.

— Uram, — tördelte idegen hangon — eminenciád nem fog megalázni egy kiszolgáltattott teremtetést. Ne merje álmodni se, mintha én, az ön királynője, megfélejtkezett jobbágyunkat...

— Cézárrá akarná koronázni. Igen. — Egészítette ki a gyermekien gyöngye botladozást amaz és fölállt.

— Legyen nyugodt, asszonyom. Nem kell kimondania végig. Felséged méltatlan jobbágya megérti ennyiből azt a királyi akaratot, mely szembe mer szállni a saját szívével is, hogy valamiképpen meg ne hajlassza azt a lilomot, amit a heraldikusok a címerébe róttak. Az ön parancsa, hogy tovább szen-

vedjünk. Felsőged külön, és külön én. Hogy elveszünk magunktól mindent, amit egy felső rendelés ajándékozott a lelkünkbe. Helyes. Nem kell tőlem fölsőgednek tiltania ezt az ajtót! Exilumba se kell küldenie. Számkivetem én magamat jobban, mintha országhatárok meredeznének köztünk. És nem térek vissza ide, míg fölsőged nem hivat.

— Nem fogom hivatni.

— De igen. Esküszöm felsőgedre, aki mindenél több, szentebb és imádandóbb előttem.

Szathmáry György kisudárodott egész királyi férfiaságában.

— Ez hát elvégeztetett. Most csak egyre kérem még fölsőgedet. Kegyeskedjék megengedni a kancellárnak, hogy a hivatalos jelentését is befejezhesse.

Anna a szemével intett.

A másik tekintete belekapaszzkodott és el nem eresztette többé egy pillanatra se.

— Felsőged azt mondta az előbb, hogy mindennek vége. Nem! Maradt egy lehetőség. Egyetlen egy. Ami megmentheti a trónt és felsőgedek dinasztiáját. Ami jóvátesz multat és jelent. Ami elsöpör viszálykodást és háborut. Ami egyesíti a nemzetet és királyt.

— Hallani akarom!

A férfi már a küszöbön állt.

Mereven nézett Annára.

— Felső! Egy trónörökös.

Ideje volt, hogy kilépett.

A királyné erejefogyottan csuklott össze.

XXIV.

— Marie?

— Igen felső.

— Vedd ki a méceszt az alabástrom tartóból és tedd ide mellém az asztalkára.

— Felséged nem tud majd aludni a fényben!

— Ha tudok élni az árnyékban...

— Szóltott felséged?

— Nem, gyermek. Talán patkányok futkosnak a szobában.

— Asszonyom már megint képzelődik. Tennék egy hideg tömlőt a homlokára.

— Köszönöm, lányom. A patkányok attól ugye félnék. És a baglyok, denevérek, amik a toronyban...

A hangok halk mormolásba vesztek.

— Felséged lázas. Egy por a patikaládából. Egész kevéske kis por. Ennyi. Lám. És kész. Most próbáljon pihenni, asszonyom. Így. Oldalt a párnán azt a szép sötét-arany hajunkat. Esküszöm felség, mintha a Szajna hullámaait látnám. A mi Szajnánkét. Bizony.

Benoit anyásan kotyogott, amig szünet nélkül tett-vett. Kis selyemernyőcskét hozott a mécses elé, hogy félhomályba tompítsa az ágyat, melynek vánkosain úgy nyugodott Anna feje, mint drága ereklye az oltárpárnán.

Kis idő múlva a királyné fölrettent. Szemében a lázas kábulat elsuhanó uszálya felhőzött.

— Marie! — kiáltotta — Marie! Küldesd el ablakunk elől a kobzosokat!

— De felség!

— Akarom. Eriggy!

— De felség, — ijedezett az udvarhölgy. — Kobzosok nem járnak ilyenkor. És ha járnak is, ide ki merészkednék?

— Azt hiszed, hogy senki? Azt hiszed, hogy a trónus olyan magasan áll, mint amilyenben látszik? És hogy az alattvalók hódolata olyan mély, mint amilyenek mutatják?

— Madame, könyörgöm!... Hisz felségedet itt mindenki tiszteli.

Anna hirtelen felült. A dus sötét szőke haja homlokába szóródott. Lefolyt a vállain, melyek most

olyan kislányosan gyöngék és gömbölyücskék voltak, a simuló hálóköntösben, mint ha a saját királyi képenek hugocskája lenne.

Szemét kimeresztve siránkozta, mint valami rémlátó gyermek:

— Ne hidd, kedves, ne hidd. Az alázat csak behuzott köröm. A hódolat az árulás subája. Alatta öklök szorulnak. És a tisztelet zsámoly, amin át fertelmes vágyak kapaszkodnak fölfelé.

— Asszonyom!

— Idáig! Eddig az ágyig. Érted?

A forró kéz lecsapott az összegyürt takaróra.

— Lányom, még ezen túl is. Mondom. Át ezen a gyolcson. Érzem, hogy süt. Érzem, ne beszélj! Nem akarom. Gondolkodni se akarok. Én undorodok magamtól.

Benoit keze már az asztali harangot kereste.

Anna gyorsan lefogta.

— Nem, — szólt ijedten. — Gyere inkább és mesélj valamit. A Szajnáról. Azt mondtad, hogy olyan a hajam. Ugye?

— Igen.

— És Párisról beszélj. Ahol ritka a hó. Ezt szeretném hallani.

Az udvarhölgy nem bírta tovább. Kijajdult belőle az aggodalom és a szeretet.

— Igen felség, a Szajna és Páris! Oda kellene visszamennünk nekünk. Ott ritkább a hó és sűrűbbek a házak. És ott asszonyom tudott alunni édesen, reggelig egyhuzamban. Nem úgy, mint amióta idejöttünk. Ezek a durva barbárok, harsogó magyarok, ezek a vastagnyaku lázadók...

— Hagyd.

— Fájdalmat okoznak fölségednek. Szüntelen sérítik a fülét. Megbotránkoztatják a szemét.

— Nem igaz.

— Fölháborítják a békességét. Óh asszonyom,

mióta idejöttünk, nem volt egy nyugodt éjszakánk. Gyehenna ez, nem emberék országa! Szörnyetegek hada, nem nép.

— Mariel

Anna egyszerre fölült. A szemében nem volt már semmi a hőség vérködéből. Gyöngye nyaka egyenesre szökkent, mint valami királyi liliumot hordozó szár.

— Lányom, megtiltom neked, hogy népünket, a magyarokat egy hanggal is böcsmérelni próbáld! Nem barbárok ezek: félistenek. És a harsogásukban fájdalom van. Jobb és igazabb alattvalókat nem kívánhat náluk senki halandó király.

— De hiszen felséged szava?...

— Tudod, hogy vivódok. A forró fej rémképekkel birkózik néha.

Parancsolóan nézett a fiatal asszonyra.

— És különben is, engem itt mindenki tisztel. Magad mondtad. Nem?

— Igen.

— Nyugodj meg hát és eriggy feködni. Késő lehet.

Benoit könyörgőre fogta.

— Madame, hadd maradjak inkább! Legalább csak, mig dereng.

— Szükségtelen. Nézz utána, hogy Annie nem riadt-e föl. Szegény!...

Marie az ágyacskához lépett. Félrehuzta a szuperlátót. A szőszke gyermek két rózsás öklöcskáját arcához szoritva szitta az álmó édesen csorgó mellét.

Anna hosszan bámult a képre.

Mintha láthatatlan csillag gyulladt volna rajta, a homloka sugárzott. A szája halk szókat morzszolt.

— És vele vége legyen mindennek...?

Benoit visszafordult.

A királyné intett.

— Menj a szobádba.

— Asszonyom!...

— Parancsolom.

Az udvarhölgy meghajolt.

Őt már nem lepte meg semmi szeszély. Mióta ez a különös betegség tartott, melynek nem tudtak nyitjára jönni az udvari orvosok, végigpróbált ő a betegével minden képtelenséget.

— Felséged nem óhajt valamit?

— Csak egyedül maradni.

Benoit kezét csókolt és távozott. Kis ideig halatszott még a szöszmötölése a benyilóból. Aztán csönd lett.

Anna is becsukta a szemét. A szive kidobolta ütemesen a muló perceket a párnán.

Később a fülke felől tompa nesz egyforma ritmusa szűrődött át. Egész napi kimerítő szolgálata után a francia nő elaludt. Nyugodtan és mélyen, mintha a Szajna partján, Párisban pihenne, ahol ritka a hó és ahol igazi hódolat lakik a lovagi lelkekben.

Anna gyorsan fölkel.

A mécesest a cicomaasztalra tette. A fiókból szagató sietséggel gyöngyöket és szalagokat tépett elő. A kalárist a hajába fonta, a pántlikákkal megkötötte a fürtök végeit. Kis aranyhálót illesztett gömbölyűen, a homlokától körbefutva a fejére. Arcára rizslisztet porlaszott, egy gyapotbojttal piros színt lehelt a közepébe. Szemöldökeit feketén kiivelte. A szempillákat is. Selyem hálóköntöst rántott elő a szekrényből. Ugy állt a szoba közepén, mint a gyönyörűségek Olympusra kacagó istenasszonya.

Egy percig találkozott képmásával a tükörben. Végignezte, mint aki önmagától akar elsőbben is megittasulni.

— Talán... — Gondolta inkább, mint mondta.

Aztán csuklyás nehéz bársonyköpenyt vetett a vállára. Felhuzta a szalagos sólya-papucsot és zajtalanul, mint az árnyék, kisuhan a szobából.

XXV.

A folyosó üres volt és hátborzongatóan néma. Csak a kanyarodóknál égett szövétnek.

Egy ajtó előtt megállott Anna. Óvatosan lenyomta a kilincset. Gyéren világított teremben, a kandalló mellett egy férfi ült. Fejét a tenyerébe támasztotta. Loboncos szakálla kicsurgott az ujjai közül.

A királyné gyöngéden megérintette.

— Bornemissza uram, — sugta.

— Felséged?

— Ide. A királyhoz...

Anna benyitott és megállt az ágy előtt.

A király odarettent rá.

— Asszonyom! Ilyen késő órában!...

— Csitt, — mosolygott a gránátvirág száj.

És a látogató ledobta köpenyét.

— Nem vagyok-e az ön hitvese, Vladiszla?

Ulászló megmozdult az ágyon. Hallani lehetett, ahogy a lepedő ropog az izzadságtól.

Kerekre tágitotta a szemét.

— Mit művel Anna? — kérdezte ijedten. — Mikor tudja, hogy a legkisebb izgalom is megárt a digesztiónknak! Két napja mintha az ördögök kergetnének. És most lám, mi jut az eszébe!... Nem, nem, — emelte föl a kezét tiltólag, — ezt nem többé! Nem többet nekünk!

A királyné homloka fehér-izzón égett.

— Fölség! A gyermek!...

A hang elnyulott, mint a sivatagok királytigrisének párjahívása.

Anna ott állt diadalmas szépségének fiatal pompájában.

Ulászló rémulten rántott egy párnát az arca elé.

— Annie! Mi nem akarjuk megérteni a vágyait! Mi nem akarjuk a kevély törekvéseit! Jól akarunk alunni és meggyógyulni. Élni! Élni! Soká, Annie! Hagyj minket nyugton leányom. Ne üzz atyuskáimhoz időnap előtt.

Védekezőleg emelte föl erőtlen karjait.

— No erigy szépen édes kicsi lányom. A jó meleg ágyikódba. És szedd föl a ruhácskáidat is, mert megfázol dusa moja.

A percek ellihegtek.

Anna főlegyenesedett.

Lassan, mint a holdas álomba járó, felöltötte a csipkés selyemköntöst, csuklyás köpenyt. Aztán anélkül, hogy amoda csak egy pillantást is vetett volna, kifordult az ajtón.

A kis Anna ágya előtt megállt. Megcsókolta az alvó gyermeket hosszan, mintha végtelen messzi utra indulna. Majd gyengéden karjába emelte és elindult a benyiló felé.

— Marie?

Benoit asszony éber szeme rögtön felpattant.

A királyné csöndet intett. A kezdődő kérdést tiltó szigorúsággal verte vissza.

Már nem volt gyermek, nem volt álomlátó beteg. Nem volt többé megnyiló titok, a saját sebén kicsorduló asszony. Már a liliomos fölség volt, aki megszokta távoli országokban, hogy térdek hajoljanak az akarata elé.

A sebesen öltöző udvarhölgynek azt mondta:

— Vidd át a kicsikét a dámák szobájába. Te is ott maradsz vele.

Az udvarhölgy léptei elhangzottak a folyosón.

Anna lezárta a fülke ajtaját. Az ezüstkorsóból lemosta arcáról a két fekete ivet. Le a pirosságot, fehér

rizsport. Le minden füstéket, gyöngyöt, szalagokat, selymet. A haját egyetlen szoros ágba fonta és fekete zsinórral csomózta össze a végét. Allig gombolódó durva vászon hálóköntöst vett fel és fölé a csuklyás gallért.

Mikor elkészült, odaült az írószeres asztalhoz.
Csöngetett.

A belépő kamarásnak kiadta a parancsot.

— Kéretem a kancellár urat.

Tekintete szigorú és apácás komolysággal állt meg az írott időmutatón.

— Halottak napja, — mormolta halkán és rábólintott.

Aztán felállt, kiegyenesedett.

Az ajtón most lépett be Szathmáry György.

A súlyos szőnyegfüggöny tompa suhanással hullt le mögötte.

XXVI.

Karácsonykor, a kis Jézus születésének ünnepén, gyarapodott eggyel az Ur szolgálóinak száma.

Hat heti böjt, kegyetlen önsanyargatás és lelki gyakorlatok után a Szent Ferenc-rend zárdájának pesti templomában Szathmáry György, a váradi egyházmegyének öt év óta kinevezett püspöke, ellentmondott a világ minden hívságának és fölvette az egyházi rendet.

1506 év Boldogasszony havában bemutatta első szentmiséjét szülővárosában, Kassán.

XXVII.

A pozsonyi tábor nyüzsgött mint a méhkas. Az öröm harsogott minden torokban.

— Éljen Patócsy Máté!

Még János is lóra szállt. Ugy fogadta hadnagyai élén a trencsényi kapitányt.

— Ezer morva talpas, hatszáz huszár és tizenkét öregágyu, — jelentette a vén katona, hogy fiatal vezére előtt megállt peckesen.

— És egy oroszlán. Azt elfelejtette kegyelmed?

— Fogatlan mándruc nem számít, — ütötte le az elényujtott parolát Máté ur szerénykedve.

— Körmöcivel számítjuk bizony errefelé, bátyám.

— No, az még akad talán.

A vezéri sátor előtt leszálltak az urak a lóról. János beinvitálta Patócsyt.

— Hát mi hir otthon? — kérdezte, leülve a cölöpökre rótt deszka-asztal felső helyére. Patócsynak jobbkézt mutatott helyet.

— Semmi különös, — sodorgatta a bajszát amaz. — Vagyunk, vagyogatunk. Toltuk az időt. Mióta tekegyelmed táborba szállt a tavaszon, lestük a híreket, hogy mi lesz? De nem akart lenni semmi. Nekem pedig melegedett a fülem töve. Törtem a fejem. Ugyan mi dolog ez ottan? Nem szoktunk mink sokat kéringélni, mikor kard van a kezünkben. Tekegyelmetek meg csak a csalogatóst járták itten a némettel. Bezzeg Héderváry bevágott Ausztriába! Derekasán megkopasztotta a kétfejű madarat a maga fészében!

János a szájaszélét rágcsálta. Láthatólag nem tetszett neki ez a beszéd.

— Hédervárynak könnyű volt kapitány uram. Mikor ő támadott, még sehol se voltak a német csapatok. Engem meg már maga Miksa császár tisztelt meg a látogatásával itt Pozsony alatt! A főuri bandériumokat hasztalan lesem, Bornemissza uram pedig most gyülekezik a királyi sereggel, ha igaz, valahol Rákosnál.

— Jó-jó. Tudom én, hogy nem babra megy a játék. Bár az ország is tudná! De az csak azt látja, hogyan bolondoznak itt előre-hátra. Attól félek, hogy előbb-utóbb köznevetség lesz a vége.

János hevesen megmozdult a gereznán. Hűvös arcát elfutotta a láng.

— Ki merészelne?

— Aki akarja uram. Kár az igazságért megharagudni. És ezért is gondoltam én, hogy összeszedem Morvában ezeket az embereket. Az urasszony is ráállt, adott pénzt, így hát itt vagyunk.

— Köszönöm bátyám a segítséget. Jókor jött. Az őszinte szót is, — csillapult János. — Majd meglátja, hogy nem vezett kárba.

Patócsy a fejét csóválta.

— Ohó uram! Lassan a testtel! Nem azt mondtam én, amit kegyelmed értett. Hogy most aztán hübele Balázs! Hanem hogy ésszel mozogjunk. Itt is belécsipünk a svábába, meg ott is. Pizskáljuk, ugratjuk, míg a főseregek beérkeznek. Így az ország is látja, hogy nem kockázzuk el az időt, meg a fenséges asszony akaratának is elég lesz téve.

— Anyám izent?

— Azt, hogy várja be kegyelmed az ő hiradását, mielőtt a nagy leszámolásra ráadná magát.

— Írást nem küldött?

— Nem. De levelet azt hoztam azért egy egész garmadával. Ennek is, annak is.

János fölállt.

— No akkor csak osztassa szét őket bátyám. A táborban öröm az otthoni pósta.

— Kegyelmed itthágy?

— Összehívom a hadnagyokat. Illik, hogy tanácsban vitassuk meg a kérdést.

XXVIII.

Patócsy ur szétosztatta a leveleket. A táborban nagy lett a vigság. A markotányos sátrak körött egyszerre fölpezsdült az élet és a tétlenségtől elszuszékodott emberekből megint megbuzdult a vér.

Imre is kapott két levelet. Egyiken Putnoky Sárka szarkalábjaait ösmerte fel, a másikon pedig még az írást se kellett néznie. Rávallott az illata a küldőjére.

A szép egyforma betűk beszámoltak sorba a Szepesváran folyó életről és mindarról, ami Imrét érdekelte. Végül meleg biztatás. Imre csak igyekezzék, törtsessen előre. Itt az ideje, hogy valami nagy és kiváló cselekedettel kitüntesse magát s a főapródságból lovaggá emelkedjék.

»Ha valamikor, ugy most ütött a tettek órája« — izente Borbála.

Imre szívébe zárta ezt a biztatást a levéllel együtt. Jaj lett volna ma annak a vasas németnek, akit a rossz-sorsa elébe hoz!

De a vasasok békén vesztegeltek, akár jómaguk.

Ehelyett Sebő kullogott be a sátorba.

— Mi az hé? — lepődött meg Imre.

Válasz helyett Sebő a kebelébe nyult.

Onnan is levél került elő.

— Nézze már az urfi, hogy mi van ebben! A kis üsmerősöm küldi.

— Hisz ez a Putnoky kisasszony írása?

— Persze. Honnan értene egy szolgáló a betűvetéshez, mikor még a főuri dámák közt is ritka az írástudó?

— No, ebben igazad van. Hát akkor hoci azt a levelet, had lássuk.

Nem volt abban semmi különös. Mindössze tudomására adatik Vid Sebestyén hadfinak, hogy a szajmóka nagyon jól sikerült az idén. A kolbász valami csuda! A füstölt oldalasért meg éppen kár volna a kutyának, hogy az avas szalonnáról ne is említsünk. És ez okból Sebő igyekezzék leszabdalni a maga németjeit s nézze, hogy mentől előbb visszakerüljön. De már Trencsénbe megint, mert most költöznek oda

nyaralni, ahol is ezek a fölsorolt inyes dolgok számára szívbeli hűséggel megőriztetnek.

A levél alján az állott:

„Igazis Sebő! Azt izeni még a Biancád, hogy fölvitte ám az Isten a dolgukat! Dóczy ur a minapában lent járt Szepesen és ezzel az alkalommal az anyját, Giovannát magával kérte föl Budára. Egyenest a királyasszonyhoz. Mig az udvari vajákosokat ki nem oktatja a tudományára, ott is marad. Bizonyosan nem fogják üres kézzel hazaereszteni! Örülj te is. Lesz pénz a lakodalomra. Csak ne beszélj róla a világon senkinek, mert ez belső palotai titok és az urasszony nem szereti, ha a híreket kihordjuk. Meg nem is okos a szerencsét elkiabálni!»

Sebő és Imre összenéztek

— Dóczy ur?

— Giovannát?

— Budára?

Ezen meg kellett állni egy kicsit.

Mi szél fujta Dóczyt Szepesvárra, mikor még azok is elkészülődnek, akik ott laknak? És tetejébe: hogy adhatta magától a kényes urnő éppen Giovannát? Aki nélkül lélegzeni se tud! S éppen Candalei Annának!

Budára!

Különös.

Imre visszaadta a levelet.

— Hát Budára! Látod, hogy az áll benne? Mit törődünk mink az asszonyok dolgával! Akad nekünk itt mindjárt egyéb dolgunk is.

Csakugyan, gyülekezőt fujtak. Hívták a hadnagyokat és a kapitányokat. Itt pedig akkor dolga lesz az apródnak is a gazdája mögött!

Imre futva indult a fősátor felé. Mire odaért, együtt találta már mind az urakat. Kezdődött a haditanács.

János az asztalfőn ült, jobbkézt Patócsy Máté. Aztán sorba a többiek, rang és kor szerint. A posztóval letakart asztalon, János előtt a kivont kardja. A többiek is letették a magukét.

Hogy Imre sietve a gazdája mögé igazodott, János ur föltette a süvegét és felkelt. Körülnézett a gyülekezeten s azt mondta:

— Feleim, vitézek, hivattam kegyelmeteket. Hogy ha valaki netalán még a segítő csapatok érkezéséről nem hallott volna, az most tölem tudomást szerezzen. Trencsén várunk kapitánya, édes anyám asszony gondos áldozatából...

— Eljen Patócsy Máté! — zudultak közbe az urak lelkesen.

A kapitány biccentett, János folytatta:

— Ezer talpast, hatszáz kopját és tizenkét öregágyut hozott számunkra. Ezzel az erősítéssel már próbálhatunk valamit. Igaz, hogy számban a németnek így is alatta maradunk, de hát egy pár rajtaütéssel azt gondolom, hogy mindjárt könnyebben telne az idő, míg a főuri bandériumok, vagy pedig a Bornemissza Comes seregei beérkeznek. Akkor aztán neki láthatunk annak, amit meghagytunk. Ugy számítom, hogy Kamuthy Gergely uram lovas százada...

Nem folytathatta tovább.

A kapitányok és hadnagyok ingerülten szökdöstek fel. Az elunatkozottakból kitört a méltatlankodás.

— Mért éppen Kamuthy kezdje?

— A kék darabontok talán kutyák?

— Hátrább ott az agarakkal! Mink volnánk a Mátyás-huszárok!

Egy borvirágos orru kapitány a mellét döngette.

— Nem rostokolunk tovább!

— Kire várnánk? Vagyunk elegen.

— Annál nagyobb lesz a dicsőség, ha magunk látjuk el a dulókat, — kiáltoztak az urak össze-vissza.

János hagyta tüzelni őket. Mikor megelégette, kopogott az asztalon fekvő kardjával.

— Megálljunk urak! Hagyjanak kegyelmetek engem kibeszélni. Várják a sorukat, hisz azért gyűltünk össze, hogy tanácskozzunk. De ha mind egyszerre kiabálnak, abból nem lesz végzés.

— El van az már végezve — pattogott a kis Kamuthy.

A vihar újból kltört.

— Nem beszéd kell ide, hanem kard!

— Senki sincs közöttünk, aki mást akarna.

— Megyünk mind!

János a fejét ingatta. Intett Patócsynak, hogy próbálkozzék talán ő. Az éktelen zsvijban elveszett a hangja.

Máté ur aztán föl is állt. Megkaparta a háromszög formán homlokába nőtt haját. És hogy még erre se lett csönd, két kézre fogva a rezes huszárécsákóját, úgy csapta le az asztal közepére, hogy akkorát durrant, mint egy török mozsár.

Azt mondta a ráhökkenet csendben:

— Azistenfáját kegyelmeteknek, idehallgassanak hát végre! Hang illeti itt meg azt is talán, aki minket küldött. Nem gondolják kegyelmetek?

Kamuthy gyorsan visszalépett a padba.

A többiek bólogattak.

— Halljuk Patócsyt!

— Halljuk Zápolya urasszony szavát.

Patócsy a torkát köszörülte.

— Fene nehéz így boldogulni kegyelmekekkel! Pedig nem tagadom, hogy az urasszony épp ellenkezőjét tanácsolja annak, amit itt ekkora lármával közakarattal nyilvánítottak. A hercegnő azt izeni, hogy várjanak kegyelmetek.

— Mire?

— Várjanak, míg az ő követe beérkezik. És addig ne csak előre ügyeljenek, de hátra is, hogy két tűz közé ne szoruljanak!

— Hátra?

— Két tűz közé?

Az urak meghökkentek.

Mi akar ez lenni?

Maga János se értette a dolgot. Meghuzta Patócsy dolmányát.

— Mire célzott anyám ezzel az izenettel?

— Azt már nem tudhatom.

János néhány pillanatig maga elé tündődött. Aztán lassankint fölbiggyent a szája. Vállatvont.

— Ej, asszonyi óvatosság. Setét-látás.

Kamuthy kapva kapott a szón.

— Hallották kegyelmetek a vezért! Igaza van. Még ha készülne is valami hátbatámadás, annak se lehetne jobb orvossága, mint: előre! Csak mondja ki kegyelmed Patócsy kapitány uram a harcokban tapasztalt igazi véleményét!

— Megmondtam.

— Az nem a kegyelmed szava volt. Asszonybeszéd volt.

Patócsynak hirtelen fölpuffadt a képe. Homlokát a ráncok csikjában egyszerre elfutotta a pulykapirosság.

Nagy dübbenéssel a mellére ütött.

— Hát ha én én vagyok, hát akkor én se tanácsolhatok mást, mint hogy hegyibe, azebadta!

De már ezt igazán nem lehetett birni ülő életmód mellett! Ez több volt, mint amennyi ide kellett.

Az urak felugráltak.

Ki hol érte, ölelgette a hozzájuk tüzesedett öreg szittyát. Máté ur a vadkan-agyar formájú bajszát sodrogatva állta az ünneplést.

— Támadunk!

— Nem várunk!

És jó, ha a német táborig el nem hallatszott a haditanácsnak ez a »titkos« határozata.

Az urak a süvegeiket hajigálták föl a teli udvarral kelő hold felé.

A vezér kedvtelve mosolygott.

Ekkora harci láng átég a poklon is. Megeszik ezek a németet reggelire!

XXIX.

János átvizsgálta a tábor-állást. Később visszatért a fősátorba, hogy maga is pihenjen néhány órát, mielőtt a tánc megkezdődik. A sátor előtt megkérdezte az ott vártázó Imrét.

— Nem keresett valaki, amig kint jártam?

— Senki. De az őrség holmi gyanus firmát fogott.

— Láttad?

— Nem láttam én.

— Akkor honnan tudod, hogy gyanus?

— Nem ösmerte a jelszót.

— Helyes. Küldesd ide.

Imre előhívatta a káplárt.

Kis idő teltén jött a legény foglyostól. Az idegen nyűtt deákgunyát viselt. A foltozott köpeny csuklyáját az arcába huzta.

A káplár belóditotta.

— Arra ni! Engem akar kend bolonddá rakni? Még hogy az urat kereste!... Ilyen pofátlanságot! János kíváncsian pillantott a jövevény felé.

— Beszélj! Ki vagy, honnan jöttél, hogy kerülél a táborba és mért nem nevezted meg magadat?

A nyurga deák fürkészve nézett körül.

— Csak négyszem közt uram, — felelt.

— Imre öcsém! Állj a sátornyílás elé. Gondod legyen rá, hogy senki se háborgasson. Te meg itt szaporán! . . .

Az idegen válasz helyett hátravetette a csuklya gallérját. Hegyes orr, rágó áll, két szurós szem.

János elhátrált meglepetésében.

— Dóczy uram!

— Psszt, semmi zaj. Nem jó dolog lenne abból, ha most itt valaki megösmérne.

— Ugyan! Mire ez a nagy titkolózás?

— Majd elmondom aztán. Egyelőre fontosabb, hogy látom, támadásra készülnek, kegyelmetek.

— Rövidesen. A haditanács így határozott.

— Hát nem érkezett meg az urasszony izenete?

— Eh, rémlátás. Babonáskodás. Azért veri kard az oldalamat, hogy hozzányuljak végre. Nem indulhatok rokkapergés után, mikor a dobok szólnak.

— Kár.

— És az nem kár, hogy máról holnapra lelküket vesztik az embereim? Ha széthull a sereg? Nem, — ütött le János ökle — megelégeltem már ezt a komédiát. A hadnagyaimnak igazuk volt. Elvégre is katonának lennének talán? Ha csak azért jött kegyelmed, kamerárius uram, hogy a szándékomról lebeszéljen, akkor ugyan fölösleges volt ez a maskara.

Dóczy lebiggyesztette a száját. Hanyagul vetette le magát a sátor aljába rakott rókamálás bundák és bőrpárnák tetejébe. Mikor jól elfészkelődött, felpislákkolt.

— Nem izente az urasszony, hogy ügyeljen kegyelmed hátra?

— Azt csináljuk, amikor előre támadunk. Ha pedig anyámnak különös oka volt erre az izenetre,

bizony rosszul tette, hogy nem küldött magyarázatot is mellé. Félszóból nem értek.

— Ugy gondolom, jó oka lehetett rá, hogy a magyarázatot, amit kegyelmetek várnak, senki halandónak orrára ne kösse. Ha nem izent többet, ez azért van, mert nem izenhetett.

— Kegyelmednek megbízatása talán, hogy ezt velem közölje?

— Haj, az én megbízatásom! — emelgette a szemöldökét Dóczy jelentőségteljesen. — Ha az után megyek, akkor másvalahol kellett volna szerencsés jóestét kívánnom, mint éppen itt! De ami késik, az nem mulik.

— Kamerárius uram, elég a rébuszokból. Nem vagyok se báb, se vitézjános, hogy kócon rángassanak. Vagy beszél kegyelmed nyíltan, vagy hagyjuk is abba.

János finom arcán az ingerültség vékony szarkalábjai cikáztak át. A jövevény láthatta, hogy végén a türelme. Elgondolkozott néhány percig, mint aki sajátmagával vitázik. Aztán fölrántotta a vállát.

— Ha olyan nagyon tüzel kegyelmed, jó. Legyen. Remélem, nem ád ki rajtam? Nos. Hát: a főuri bandériumokra hiába várnak itt az egyszer. Az biztos.

— Sejtem, hogy kisebb gondjuk is nagyobb, mint-hogy nekik a Zápolya János feje fájjon.

— Ellenkezőleg! Éppen a Zápolya János feje fáj nekik legjobban. Mert még mindég a nyakán ül.

— Ugy! Szép. És akkor mire várjak tovább?

-- Kegyelmed felejtí a királyi sereget.

— Bornemissza ur?

— Igen.

— Rája se számítok valami nagyon.

— Pedig lássa, ő jönni fog.

— Igazán? — lepődött meg János és egyszerre fölfigyelt.

Dóczy elégedetten bólintott.

— Ugy áll uram, ahogy az urasszony izente. Jó lesz vigyázni hátra is. Érti-e most már kegyelmed?

— Nem én.

— De érti Szathmáry György! Egymásnak ug-ratta a két oroszánt, hogy megegyék egymást. Ami megmarad, azzal meg ő bánik el. Erre kell a királyi sereg. Hát így vezesse uram azt a támadást hajnalban!

Jánosnak foga közé szorult a válasz.

Hangtalanul maradt, ahol állt. Csak a hideg szemének kristálytörése mutatta, hogy micsoda förgeteg lehet ott a sima fölényes homloka mögött.

Nehezen nyeldeste az első düh méregkortyait.

— Ez árulás!

— Dehogy. Családi politika.

— Akkor meg éppen nincs más hátra, mint a sürgős leszámolás. Vétek minden vesztett percért.

— Hogyan! Kegyelmed megmarad amellett, hogy megütközik?

— Jobban, mint valaha. Előbb Miksa, aztán Ulászló. Az én kardomon a becsület. A nemzet mel-lém fog állni.

Dóczy két ujjal lefricskázott a ködmenéről egy rátapadt pelyhet.

— Sajnálom kegyelmedet azért az újabb csalódásért, ami érni fogja. A számítása rossz. Ha Miksa felülkerül, akkor a vert hadvezér: senki. Ha pedig kegyelmednek mégis sikerülne a győzelmet kiero-szakolni a tulerő ellen és Ulászlónak fordulna, re-bellis volna a neve. Akkor meg a törvényekre hivatkozva eshet rajta a királyi sereg.

— De mikor árulást büntetnek!

— Van rá bizonyítéka?

— A kegyelmed szava.

— Arra ugyan óvakodjék hivatkozni uram, —
neszelt föl Dóczy ijedten. — Mert én letagadom.

— Ugy!

János kényszeredetten mosolygott.

— Kegyelmed hát nem ura annak, amit mond?

— Én szolgája vagyok a királynak és barátja
Zápolya Jánosnak. Jól tudja kegyelmed. Hiszen a
pártfogása juttatott be az udvarhoz.

— Hogy ott ellenem szegődjék!

— Hogy hasznos szolgálatot tehessek kegyelme-
teknek. Kételkedik uram? Könnyen bebizonyíthatom,
hogy igaz minden szavam. Tudja-e, hol kellene most
lennem, ha történetesen nem itt volnék? Ha a tábor
mellett settenkedve észre nem veszem, hogy táma-
dásra készülnek?

A látogató már állt. Kifelé mutatott a sátornyí-
láson.

— Odaát. Amazoknál.

— Miksa?

— Hozzá szól a küldetésem.

— Kitől?

— A Dobzsétól. Kölcsönös házassági szerződésre
küld ajánlatot a kis Anna és Miksa unokája, Fer-
dinánd között. Különben, itt van ni!

Pecsétes levelet huzott elő a zsebéből.

— Olvassa a címzést, uram.

János a szövétnekhez hajolt.

A levélen csakugyan a királyi pecsét diszlett.
És valóban Miksa császárhoz ajánlották »testvéri sze-
retettel...«

— Ez az ember koronás gazember. — Lökte
fére János az írást elutálkozva. — Az ország előtt
fegyverkezik, alattomban meg az ellenséggel paktál.
Ha ég és föld összeesküszik is ellenem és ha minden

poklok összefognak, engem abban meg nem akadályoz semmi hatalom, hogy a nemzet akaratát keresztülvigyem. Vége legyen az idegen garázdaságnak! Betelt a mérték.

— Azt hiszi kegyelmed?

— Azt.

— Akkor sajnálom.

Dóczy ur arcán fanyar vigyorgás tétovázott. Kivont egy széket a kecskelábu asztal mellől és ráült. Két hosszú lábát maga alá huzva rákönykölt a hegyes térdeire. Ugy hunyorgott a fiatal vezérre.

— Uram, Zápolya János, a királyné áldott állapotban van.

János elhőkölt, mint aki elé parazsat dobtak a szóval. A szeme elkerekült. Dermedt nézéssel állt meg a hirhozón. A szája tétován örölte:

— Candalei Anna?

— Igen. A Bourbon liliom bókol a Tescheni sasnak. Felel az országgyűlésnek is.

— Lehetetlen.

— És mégis, lehetséges.

— De hiszen, — kapott János levegő után — hátha lánya lesz?

— És ha fiu?

— Igaz.

János lehorgasztotta a fejét.

— Akkor vége a komédiának, kamerárius uram. Sűrű csend zuhant kettejük közé.

János tenyerébe hajtotta az arcát. Hallgatott, mint a beomlott part.

Pár perc multán Dóczy fölkel. Magára teritette a deákos gallérját. Fejére a kámzsát. A szövétnek kékes lidércfényében hihetetlenül nagyra nyult ki így az árnyéka.

Mikor a cihelődéssel elkészült, János vállára tette egyik csontos kezét.

— Uram, várjon. — Mondta behatóan. — Ne támadjon se holnap, se holnapután. Várjon.

— Mire még?

— A legegyszerűbb megoldásra.

A hang huhogott, mint valami odvából fölvert bagoly.

János önkéntelen összerezent.

— Nos? — kérdezte rekedten.

Dóczy átvette félvállon a gallér lebernyegét. Elfordult.

— Szélütött korcs ember fattya. Ki tudja, hogy életrevaló lesz-e? És hogy Anna, aki örökös rettegések közt él, vajjon kihordozhatja-e?

— Kegyelmed magamra hágy?

— Nincs több szavam.

A sötét árnyék kifordult a sátornyílásból.

Kívül szétnézett.

A sátor környéke elhagyatottnak látszott. Csak az apród állt a ponyva hasitéka mellett. Keze görcsösen markolta a kardját.

A különös vendég vissza se nézett. Nekieredt az éjszakának.

XXX.

— Sebő! Kész vagy?

— Igenis, urfi.

— A lovak?

— Fölnyergelve.

— Apró puska, lőpor?

— A nyeregkápában. Eleség a tarisznyában, két kulacs bor és az urfi subája.

— Ne babrálj tovább.

— Igenis.

A két árnyék futva indult meg a sátrak közt.

A fáklyafény vörösre festette az arcuk színét. Óriás árnyékot vetve maguk elé, szökdöstek át a fűben elfeküdt katonák fölött. Itt-ott egy kopja csillant. Az égi fényesség megtört rajtuk.

A fegyveres népen tul Sebő előre rugtatott.

— Várjon az urfi!

Imre megállt. Föltartott fejjel kémlelt a csillaghimes, mély-ölü nyári éjszakába. Szent István hava ráterítette védő palástját az alvó táborra.

Hallotta a legényt eldörömbözni és hallotta a saját szive dobogását is. Halántéka lüktetett. A veriték szakadt a homlokáról. Anélkül, hogy számot adott volna magának róla, a szája hangtalan kérdésre nyílt.

— Vajjon idejében érkezünk-e még?

Kisvártatva visszajött Sebő. Már a lován ült. Két másikat vezetéken huzott maga után. Imre felszökött a nyeregbe. Türelmetlenül mártotta meg sarkantyuját a csikó oldalában. Aztán meggondolta, megint visszafogta a kantárt.

Itt, ahol minden bokor élt és lélékzett, nem lehetett csak lépésben haladni.

Végre a markotányos szekerek hosszú sora is megszakadt. Épp, hogy a cigánykovács kalapált távolabb rőzsetűz mellett. Hanem arra jó figyelmeztetést világított a lobogó venyige. A lovak kikerültek maguktól is.

Az utszegő csalitosból váratlanul egy árnyék huppant elébük.

— Megállj, kik vagytok?

Sebő a nyeregkápába nyult.

Az apród rárivallt.

— Ne tüzelj toklyó! Az őrszem.

— Vagy ugy?

Imre megvésztegetelt. A rőzsetűz felé fordult.

- Rám ösmersz?
- Az urfi! És ez a másik?
- Sebő, a komád, te állat.
- Jelszó?
- »Lilom meg a sas.«

A katona félreállt.

— Szabad az ut. Szerencsével járjon az urfi.

— Rám fér, — dörögött vissza Imre és a neki engedett paripák átdübörögtek a kis fahidon, bele a sűrű éjszakába.

Imre összeharapott szájjal, ráncbavont szemöldökkel kémlelte az utat. Olyan komor, olyan viharos volt ez a tekintet, hogy a legény nem mert kérdezősködni. Csak mikor a hajnal pitymallani kezdett, próbálkozott ki belőle a bátorság.

— Aztán hova urfi?

Zord pillantás felelt.

— Nem látod? Amerre a nap kél.

De ez a kelő nap véres vörösséggel hasadt föl az égre...

Harmadnap reggel bekanyarodtak a budai királyi palota főkapuján.

Imre a várnagyot kereste.

Szentelaky Szenté Mihály várnagy uram nagyot nézett a korai látogatón, aki a lóhátról úgy ugrott be egyenesen a szobába, mintha a felhőkből cseppent volna.

— Be sürgős, be sürgős, — ingatta a fejét.

Imre elvágta a szavát.

— Jelentessen kegyelmed a felséges asszonyhoz. Azonnal beszélnem kell vele.

— No né! Alább nem adja, öcsém?

— Megmondtam,

Olyan türelmetlen szikrát lobbant az a két fekete szem, hogy a várnagyba beleszakadt a tréfa.

— A királyné hónapok óta senkit se bocsát a szine elé. Jó félesztendeje, hogy magam se láttam. A kertbe se járt le. Az utóbbi napokban meg éppen gyöngélikedik. A felcserek egész éjjel mellette strázsáltak ma is. — Mentetetőzött.

Az apród arcáról lefakult a tulipirosság erre a hirre.

Keményen odanézett a várnagynak.

— Főbejáró dologról van szó. Tudja-e kegyelmed?

— Ejnye!... Aztán kinek a fejről?

— Még most a máséről. De ha föltart itten, kétszer se ígérem, hogy nem a kegyelmedéről.

— Pfü, de fene mérges fattyu!

Szente uramnak kezdett viszketni a nyaka.

Ennek a legénynek semmi jót se jövendőlt a hangja. Feszengve huzta meg a vállát.

— Hát öcsém, lelke rajta. Ha így áll a dolog, akkor gyerünk a kancellár ur őminenciájához.

— Bornemissza urral jobb szeretnék — akadt fönn Imre. — Azt ösmerem.

— A rákosi táborban van.

— Eszerint nem válogathatunk. Legyen Szathmáry ur.

A várnagy megindult elől a lépcsőn. Végigkanyarodott a hosszú folyosókon. Egy örökkévalóság, amíg helybe értek.

Nagy faragott ajtó, előtte alabárdos testőr.

Az alabárd keresztbe fekszik a bejárás előtt.

— Állj! Ki vagy?

— Futár.

Az alabárd lekoppán háromszor a márványpadlatra,

Buzavirág-kék dolmányos, aranygalonnal meghányt huszárforma lökken ki a jelre az ajtón. Firtatódik az is.

— Kit jelentsek, uram?

Sohase lesz hát vége ennek a keringőzésnek?

Imre legszivesebben összeborogatta volna az egész léhűtő társaságot. Minden ize remegett a türelmetlenségtől. De azért visszafogta magát.

— Staféta a táborból, — felelt.

— A pozsonyi, vagy a rákosi táborból?

— A pokol fenekéről!

Most már nem győzte tovább béketűréssel.

A huszár sietve iszkolt beljebb. Elő is került rövidesen. Kitárta az ajtót.

— Tessék.

Az apród adós maradt a köszönettel. Átfutott a nagy várószobán, mint akit a tatárok kergetnek. Benyitott a szőnyeg-kárpitos téres fogadószálába.

Szembe vele ott állt a püspök szoborba kívánczó, sugár alakja. Épp a kámzsáját gombolgatta össze a mellén. Tág szeméből sötét árvácskák nyiltak bársonyos szelidséggel a fiatal látogatóra. Barátságosan nyujtotta a jobbját.

— Hallom, sürgősen beszélni kíván velem, amice. Miben lehetek szolgálatjára?

Imre nem ült le a fölkinált helyre. Orrcimpái tágultak, amint egyre gyorsabban szedte a levegőt. Szája széle remegett.

— A királyné... A felséges asszony!...

Szathmáry ur keze hirtelen állva maradt az utolsó gombon. Elsápadt. Ez a hang komor sejtelmek felhőjéből tört elő, mint valami bevilágító fényű villám.

— Mi van a királynéval? — botlott ki belőle a kérdés s azok a gondozott fehér kezek megragadták az apród vállát.

A két arc egymásra terült. A két pillantás összekapaszkodott, mint valami nagy zuhanás rémülete előtt.

Imrét égette ez a nézés. Rekedten válaszolt.

— A királyné élete veszedelemben forog. Uram, könyörgök, segítsen, ha lehet. Ha még lehet!

Elakadt a hangja.

Szathmáry megrázta.

— Beszélj, beszélj, folytasd!

— Van a királyné mellett egy vajákos?

— Van amellett több is.

— Azt kérdem, akit Dóczy hozott.

— Igen. Fölfogadtuk. Mi a neve?

— Giovanna.

— Ösmered?

— Ne kérdezze eminenciád. Csak kergesse a pokolba ezt a banyát, amig nem késő.

— De mégis, miért?

— Uram, én nem mondhatok többet. Véletlenül tudom azt is, amit tudok.

— Mit?

— Hogy ez az asszony méregkeverő.

Szathmáry eleresztette az apród vállát. Rekedt kiáltás szakadt a torkából. Valami nem-ember hang.

— Oh, a májfolt-üző! A görcsök!

És két szökéssel az ajtónál termett.

— Várj, mig visszajövök, — intett a küszöbről.

Imre üres nézéssel bámult a távozó után. Hosszu percekre mintha megállt volna minden gondolata.

Aztán nagyot lélegzett. A dolmány ujjával megtörülte gyöngyöző homlokát.

Egyszerre mély csönd és elnyugvás támadt benne. Első, mióta harmadnap előtt ott a pozsonyi táborban, a sátornyilásnál a lehámló vándordeák kámszája mögött Dóczy János arcára ösmert. Első, mióta

a hidegen sikló szavai az értelmébe fogództak, mint valami förtelmes hinár fonalai. Első, mióta megtudta, hogy Hedvig asszony Budára küldte Giovannát, akit minden más szolgálójának elébe helyezett, Candalei Annához, akit mindenkinél jobban gyűlölt.

Oh, az az asszony! Az a rettenetes anya!

Visszarévültek benne az emlékek hívás nélkül is.

A rádöbbenés, amitől földbe gyökerezett a lába. A paripa-gyilkoló iramodás idáig. A megérkezés és most ez a jó számvetés, a nyugalom.

Még jóra fordulhat minden! Ugy lehet, megmentett két emberéletet. Két királyi sorsot, melyeknek mindegyikén sok ezrek élete, az ő népének jövője fordul meg.

Bátor és szép cselekedet volt ez, ami rászolgált arra, hogy megelégedjék vele és hogy mások is észrevegyék. A nagyasszony ott Palotán, hogy örülne, ha látná! Meg Borbála és János, akik ezekről a borszalmakról semmit se tudnak!

Igen, János ülhet békén ott a sátorban a szövétnek mellett. Hiszen nem sejt, nem gyanít semmit abból a lebegő szövevényből, ami mérges pók-fonálként kötődött a két udvar két sarkából a két koronás asszony közél. Hallgathatja messzi álmodozva a tábori siposok muzsikáját. Hűséges szem őrködik a neve fölött.

Ugyan, mi jobbat is tehetett volna a rászakadó felelősség terhe alatt, mint amit tett? Okosabb lett volna talán föllármáznia János urat? Nem. Ezt a szörnyüséget neki kellett és neki lehetett elhárítani egyedül. Csak neki, aki nevéhez köti majd egyszer a Zápolya nevet. Ezt a halálos titkot senkire se bízhatta. Jánosnak, a kard emberének, az anyaisztelő fiúnak, a nemzetvédő hősnek, a holnapra ágyazó fejedelmi léleknek még a sejtelem árnyékával se szabad elhomályosodnia.

Oh, hogy áldotta most a véletlent, ami Szathmáry elé vezette! A kancellár nem ösmerte őt, míg Bornemissza tüstént ráhibázott volna. Lám, segíti a jó ügyet az, aki láthatatlanul is bírálja a láthatóknak! És aki igazságot is fog szolgáltatni egész bizonyosan. Neki nincs mit félnie ettől az ítélettől. Ő megtette a maga kötelességét. Ami pedig hátra van, vissza a táborba. Épp olyan ismeretlenül, ahogy jött. Idők múltán majd kerül alkalom arra is, hogy megfelelő formában óvatosságra intse Jánost és elmondjon kiméletesen annyit, amennyit annak tudnia szükséges.

Maradt ideje alaposan végiggondolni a tervet. Hosszu óra telt, míg Szathmáry ur visszatért. A vörös márványtalapzaton épp delet pörgetett az öreg homokóra, mikor az ajtó megnyílt. De aki betámolygott rajta, nem az volt többé, mint aki elment. Csak az árnyéka. Nagy szikla-homlokán összetapasztotta a veríték a fodros fekete haját. Szemei mereven néztek, mint az álomjáróé. Az arca szintelen, gyűrött. Kezei reszkettek, mintha ez az óra husz esztendőt vénített volna rajta. A térde meg-megsuklott. Mint valami kivágott fatörzs zuhant le a karosszékbe. Ugy maradt ott két keze közé szoritott fejjel, hangtalanul. A natalmas mellből sipolva szakadt ki a lélegzet.

Imre megilletődött tisztelettel huzódott hátrább. Hagyta viaskodni ezt a ledöntő fájdalmat. Nagysokára bátorkodott elő a kérdéssel:

— Uram, elkéstem talán?

Az idegen hangra György fölrebbent. Körülnézett, mint aki ébred. Az apród ott állt előtte. A fiatal arcon szorongó aggodalom.

Szathmáry mélyet sóhajtott.

— Nem tudom.

— A királyné?

— Isten kezében vagyunk mindannyian. Te megtetted, amit ember tehetett.

Már csak simogató jóság volt a tekintetében, ahogy fölpillantott.

— Mi a neved fiam és honnan jöttél?

— A táborból.

— Melyikből? Hiszen három is van.

— Mind a három a hazát szolgálja, uram.

Szathmáry bólintott.

— Helyes. És azt a mérges varangyot honnan ösmered?

— Giovannát?

— Igen.

— Egy katonám leveléből tudom, amit tudok.

— Mért fordultál hozzám? Ismersz talán valahonnan? Váradról?

— Nem ösmerek én az udvarnál senkit.

— De a Dóczy ur nevét emlitted. Ót csak ismered? Vagy erre se akarsz felelni?

Imre kihuzta magát. Balkeze valahogy a csipejére tévedt.

— Nem, — mondta keményen.

— Miért?

— Mert Dóczy János nekem ellenségem

Szathmáry keresztül mosolygott a saját szomorúságán. Tekintete gyöngéden pihent a fiatal ember kipirult arcán. Világos volt ez a nézés és messzi távlatokig ellátó.

— Megértettelek, — válaszolt. — Igazad van. Sőt ennél is több: lovagi igazad. Tartozom neked azért a nagy szolgálatért amit tettél, hogy ne faggassalak arról, amiről hallgatni akarsz.

— Eminenciád lekötelez.

— Semmi. Menjünk tovább. Most már egyedül rólad lesz szó. Hova szándékozol, ha innen elmegy?

— Vissza, ahonnan jöttem.

— A táborba?

— Igen.

— Oda nem mehetsz többé.

György ur a fejét ingatta.

— Uram, — emelte meg hangját Imre, — engedély nélkül, jelentés nélkül távoztam. Katona vagyok.

— És pedig a javából. Látom.

— A legsúlyosabb fegyelemsértés lenne, ha vissza nem térnék.

— Szökés.

— Eminenciád nevén nevezte.

— És azért mégse mehetsz oda vissza. Azok a kezek, melyek fölértek a trón lépcsőjéig, téged is megtalálnának ott bizonyosan. Azt tanácsolom neked fiam, hogy mától kezdve vigyázz magadra. Nézz a szeme közé mindenkinek, akivel beszédbe ereszkedsz. Tekints a hátad mögé, az ágyad függőnye, a bokor mögé is! Senki idegentől ételt-italt, szállást el ne fogadj. Mert egy lyukas tallért se adok a te szép fiatal életedért.

— Uram, én nem félek.

— Nem félni és óvatosnak lenni két egészen összeférő dolog. Én mondom ezt neked, aki magam se féltem soha, de aki az élet értékét jobban ismerem nálad. Olyan férfi, mint te, fájdalom, nagyon ritka kalász manapság a lepörkölt magyar tarlón. Vétek lenne tőled, ha oktanul sarló alá hajtanád, még mielőtt aratást érlelhetett volna ezen a szomorú földön. Rád fiam másutt várnak a kemény föladatok. Méltók. Neked valók. Erigy te oda. Az esztelen kalandosságok és a céltalan életpocsékolás ma súlyosabb bűn a gyávaság látszatánál is. Vétek a nemzeted és az ország jövője ellen.

Imre rádöbbsent az elnémuló ajkakra.

Gyöngéd aggodalom volt azokon. Az apja szigorú tekintete állt rajta az édesanyja féltő lágyságába mosódva.

Az apródnak lehorgadt a feje.

— Uram, — szólt fölindulását nyeldesve, —
köszönöm az eminenciád jóságát.

— Megértettél?

— Meg.

— És mi a feleleted?

— Az, hogy mégis mennem kell. Mert...

A hang elakadt. A legényke elvörösödött.

— Engem visszavár valaki, — volt a válasz.

György fölkapta a fejét. Ránézett az apródra élesen. Majd fölkelte és kiegyenesedett. Szeméből eltűnt a szelid szomoruság. Az a tekintet kemény volt már és parancsoló. A hang érdes és száraz.

— Nos hát legyen! Öntsünk tiszta bort a pohárba! Tudom, hogy ki vagy és honnan jöttél. Csak a lovászodat kellett megkérdezni. Nem szívesen tettem, de nem mindég válogathatunk az eszközeinkben. Ahonét te elindultál, ott is a politika forgatja a köpönyegét. Egyik se neked való hely, hogy megmelegítsd. Köztünk nagyban ment a játék. Egy trón volt a tét. Te velünk játszottál és talán fejek fognak veszni a kezed munkája után. Büszke, magas fejek. De az első amelyik lehullik, a tiéd lesz. Azt, ha visszamégy, meg nem menti semmi hatalom. Ami rád vár, nem a szerelmes lány jegykendője, hanem a pallos.

— Uram!

— Ne szakíts félbe! Tudj meg mindent. A szepesi boszorkány megszökött. Neszét vette, hogy keressük. Most már csak te maradtál egyedül, aki beszélhetnél, ha erre kerülne a sor. Gondolod, hogy a te szerelmed rózsalánca megkötné azt a sulyos kezet, amely koronás főekkel labdázik? Hogy elkerülnéd a bosszuját? Óh, ha más nem, az óvatosság is azt parancsolja, hogy elnémulj! És milyen egyszerű dolog lesz eltenni láb alul egy szökött katonát, aki gyáván megfutott az első ütközete előtt! Még az apád is megtagadna.

— Gyáva? Én?

Imre feljajdult fájdalomában és sértődöttségében. Nyakán vastagon kidagadtak az erek. Rábámult a rettenetes emberre, akinek olyan könnyű fölemelni és a kétségbeesés örvényébe taszítani az ő kis semmi életét, önérzetét és mindent, amit vidám büszkeséggel vallott eddig magáénak.

Eddig!...

Mert ezentul másképp lesz. Más lesz, az utja is, ő maga is, az élete célja is. Tudta. És tudta, hogy amannak kérlelhetetlenül igaza van.

A lihegő melle megapadt egy mély sóhajtástól. És az a sóhajtás már elővágató férfinyaralok fürgetege volt, amiben a gondtalan tavaszok himes uszálya libgett el örökre.

— Rendelkezzék velem Eminenciád, — mondta fej-lehajtván.

György ur meglepődve nézte egy pillanatig ezt az emberré keményült fiatal arcot.

Aztán bölintott.

— Palotai Czibak Imre, az okosságod semmivel se marad le a bátorságod mögött. Helyesen határozta. Te most el fogsz innen tűnni, biztos, messzi helyre, ahol senki se gyanít. És ahová nem érnek el a cselző kezek. A végházakhoz küldelek. Ott nagy becse van a jó kardoknak. Hamar rendet vághatsz magad fölött, olyan magasra, ahol vár az a te Valakid. Mert várni fog, biztosítlak róla. Ettől a perctől kezdve nem leszel többé játékszer, hanem villámoktól terhes zivatarfelhő. Akitől félni kell, akit rettegni kell, mert nem lehet többé tudni, hogy mikor sujt le.

Elhallgatott és egy kurta pillantással az ajtó felé tette hozzá.

— Lám, itt is van a te jövődő gazdád. Ő majd megmondja a további sorsod.

A függönyöket Bornemissza ur erős keze hártotta félre.

Előre jött, parolát adott Szathmárynak.

— Hivatott Eminenciád, — szólt.

— És hálásan köszönöm, hogy ilyen haladék nélkül fölkeresett. Ime, átadom kegyelmednek a legfiatalabb hadnagyát, palotai Czibak Imrét. Fogadja gráciájába. Megérdemli mindenképpen.

Az öreg katona mosolygósra tuskózta a bajszát.

— Nem szükséges Eminenciádnak be-rekommen-dálni. Nagyon jól tudom én, kivel állok szemben.

— Hogyan! Már találkoztak kegyelmetek?

— Olyanformán. Akkoriban egy királyi herceget ütött ki a nyeregből a fickó.

— Hmm. Most meg egy királyt.

Bornemissza ur helybenhagyólag biccentett. A kezét Imre vállára tette.

— Czibak Imre hadnagy, mától fogva az ország katonája vagy. Helyed a fogarasi végházban, urad Tomory Pál kapitány, az én nevelt fiam. Itt ez a levél, fogd. Késedelem nélkül indulsz és jelentkezel vele Fogarason. Vezetőnek melléd rendelem Székely András szabadságos káplárt, aki haza készül. Áldjon meg az Isten kedves vitézem!

Két kemény kar ölelte magához az új katonát és a tövises borzbajusz meghorzsolta a kigyulladt homlokot.

XXXI.

A végzet fekete rokkája pergette tovább bakacsinfonalát. Nyútt szálak szakadtak, ujak megeredtek és zúgott-forgott a fekete kerék. Aki megakassza — ember — nem született. Mint marionett-figurák a báb-színház deszkáján, hadonásztak, tettek-vettek, akik halálra született csókból, magyar anyáktól lettek.

Nem ők harsogtak, mulattak, nem ők gyászoltak és sirtak: egy kilobbanó szép szabad kor lángját

temetgette bennük a nagy játékrendező, aki a szá-
lakat fogta, hogy tragédiát parancsoljon a hejehujás
és egymáson kacagó, egymás ellen fenekedő komé-
dia után.

Az Urnak 1506. esztendejében, Szent Jakab ha-
vának első napján Candalei Anna királyasszony trón-
örököst adott az országnak, saját élete árán. A gyer-
mek korán született, idétlenül. Fölhasított sertések
belsejében nevelgették életre.

Csoda-e, ha csak itt lelte jól a helyét?

Csorduló élővér és vágóhid volt a bölcsője,
ugyanaz lett a koporsója. Egy nemzet megalvadt
vére. Egy nép fekete vágóhidja. Ormán három óriás
halom levágott fejkéből. Magyarország disze-virága
Mohács.

GULÁCSY IRÉN

PAX VOBIS

Rákóczi szabadságharcát
kelti életre, a magyarság
egy másik nagy drámáját,
amely a szerző mesteri
megírásában fájdalmas,
hősi szépségekben
gazdag.

Három kötet.

Singer és Wolfner Irodalmi Intézet
kiadása

GULÁCSY IRÉN

Nagy Lajos király

A magyar történelem leg-
ragyogóbb korszakának
grandiózus freskóját
festette meg ebben a
hatalmas művében
Gulácsy Irén

Singer és Wolfner Irodalmi Intézet
kiadása

GULÁCSY IRÉN

JEZABEL

Ennek a két kötetnek hőse Nagy Lajos király özvegye, Erzsébet. A nagylajosi magyar birodalom tragikus hanyatlásának drámai erővel megfestett freskója ez a regény, amely a királynőnek a trónról való lemondásáig viszi az eseményeket.

Singer és Wolfner Irodalmi Intézet
kiadása

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

